
DAMON

1864
DUM MEMOR IPSE MEI
F.G. Irwin.

DÆMONIS MIMICA IN MAGIÆ PROGRESSV TVM IN SECTIS ERRORVM QVORVM AVTHOR EST.

V. ILLVSTRISSIMO NICOLAO BRVLARDO DOMINO DE SILERI FRANCIÆ CANCELLARIO *meritissimo.*

HENRICI A MONTEACVTO Patritij, sancti Ioannis à Costa (Galliæ Narbonensis oppiduli) Domini, elugubratiunculis.

PARISIIS.
Apud CLAVDIVM RIGAVD, via Iacobea ad insigne quercus viridis, & in Palatio ad sacellum D. Michaelis.

M. DC. XII.

Cum Regis priuilegio.

ILLVSTRISSIMO V. NICOLAO BRVLARDO. D. DE SILLERI FRANCIÆ Cancellario. s.

QVEM locum olim tenuit apud Persas, magistratus qui ὄφθαλμος βασιλέως id est, oculus Principis dicebatur, eundem obtinet apud nos tua dignitas (Cancellarie meritißime) non tantum quod tam acri cura & studio rebus regni inuigilet, sed quod numquam ad tantum culmen nisi oculati & magni viri conscenderint. Visum in omnibus, qui hunc magistratum gessere à Clotario (à quo institutus est) vide-

tùrque in te hodie, Oculato Doctrina & Prudentia quæ (vt aiunt politici) humanæ vitæ sunt oculi. Oculato pietate in Deum, comitate erga populum, solertia in rempublicam, integritate in regem. Te his pollere, Henricus cognomento Magnus expertus est, dum terna pro eo legatione tam egregiè functus es. Experta semper Gallia & in hoc die luctuoso, dum ob tanti regis interitum pullata ciuitas, mœsti ordines, turbati proceres ingemiscerent, ne quieta respublica nouis motibus quateretur timentes. Experitur rex Ludouicus qui præsertim in hac ætate vt planta adhuc tenera post rorem diuini numinis ope humana & fulcris indiget. Virtutes voco hic oculos, illi venustas sunt corporis, hę mentis. Addidi pietatem in Deum, sine hac enim caduca & fluxa omnia. Addidi comitatem in prosperis vt & indicium magni animi: multi in summo gradu constituti, subito insolescunt & solo nutu supercilii accedentes repellunt, in hoc pusilli & rerum humanarum parum gnari. Tu

vero in tanto gradu omnes audis suauiter, & sic OCVLVS *Principis* AVRIS *es populi. His oculis his virtutibus exornatus es: sed quia pietate in Deum præsertim polles, & hæc opella etsi suo authore ingloria, ad honorem Dei & gloriam vtcumque videtur tendere, ideo concupiui vt sub tuis auspiciis exiret in lucem, faue igitur & benigno oculo eã suscipe licet indignam (si authoris stilum & sensa respexeris) quæ tuo nomini dicata nuncupataque sit. Vale Lutetiæ Parisiorum pridie Kallendas Februarii.* 1612.

Lectori Candido. s.

DE vna eademque re ſcribũt varij, ſed diuerſo ordine & sẽſu. In magicis quidam iocoſa & lepida, quidam horrenda & triſtia: Bene & hi & illi: quæ enim produntur de arte & dolo Dæmonis, nos præmonent ad cauendum eius inſidias. De morbis corporis ſcribunt medici præſertim cum morbi ſæuiunt: ſcribendum de hoc morbo animæ (quo haud eſt venatior) cum iam ſæuiat? quid ita? poſt legẽ CHRISTI, qui

in hoc apparuit filius Dei vt dissolueret opera Diaboli, ſed, venit CHRISTVS Dæmonem vincere, non tamen libertatem arbitrij tollere. Quod ſi interdum nonnulli etiam ſacerdotes deprehendantur huius nefandæ artis periti, vt in prouincia anno elapſo Ludouicus Gofridius qui ſenatusconſulto Aquenſis curiæ magiæ conuictus & damnatus eſt: nihil mirum: hic enim nequam ſpiritus quaſi maiore niſu enititur & res ſacras in magicis paſſim inſerit, & verba tracta ex ſacris paginis, ob tres cauſas 1. vt profanet res ſacras, 2. vt adoretur libentius. 3. in Dei contumeliam: Cur igitur nouatores in re tam leui

1. *Ioan.* 3.

insistunt, & libellum confessionis prædicti Gofridij à suis curant emi & venundari, vt rudi plebeculæ, quam decipiunt quasi horrorem sacerdotum incutiant. Sacerdotes, nonne homines sunt errare possunt & decipi: Hæc mores non religionem respiciunt. Et quia in confessione prędicti Gofridij quædam sunt quæ ansam præbent nouatoribus nonnulla friuola proponendi, vt dum confessus est in his magorum comitiis seu sabatis sacrificium missæ peragi, vt intelligant id non fieri nisi pręstigiis & lusibus Dæmonis ea quæ Dei sunt mimice effingentis, & quæ ipsis dubitatio-

ni nobis argumento ſint fidei, quid ludat & luſerit nequam ſpiritus inſtitui in hac opella oſtendere. Tu lector quæſo annue & noſtræ tenuitati ignoſce.

Editio ſcatet mendis.

Nos subsignati Facultatis Parisiensis Theologiæ Doctores librum legimus & diligenter examinauimus, cui titulus talis, Dæmonis Mimica in Magiæ progressu tum in sectis errorum quorum author est, Henrico à Monte-acuto patritio authore: In quo nihil dissonum fidei Catholicæ sed erudita multa & pia animaduertimus: quod expreßis hic testamur nostris sigillis. Lutetiæ VII. *Calendas Feb.* 1602.

I. le Vasseur.

Archidiaconus Nouiom.

Hubertus Tranchant.

Extraict du Priuilege du Roy.

PAr grace & priuilege du Roy, il eſt permis à HENRY de MONTAGV, Eſcuyer ſieur de la Coſte en Languedoc, de faire Imprimer à tel Imprimeur que bon luy ſemblera vn liure par luy compoſé intitulé (*Dæmonis Mimica in Magiæ progeſſu tum in ſectis errorum quorum author eſt*) dedié à Monſieur le Chancelier, par laquelle ſont faictes deffences à tous Imprimeurs, Libraires, & autres de ce Royaume de l'Imprimer, vẽdre, où debiter, ſans permiſſion & ceſſion dudit de la Coſte, ſoubs les peines portees par ledit priuilege. Donné à Paris, le 27. iour de Ianuier l'an de grace 1612.

Par le Roy en ſon Conſeil,

Signé, BOVCHARD.

OPERIS INSTItutum & summa.

MIHI Dæmonis mimicam artesque varias recolenti obuersatum est prima fronte quod exinde sæpius legeram. *Aduersarius noster vt pote diuinorum operum æmulator.* Et sanè id satis tritum in dubium reuocare neminem puto. Deus habet sua sacra, Dæmon sua: *tingit & ipse quosdam* (inquit Tertulianus) *vtique credentes & fideles suos.* Deus habet suos ritus, Dæmon suos. *Expiationum delictorum de lauacro repromittit,*

D. Bernard. Serm. 2. in Purific. B. mariæ.

Tertul. l. de præscript.

initiat, mitrhæ, ſignat illic & in fronte milites ſuos. Deus habuit ſua templa, Dæmon ſua. Suos Martyres, Dæmon ſuos: fuere vates qui diuino afflati ſpiritu vaticinati ſunt: fuere pariter qui Dæmonis inſtincti furijs eius oracula celebrarunt; ſed quid dico? habuit? Cùm & hodie habeat ſua templa & oracula non in remotis tantùm Aſiæ partibus, ſed paſſim, imo & Gallia quæ tot ſeculis (vt ait Hieronimus) monſtra non nouerat. At de his fuſius ad calcem ne iam extra apium. Sunt cauto duci artes variæ, mimũ agit, & mira fingit, ſed fingit vt dolos miſceat: ſic piſcator dulcedine hamum illinit: Crocodilus humana mentita voce Nili accolas ad ſe attra-

hit, attractos deuorat. Innuebant fortè Ægyptij ſub hac bellua eum colentes in Iſio & Serapio.

Aegyptus portenta colit. crocodilum adorat , & græci in furiarum ſacro pateram ouino vellere obtegentes.

κρατῆρες εἰσὶν ἀνδρὸς εὐχειρος τέχνη
οἰὸς νεαρᾶς οἰοπόκω μαλλῷ λαβών.

Sophocles in Oedipo coloneo.

.1. *Sunt crateres viri ingenioſi arte fabre facti.*

Ouis iuuẽculæ noua lana ornabis

Cęterum ne quis quæ hic ponam mali conſulat, à carceribus & ante ingreſſum huius curriculi (quod etſi Puluurulentum ſcrupis & ſpinis obſitum) pro virium tenuitate decurrendum propoſui, lectorem moneo & hæc verba Auguſtini hic inſculpo in operis fronte, *quod namque*

8. de Ciuitate c. 24. *possunt tanquam Dæmones possunt: nec tamen quodlibet horum nisi quando & quantum permittuntur alta & secreta Dei prouidentia.* Exemplo sint Pharaonis Malefici qui cum virgas in serpentes, aquam in ranas conuertissent, tandem deficientes exclamant VERE DIGITVS DEI HIC EST. *Exodi 8.* His præmissis auspicabor à vaticinio quo ille omnes velut animi neruos dolosque conuertit, vt hoc falso diuinitatis integumento homines ad sui cultum impelleret.

DÆMONIS ARgutia, & antiquorum somnia de futurorum notione.

CAP. 2.

HAVD erat inepta Epicureorum argumentatio, qui ne Deos esse concederent futurorum notionem negabant, Contorquent & ita concludunt *non igitur sunt Dij nec significant futura.* Vafer dæmon haud inscius à diuinatione Diuinitatem humanæ menti obrepere statim à mundi exordio Deum æmulans suos etiam vates habere voluit, sed priusquam eorum seriem

attexamus. Quædam de vaticinio veterum ſomnia prelibanda, & quidem primo occurrit facetum Ammiani commentum *Sol* (inquit) *mens mundi noſtras mentes ex ſeſe velut ſcintillas diffundens, cum eas vehementius incenderit futuri conſcias reddit vnde ſibyllæ crebro prædicunt ardore torrente & vi magna flammarum multa ſignificant.* Quod commentum ex eo tractum eſt, quod olim eſſent aliqui diuinantes quibus ſe Dæmon ſub forma ignis offerret, de quibus intelligendum illud Iamblichi, *quin etiam* (inquit) *qui numen ſuſcipit ante ſuſceptionem aſpicit quandam ignis ſpeciem* & paulo poſt, *cum igitur ignis diuini præſtantia & lu-*

Iamblichil. de myſterijs.

minis species quædam ineffabilis extrinsecus incubet occupato, impleatque ipsum totum, & penitus dominetur quisnam sensus, Perceptioue potest adesse animo diuinum ignem suscipienti Imo (vt infra dicemus) Pythya seu Phœbas vaticinabatur per spiritum quemdam tenuem igneumque, qui erumpens ex ore antri ipsam afflabat. Itaque Iamblichus diuinum vocat hunc ignem quo Dæmon suos vates circumuestiret, sed de his fusius infra.

Alterum somnium quod occurrit est *Pythagoræ* qui totum aëra plenum esse animis dicebat, eosque & Heroas & Dæmones existimari atque ab his hominibus im-

Laertius in Pythagor.

mitti somnia, signa, diuinationem omnem & vaticinia.

Plato in Phœdro Nec minus faceta Platonis hac de re opinio cum ait diuinationem nihil aliud esse quam furorem & eum esse duplicem, vnum fieri mentis intentione ex corporis causa, alterum diuinũ seu immissum, nunc autem vaticinium μαντίαν appellari; cum antiqui μανίαν tantum appellauerint, rursus furorem diuidens, alium ait fieri ex libero patre, alium ex amore quem vocat ἐρωτικὸν alium ex musis quem ποιητικὸν, quò respexit fortè Horatius in hoc carmine.

Horat. in arte. *Excludit sanos helicone Poëtas*
Democritus.

Et Papinius de se ipso canens

lib. 1. Thaba. *Tempus erit tua laurigero cum*
fortior œstro
facta canam.

at vnde id *Platonis* dogma emerſerit, dicetur infra vbi de Orgijs ab Orphæo inſtitutis, nec aliunde ſuam *Philoſophiam* trahebat *Plato* quam à rerum experientia cum fere omnes dæmonis vates qui Oraculis præerant furore & concitatione quadam animi diuinarent.

Platonici quidam à magiſtri ſententia diſcedentes quod ille ad furorem, ipſi ad quietem retulere, aſſerentes animos præcipuè imbecillium puerorum & mulierum quadam carminum euocatione ſiue odorum ſuffitu & delinimento ſopitos remota corporis memoria ad eam tranſire naturam quæ immortalis eſt & diuina: atque ita: velut quodam ſopore de-

tenta quę futura ſunt diuinare? facetum ſane delirium quod & Apuleio placuiſſe ex eius libris colligitur. Confirmabatur tamen à Dæmone in Branchi Oraculo vbi ſacerdos hauriens vaporem ex aqua diuinabat. (de quo fuſe infra)

*P*ythagorici quidam non per odorum ſuffitum, ſed per muſicam præcipue animas ad diuinationem accedere aſſerebant, lepido argumēto, cū muſica ſi ſit ſuauis & iocunda per aures illapſa ſenſim ſine ſenſu animam rapiat.

Ariſtoteles vero moroſé hac in re Philoſophans, non à muſica aut odoribus ſed ab atra bile & melācholia vaticinia prouenire contendit. Qui quantumuis naturę genius

impegit tamù in hũc ſcopulũ.

Cicero cum ſe à forenſi puluere ad Philoſophiam contuliſſet, ferre voluit in hac lite ſuum calculum, Cum omnia (inquit) completa & referta ſint æterno ſenſu & mente diuina, neceſſe eſt cognatione diuinorum humanos animos commoueri, quod ſi quiſpiam forte obijciat, cur igitur non omnes vaticinantur? reſpondet noſtros animos vitę neceſſitatibus ſeruirepropterea-que diſiungi à ſocietate diuina & vinculis corporis impediri, rarumque eſſe genus eorum qui ſe à corpore auocent, & ad diuinarum rerum cognitionem cura omnique ſtudio rapiantur, nec ideo etiam naturaliter animus ho-

minis diuinat niſi cum ita ſo-
lutus eſt & vacuus vt ei pla-
ne nihil ſit cum corpore, hęc
Cicero, ſcribit autem ani-
mum hominis non diuinare
naturaliter ſed cum ſolutus
eſt & vacuus eo quod in mul-
tis oraculis fœminę illę fatidi-
cę, prius abſtemiæ & in re-
ceſſum quemdam abditę reſ-
ponſa darent. Vbi vero de
cognatione humanæ mentis
cum diuina attingit impium
ſtoicorum decretum qui di-
cebant animum humanum
eſſe ἀπόσπασμα θεοῦ id eſt quid-
dam à Deo tractum & ſum-
ptum, ſeu vt Poëta loqui-
tur.

—— *diuinæ particulam auræ.*

Impium (inquam) & falſiſſi-
mum cui ſubſcripſit deinde
Marcion impietatis & erro-

ris damnatus, in quem extant luculenti Prudentij versus.

——— *desine nostræ,*
Inuidiam conflare animæ quod sit Deus aut quod
Portio parua Dei.

Prudentius in Apotheosi.

& rationem reddēs hæc subiungit quę gemmeis si possem litteris hic inscriberem.

———*non sicut sculptor ab æris.*
rudere decoctam consuescit fingere massam
sed Deus omnipotens orbem sine semine finxit.
Nil erat omne quod est. Nil id procedere & esse
atque nouum fieri, mox & grandescere iussum est,
paruum de nihilo primum fuit: addita paruo
incrementa modis auxerunt omnia plenis.

Et miror cur hęc dixerint stoici, & post stoicos Marcion & Manichæi, cum mens nostra crassis tenebris circumfusa ea quæ scit, per sensus quasi ostiatim emendicet. Quare ritè ab, Augustino & Theodoreto edocemur animas nostras non factori suo Deo consubstantiales sed ex non existentibus esse conditas.

August. contra Mani- Theodoret. in Epitome diuinor. dogmat.

Nec sunt minus iocũda eorũdẽ veterũ somnia de loco vnde effluerent vaticinia, aliqui enim dicebant à corde, vnde Cortina Apollinis nomẽ traxerit, alij verò ab hepate vt Apollonius Thyaneus apud Philostratum, *Hepar* (inquit) *vbi vaticinij sedem esse dicunt artis periti ex non puro sanguine constat, to-*

in vita Apollon. l. 8. c 3.

tum enim ſincerum purum ſanguinem continet cor.

Sed miſſis antiquorum nugis, rei veritas Chriſtianis innotuit. Eſt itaque verè & propriè dictum vaticinium diuina quædam reuelatio ſiue lumen menti à Deo inſitum, vaticinium vero Dæmonis improprium & toto cælo diſtans à diuino. Sed tamen quia Dæmon & ſcientia pollet & ex ſubtilitate naturę multa cognoſcit, abutitur ille in Dei odium, & inde habet ſuos vates & Ariolos.

Caſſiodorus Prologo in Pſal. D. Tho. 2. 2. q. 172.

QVANDO FVErint Primi Vates Dæmonis.

CAPVT. III.

AETERNÆ mentis in hominem beneuolentia à mundi exordio tanta extitit, vt quasi eā mutuis vellet fouere colloquiis πρωτοπλάστος seu primus homo primus etiam fuerit *Dei* Vates? numquid extat eius vaticinium quod de ecclesia à latere secundi Adami oritura vulgo exponitur? sed huius necessitudinis rupto vinculo, & inde: Dæmonis erectis signis, vbi & quando suos vates habere cœperit non omnes idem

ad Rom. 12.

ſentiunt, ſunt qui dicant ante diluuium, eosque non alios fuiſſe quam gigantes quos propterea mytologi dracontinis effingant pedibus. Alii vero poſt diluuium, ſubnixi authoritate Epiphanii, qui id videtur innuere in principio & fine panarii operis, & in epitome Catholicæ fidei: nec deſunt qui aſſerant nullos fuiſſe *Dæmonis* vates ante Moſem hoc fulti argumento: haud fieri poteſt (inquiunt) Dæmonem ſua vaticinia prius habuiſſe quam Deum, at Moſes primus fuit Dei vates, *Primus Prophetarum Moſes* (inquit Euſebius) *alium Prophetam ſibi ſimilem ſuſcitandum denuntiat*, vbi exponit Dei reſponſum MOYSI reddi-

Euſeb. l. 3. de demõſtrat. Euangelica c. 2.

tum, *Prophetam ſuſcitabo eis de fratribus ipſorum tamquam te, & dabo verbum meum in os illius, & loquetur eis iuxta omne quodcumque mandauero illi.* Denique probant ex eo quod Zoroaſtrem inuentorem fuiſſe artis Magicæ hiſtoriæ monumentis proditum ſit. at Moſem fuiſſe ante Zoroaſtrem liquido conſtat, cum Zoroaſtres multis verſuum millibus de magia ſcripſerit, (vt dicam infra) & Moſes, ex eodem Euſebio, antiquior ſit non modo Homero verum etiam omnibus qui ante eum aliquid ſcripſerint. Quod autem Zoroaſtres huius nefandæ artis author fuerit paſſim legitur, *Sed eius*

Deuter. 18.

tempestatis Persæ (inquit) Agathias) *vetustos mores mutauere, alienisque legibus vtuntur ex Zoroastris Oromas Dei disciplinis, hic inquam Zoroastres siue Zarades, duplici enim vocitatus est cognomine, quo tempore Princeps fuerit, legesue tulerit non satis est compertum. Vtcumque hic Persarum magister & magicæ inuentor* idem proditum est à Plinio qui de hac arte magica differens, *sine dubio* (inquit) *illic orta in perside à Zoroastre vt inter authores conuenit, sed vtrum vnus hic tantum fuerit, an postea & alius non satis constat* idem etiam a historico Iustino.

Agathias li. 2. histo.

Plin. l. 30. natural. histor. c. 1.

primus(inquit) *Zoroaſtres dicitur artes magicas inueniſſe & mundi principia ſyderumque motus diligentiſsimè ſpectaſſe* nec obſtat quod Iuſtinus allucinatus ſit, & vnum Zoroaſtrem pro alio ſumpſerit, ille enim de quo hic loquitur Bactrianorum rex fuit qui à Babylonio rege Nino Semiramidis marito prælio victus eſt. Hæc eſt quorundam opinio.

Sed aliis aſſerentibus etiã ante MOſem Dæmonis vates fuiſſe libenter ſubſcriberem, nam & tempus legis naturæ tali peſte non caruit. Et Pharaonis malefici qui æmulo quaſi ſtudio cum Moſe contendunt, hanc artem non fuiſſe rudem & nouam ſed iamdudum inueteratam ſa-

Exodi.

tis indicant. Argumenta verò in contrarium plumbea ſanè ſunt & facile retundi poſſunt. Quoad primum, falſo nititur fundamento, nec obſtat quod Moſes vocetur primus Propheta ab Euſebio, vocatur enim primus Propheta per excellentiam, quia *non ſurrexit vltra Propheta in Iſrael ſicut Moſes quem nouerit dominus facie ad faciem in omnibus ſignis atque portentis*. Quoad alterum ex eo tractum quod zoroaſtres magiæ author ſit apud authores, futile etiam eſt nec fortius primo: nam multi fuere Zoroaſtres, & ille perſicus de quo hic ſermo ideo magię author & inuentor dicitur quod primus de ea ſcripſerit, & quidem vber-

Exodi. c. vlti.

tim ſuggerente videlicet Dæmone, & etiam quod inter maleficos primas tenuerit, (vt infra dicetur) ſed profecto vt in lernę bellua ab Hercule occiſa, vno capite amputato aliud enaſcebatur, in quæſtionibus curioſis idem euenit. Itaque ex præcedenti quæſtione quam hic moui alia videtur enaſci videlicet *Vbi & quis primus fuerit.*

VBI FVERINT PRImi Vates Dæmonis & quis primus fuerit

CAP. IIII.

DVO quærimus. primum enodat Varro, qui libro ſexto de lingua Latina, *Fauni* (inquit)

Dÿ latinorum. Hos versibus quos vocant saturnios in syluestribus locis traditum est solitos fari. Faunos vocat primos maleficos qui in nemoribus prima oracula cecinere inde *à fauno* tractum est *fati* vocabulũ,& vates dicti *Arioli* quasi farioli, nec refert quod Varro tantum intelligat de primis, qui Latium coluere, & potissimum de hoc fauno eiusque sorore & coniuge, quam Caius Bassus apud Lactantium fatuam faunam nominatam tradit quod mulieribus fata canere consueuisset vt faunus viris. Nam illud Varronis ad omnes primos maleficos vbicumque & quotquot fuerint extenditur, & ideo luculentius quod vltra mentem au-

Lactãt. lib. 1. cap. 21.

thoris longè pateat, vt videbitur in decursu, nam & primi Persarum magi in syluis fuere, & hac arte à Perside in Græciam lata, primi magię Professores in syluis visi sunt imo & eorum pæcipui in syluarum speluncis mansere vt maiori stupore ab hominibus colerentur, (vt infra dicetur) & quia hos faunos seu primos vates in syluius degentes Aborigenes & e terra ortos cęca credebat antiquitas.

8. Æni.

Hæc nemora Indigenæ fauni nymphæque tenebant,
Gensque virûm truncis & duro robore nata.

Inde receptum est id Eumolpi, *Oraculum telluris primum fuisse, cuius Promantis indigena nympha fuerit: Mox*

cõmune fuisse telluris & Neptuni perconẽq; Neptuni ministrũ ad vaticinia edenda: Post hæc themidẽ à tellure diuinationẽ accepisse, tũ demũ à themide Phæbum. Telluris primum fuisse quia cum hi, fauni è terra seu telluré orti diuinarent, tellurem hominum & Deorum matrem in se prius diuinationem habuisse consequens erat, (id erat vesanæ antiquitatis ratiocinium) inde telluris seu magnę matris Sacerdotes diuinandi arte pollebant quam furentes plerumque exercebant, ea erat Dæmonis fraus vt etiam prisca commenta hominum menti imprimeret. Nec mirum si Telluri seu magnę eorum matri diuinatio primo tributa sit, cum

Plutarch. in mario.

nihil Diis reliquis quod non prius ipsi cōcederetur, quod facete & luculenter ridet Tertullianus vbi de ipsius ara in spectaculis, *frigebat* (inquit) *Dæmonum consilium sine sua matre magna, ea itaque illic præsidet in euripo.* Posteriora verba *mox commune fuisse Telluris & Neptuni, post hæc: Themidem à tellure diuinationem accepisse: tum demum à Themide Phœbum,* fabulosa videntur prima fronte sed Magię progressum rite explicant: ecce primo in syluis Dęmon syluestres & rudes homines primo decipit: à syluis ad mare vsque se protrahit, Paulatim suas artes tam longe & late diffundit, vt vbique eius oracula & vaticinia celebrētur.

Tertul. l. de Spectacul. c. 8.

Sed ab Eumolpo ad Varronem redeo & eo lubentius quod myſticum aliquid lateat in eius γνώμη, nec poſſim quin reflectam animum ad illa verba *in ſylueſtribus locis.* Quærit Dæmon non tritum veſtigiis ſolum ſed ſylueſtre: in abdito dolos explicat, & remotos homines à communi aliorum cætu facilius decipit. Quòt epidemicæ animi lues è ſyluis ortæ innumeras fere vrbes ſuo contagio polluere: poſſem proferre exempla, ſed ne falcem in alienos agros injiciam. Albigenſium hæreſis quæ olim in hoc regno ſæuiit, vt viperinus quidam fætus in Occitaniæ ſyluis concepta tam longè lateque excreuerat, vt nonniſi centum

millium eius sectæ hominum strage profligata sit.

Quoad alterum quod hic quærimus videlicet quis primus fuerit vates Dæmonis, varii varia sentiunt & in hac opinionum congerie difficile est aliquid certi statuere. Quidam asserunt Belochũ Assyriorum regem primum fuisse ariolum, alii vero non artem inuenisse sed illustrasse. Plurimi controuersiam trahunt ad magiam in vniuersum: idem enim primus fuit vates Dæmonis, qui & primus magus, sed Cham Noæ filius primus magicæ arti studuit, non enim alienum à fide quod Berosus de eo tradidit, *Noa* (inquit) *filium habuit Chem qui magicæ professioni & veneficijs sem-*

Berosus in fragmentis.

per ſtuduit, vnde & Zoroaſtris nomen aſſequtus eſt, cum autem à parente Parum amaretur eum forte aliquando vino madidum eluſit, clamque illi magico carmine ita impoſturam fecit, vt ad venerem ſit impotens factus: nec alienum à fide (inquam) etſi textui ſacræ hiſtoriæ non congruat, Chem enim parentem eludens, à Dæmone cuius ſubiacet poteſtati quidni huius artis pręſtigiis imbui potuit?

Nec obſtat quod Phrygion in ſuo Chronico antiquiorem magum videatur innuere ex eodem vt ait Beroſo. *Oceanus* (inquit) *quem mizraim crediderim ad Nilum ægypti conſedit. Inde ſuperuenit ille corruptor generis humani Cham Saturnus Aegyptius Cha-*

Conſtãtinus Phrygiõ ad ann. mũdi. 1805.

masenus ob morum corruptionem cognominatus, vbi Telchinem magicam docens maxima opinione celebrabatur. Nam Phrygionis verba non antiquiorem fuisse Telchinem concludunt sed tãtum coætaneum.

Chami vita ex Phrygionis Chronico & Beroso.

Cham denique huius nefandæ artis authorem fuisse vitæ acta confirmant, nam quoad vixit per omnes fere oras sua scelera seminans huc & illuc errauit. Anno ab Orbe condito 1898. venit in Italiam ad Comeros, cæpit colonias regere atque (vt ait idem Phrygion) suis sceleribus & impietatibus corrumpere. anno deinde 1925. Ianus in Italiam venit & eum Italia expulit. Italia expulsus & cum Rhæa insi-

gni malefica matrimonio copulatus contra Hammonem regem Libyæ hoſtili manu progreditur, ſed non proſpere, cedente bello inde ad Bactrianos diuertit, quos etſi magico præſtigio deuinxiſſet, ibi tamen à Nino Babyloniæ rege prælio victus & truncatus eſt, hæc Phrygion. Nec mirũ ſi miſer ille Cham ad inſtar vagæ & errantis belluæ huc & illuc curſitaret, cum enim à Deo qui vbique eſt per magiam deſciuiſſet quò iret neſciebat? *Quo ibo à ſpiritu tuo aut à facie tua quò fugiam? Si aſcendero in cælum tu illic es: ſi deſcendero ad infernum ades? Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: etiam illuc manus tua deducet*

Pſalm. 138.

me, & tenebit me dextera tua. Quare idem Cham ob tale crimen quo desciuit à Deo, patris maledicto impetitus & paterna domo eliminatus est, symbolum est hæreticorum, à Deo & ab Ecclesia (quæ fidelium paterna domus est) recedentium, testatur Augustinus decimo sexto de ciuitate. *Cham* (inquit) *qui interpretatur callidus medius Noæ filius, tanquam se ab vtroque discernens, & inter vtrumque remanens, nec in plenitudine gentium: quid significat nisi hæreticorum genus callidum non spiritu sapientiæ, sed spiritu versipellis astutiæ.* Symbolū (inquam) quia hæresis & magia Germanę sunt & hæretici si non scientes vt magi, imprudentes saltem

D. Aug. lib. 16. cap. 2.

colunt Dæmonem. Hæc eſt multorũ opinio & vulgatior.

Non deſunt tamen qui inuentionem maleficii non Chamo ſed vni ex Zoroaſtris attribuant, Perſico ſcilicet qui & Dæmoni mithræ nomine ſacra inſtituit, & primis erroribus Perſas imbuit. Multi enim fuere Zoroaſtres, quidam tres ponunt: alii quinque: ſed ne plura in hac quæſtione inquiram curioſius. Certum eſt hunc Zoroaſtrem (qui Perſa aut Aſſyrius fuit) ideo huius artis authorem dici quod inter Dæmonis famulos primas tenuerit, & primos, (quorum extet memoria) magiæ ritus inſtituerit, quos tamẽ antequam hic inſcribam, dicam aliquid de eius vita

quia Dæmonem in hoc ſuo famulo Moyſi coætaneo Moyſis vitam & ſanctimoniam falſo ęmulatū reperio. Ordiens igitur ab hac Mimica Moſem cum illo conferam; ſic tenebræ luci oppoſitæ eluceſcunt & contraria contrariis poſita clariora ſunt.

DÆMONIS MI-*mica in ſuo Zoroaſtre Perſico.*

CAPVT. V.

Genebrardus. lib. 1. Chrono.

MOSIS vita ab anno mundi 2550. ad annum 2670. protracta eſt. Zoroaſtres circa hæc

fere tempora inter viuos commoratus eſt.

Moſem Prophetarum Dei quaſi principem teſtantur ſacræ literæ, *& non ſurrexit vltra Propheta in Iſrael ſicut. Moſes.* Zoroaſtrem vatum Dęmonis Coryphęum produnt authores. Moſes etſi primus Dei vates non fuerit, primus tamen per excellentiam appellatur. Zoroaſtrem (etſi eum malefici multi pręceſſerint) primum tamen & artis magicę inuentorem ab authoribus appellari ſupra vidimus.

Deuteron c. vltimo.

Primus omnium Moſes veram Theologiam ſcripſit, videlicet de vno ſolo ac immenſo rerum opifice & earumdem rectore. Zoroaſtres primus falſam videlicet

artem magicam quia ea quę Dei ſunt Dæmoni tribuit, & tam affatim vt de tam fuſo huius artis ſcriptore Plinium audire lubeat, *Hermippus* (inquit) *qui de tota ea arte diligentiſsimè ſcripſit de ea vicies centum millia verſuum à Zoroaſtre condita indicibus quoque voluminum additis explanauit.*

Plin. l. 30. c. 1.

Moſes primus Dei ᾄσματα quæ nos cantica appellamus exarauit, & quid aliud Zoroaſtris hæc carmina quam Dæmonis Panegyrica?

Itaque ſicut Moſes primas tenuit inter Dei Prophetas, Zoroaſtres inter vates Dæmonis. Imo (quod magis mirum) Dæmon in hoc ſuo famulo Moſis vitam

& ſanctimoniam adumbrauit, vt videlicet ſub hoc ſanctimoniæ pallio homines falleret.

ZOROASTRIS
ficta vita & integritas, ſed mors horrenda, poteſt Dæmon mire fingere in vita malefici, ſed eius omnis aſtutia morte detegitur.

Cap. VI.

MIRATA eſt Sparte Cleãthis Picturas: Obſtupuit Corĩth' ad tabulas Agerontis ſui ciuis. Mirata eſt tota Græcia Zeuxis manu depictas vuas quæ accurrentes a-

nes eluderent! Dæmonis pictura mirabilior quia non aues ſed viros decipit, exemplo eſt Zoroaſtres in quo Moyſis pietatem mire effinxit.

Moſes manſit in deſerto: pariter Zoroaſtres & quidem viginti annorum ſpatio.

Moſes & aſpere vixit & ieiunauit: pariter Zoroaſtres & tam aſpere vt multorum annorum ſpatio caſeo tantum victitauerit; vnde & Perſarum magi ab eo inſtituti in arundinis ſummitate præfixum caſeum ferebant (vt dicam infra) & eius exemplo Pythagoras ſuam ſectam inſtituit, vt adnotat Clemēs in ſtromatis & Apuleius in Floridis, vbi refert Pythagoram inter Cambyſæ cap-

Ex Laertio.

Apuleius l. 2. floridor.

tiuos in Ægyptum ductum doctores habuisse Persarum magos ac pręcipue Zoroastrem *omnis* (vt ait) *diuini arcani antistitem.*

Moses sæpe à corpore auocatus diuinorum speculationi animum intendebat: id etiam æmulatus est Zoroastres quippe qui magorum sectam instituerit, quorum Philosophię summa erat speculatio.

Moses occupabatur fere semper quasi mutuo Dei colloquio, Zoroastres etsi cum Dæmone versaretur, eum tamen rude vulgus Dei familiarem credebat. Moses vir Dei In Deuteronomio appellatur, & quidem merito Zoroastres etsi esset omni flagitio deditus, atta-

Deuteron. c. 33.

men *Omnis diuini arcani antistes* appellatus est, & Eusebius inter eius scripta librum qui sacer inscribitur, celebrat. Moses vt dicitur actorum 7. instructus erat omni sapientia Ægyptiorum, id est (vt exponit Iustinus Martyr) *Philosophia Aegiptiorũ.* Zoroastres Philosophiã apprime calluit, vt testantur & quatuor libri quos de natura composuit & eius oracula seu symbola quæ Platonici interpretes admirantur & psellus exposuit.

Iustin. li quæst. & respõ.

Moses statuas inhibuit & abhoruit, nam cum post acceptа mandata descendens ex monte vitulum aureum vidisset coli à populo *tollens vitulum quem fecerant combus-*

ſit eum igne, & comminuit eum in puluerem, & ſpargens in aquam potum dedit filijs Iſrael. hoc etiã æmulatus eſt Dæmõ in *Z*oroaſtre, vt ſub hoc pallio (etſi ficto & vmbratili) quamdam arcanam & veram religionem innueret. nam & ſtatuarum reprehenſionem fuiſſe ex inſtituto magorum & Zoroaſtris eorum principis expreſſit Laërtius in proœmio ſui operis. *Magos* (inquit) *Deorum vacare cultui, ſigna ſtatuasque reprehendere* qui etſi vnicam Mithrę ſtatuam colerent, (vt mox dicetur) eam tamen tenebant in abdito.

Exodi. 32.

Laert. l. 1. c. 1.

Moſes & caſtè vixit, & poſtquam vaticinij lumine à Deo donat⁹ eſt abſtinuit deinceps à cõiuge. Zoroaſtres perſicus

D. Epiphan. hæreſi. 78.

(de quo loquimur) magna caſtitatis fama apud Perſas diem obijt.

Quid igitur? ſiccine Dæmon colores fictos & vmbratiles pro veris ſcite applicans homines fallet? nequaquam ſanè? fingit quidem & mire pingit in ſuis vatibus quia vt loquitur Auguſtinus *transfigurat ſe velut in Angelum lucis, & miniſtros ſuos velut miniſtros iuſtitiæ.* Sed eorum vitæ integritas ad mortem quæ ſubſequitur tamquam lydium lapidem examinata falſitatis conuincitur. Illorum vita mendaci ſuperficie ſanctitatis, falſo ſancta: mors quæ ſequitur vere eſt tragica & horrenda. Operę pretium eſt id intueri in Zoroaſtre cuius vitam

Li. 2. ad ſimplicia nu. q. 3.

cum ea Mosis ideo contuli, vt quam impar amborum mors subsequuta sit hic inscriberem. In morte Mosis tria sunt admiranda. *Primo* ita efflauit animam & tam placide finito Dei colloquio in monte, vt scriptum sit in Deüteronomio *mortuus est Moses seruus Domini in terra Moab iuxta os Domini.* Secũdo etsi obierit annos natus centum & viginti, & in senibus oculi & dentes deficiant obiit tamen sanis oculis, dẽtibus integris senio viridi. *Nec caligarant eius oculi nec maxillæ defecerant.* Tertio sepultus est ab angelis, & quidem in sepulchro quod nulli hominum esset cognitum: quomodo autem obierit Zoroastres vatum Dæmonis

Deuter. c. 34.

Primipilus, horrendum est & sane horresco ipsemet inter scribendum. *Zoroastres* (inquit) D. Clemens in itinerario D. Petri) *Mezraimi Chami filius fuit, qui magicæ artis tradidit disciplinam, hic astris multum & frequenter intentus cupiens apud homines Deus haberi, velut scintillas quasdam ex stellis producere, & hominibus ostendere cœpit, quo rudes in miraculi stuporem traherentur, desiderans que augeri hanc de se opinionem, sæpius ista moliebatur, vsque eo donec ab ipso Dæmone quem importunius frequentabat succensus igni cremaretur: sed homines stulti, qui quam de eo conceperant, abijcere debebant opinionem, quippe quæ mortis pœ-*

D. Clemens li. 4. recognitionum.

na confutata esset, in maius extulerunt, & tanquam amicum Dei ac fulminis in cælum vehiculo subleuatum adorare cæperunt, & quasi astrum viuens colere hoc est ζῶον ἄστρον, *atque ob eam rem demum qui fumine interijssent, honorant quasi amicos Dei.* Pseudopropheta-rum & vatum Dæmonis Coryphęi hic fuit exitus, & ita sanè debeat occumbere qui primus disciplinam magicam instituerat è lapsu facium & sulco flammarum è cælo cadentium, quæ lues ad Assyrios & Chaldæos statim obrepens tam misere grassata est, vt passim non modo flammas ex Astris sed ipsamet Astra è cælo deducere arte magica studuerint: Hinc Lucanus de his loquēs,

——Illis & sydera primum
Præcipiti deducta polo.

Lucanus l. 6.

Et Tibullus.

Hos ego vel cælo deducere sidera vidi.

Tibull. lib. 1.

Longius deinde serpsit cõtagium à Chaldeis ad Thessalos, qui profecto lunatici ad lunam magicis cantilenis cęlo euocandam animos appulere, hinc facete Martialis.

Thessalico lunã deducere rhõbo

& Claudianus.

Thessalidas patrijs lunare Veneris incestare iubar.

Marcia. l. 9. epigramm. 30.

Claud. de Bell. getico.

& non sine lepore Poëtico Statius.

Attonitis quoties auellitur astris Solis opaca soror.

& quia Dæmon de more habet mulierum potius animos quam virorum inuadere ob fragilioris sortem na-

turę. In Theſſalia pręſertim mulieres hāc magicem exercebant, hinc ait Plato in Gorgia τὴν σελήνην καθαιρούσας τὰς θετταλικάς id eſt, lunam deducentes Theſſalas non vero Theſſalos. Nec tamen reliqua Gręcia libera fuit ab hoc contagio, Hyppocrates libro περὶ ἱερῆς νόσου nihil etiam apud Coenſes crebrius fuiſſe innuit quam σελήνην καθαιρεῖν, καὶ ἥλιον ἀφανίζειν .i. Lunam deducere & ſolem obſcurare,

Hyppocrat. lib. de ſacro morbo.

Sed dicet aliquis; luna poteratne à cælo deduci arte magica nōne eam in cęlo poſuit Deus *Vt præeſſet nocti*? Aſtra in ſuis ſphęris (tamquam claui in rota) à ſummo rerum omnium fabro tam affabre fixa, poſſunt ne tam facile ab his auelli? Obiectio

Gen. 1.

ſanè non ſpernenda: Cui ſatisfaciendum reſponſo à Theologis mendicato: non enim putandum id Dæmoni à Deo conceſſum vt turbato naturæ ordine à ſuis Sphæris Aſtra traheret. Sed trahebantur hoc eſt trahi videbantur præſtigiis & illuſionibus quæ tribus modis poterant fieri, vel circa organum viſus, vel circa medium vel circa obiectum. Nam Dæmones (ex D. Dionyſio in epiſtola ad Polycarpum) motum cæli variare non poſſunt quia hoc ſolius eſt Dei.

Hæc ars ſeu magia ex Aſtris Aſteroſcopia dicta, quam quia poſt Zoroaſtrem exercuere Chaldęi, ideo illis potiſſimum attributa

buta eſt. Aſteroſcopiæ quadam ſpeciem etiam hodie exercēt aliqui qui ex aſtris futura prænuntiant. *Impium genus hominum, qui quæ ſolius Dei ſunt, tribuunt Aſtris, & nos liberos natos ſiderum ſeruos faciunt.* *Iſidorus.*

Hæc prima lues qua Zoroaſtres Perſicus gentes infecit, videndum iam qua doctrina perſas imbuerit, & quæ pręcipua fuerit eius magia.

QVAE FVERIT PRIma doctrina Zoroaſtris apud Perſas & Aſsyrios.
CAP VII.

QVæ fuerit prima doctrina qua nequam Zo-

Plutarch. l. de Iside.

roastres Persas imbuerit, non omnes idē sentiunt, ait enim Plutarch. eū tres Deos constituisse primum *Oromazon* bonū Alterum *Aramanum*, malum: illum luci, hūc obscuritati similem tertiū vero μεσίτην quem mithram appellauerit. Agathias vero vbi de Persarū moribus & religione eos ait duos tantum Deos credidisse, quibus & barbara nomina pro sua lingua imposuerint, bonum namqu- Deum (inquit) *Ormisdatin* dixerunt *Arimenem* vero perniciosum ac malum. vtcumque. Ex his cōstat quā sit industrius dolorum artifex dæmon, nam & religionem instituit & diuinos honores sibi ascisscit, sed sane cautela adhibita & Philoso-

Agath. l. 2. hist.

phia ſe enim non abſolutè Deum ſed malum Deum primo prædicat primis ſui cultoribus à quo Paradoxo Zoroaſtris ore apud Perſas & Aſſyrios promulgato fluxit deinde Manichæorum hæreſis & delirium qui duo principia & duos Deos ſtatuebant, vnum bonorum authorem, alterum malorum. Quamobrem Agathias & Plutarchus conciliandi ſunt: nam Perſæ primo ex Zoroaſtris ſententia duos tantum Deos colebant, vnum bonum quem *Ormiſdatim* ſeu *Oromazon*, alterum pernicioſum ac malum quem arimenem ſeu Aramanum appellabant. Sed poſtea creſcente ſuperſtitione creuit Deorum nu-

merus, & tertius prædictis duobus est superadditus, quem μεσίτην seu mithram vocarunt quæ disciplina à persis ad alias gentes fluēs (vt venenatus odor & pestifer longe funditur) tam vberi fænore & prouentu exercuit, vt quædam triginta millia et crediderint & coluerint. Sed ab eius doctrina ad eius magiam transeo.

Aenaumaus l. de falsitate oracul.

ZOROASTRIS MAgia in mythræ sacris. Dæmonis Mimica in his sacris, Dei Sacramenta æmulantis.

CAP. VIII.

NEc priores magiæ ritus nec subtiliores inue-

nio, quam qui à Zoroaſtris in antro perſidis inſtituti ſunt. Colebatur in primis Dæmon ſub quodam mithræ nomine, & in ſpelunca ad maiorẽ quaſi numinis terrorem (vt ſuprà dixi) *Primus Zoroaſtres* (inquit Porphirius) *apud perſas, vt narrat qui mitræ hiſtoriam multis voluminibus ſcripſiſſe traditur Eubulus naturalem ſpeluncam & fontibus ſcatentem in proximis perſidis montibus conſecrauit in honorem rerum omnium auctoris parentiſque mitræ, vt per ſpeluncam quidem mundum ſignificaret fabricatum à mitra, per alia verò quædam intus congruis interuallis diſpoſita, elementa & plagas mundi delinearet.* Fruſtra tamen ſe torquent plurimi in explican-

Porphyr. in commentario autri. Nymphar. ex 13. Odiſs.

dis huius ſpeluncæ myſte-
riis, cum enim Zoroaſtres
horum inſtitutor, aſtrorum
obſeruatione delectaretur,
ex ijſdem ſcintillas eliceret,
ipſamque Aſtrologiam Dæ-
monis adminiculo didiciſ-
ſet, huius magiæ virulentiã
ſub quibuſdam arcanis Phi-
loſophiæ & Aſtrologiæ ſi-
mulachris occultauerat.
Speluncam ingredientibus
apparebant prima fronte
planetarum typi luculento
ritu expreſſi, vt teſtatur Ori-
genes aduerſus celſum, Ver-
ba ipſiuſmet Celſi adducẽs.
Hæc quidem (inquit) *Perſa-
rum diſciplina oſtendit, & mi-
thræ ſacra quæ apud eos ſunt in
his duplex circumactio ſtellarum
prætenditur, fixarum, errantiũm-
ue, & per has animæ tranſitus.*

Oigrenes lib. 6. aduerſus Celſum.

Cuius in rei argumentum ſcala erigitur altior, in ea ſeptenæ ſunt portæ, ex plumbo prima, ſecunda ex ſtanno, tertia ex ære, quarta ex ferro, quinta ex numiſmatis corio, ex argento ſexta, ſeptima ex auro. Primam ſaturni eſſe ſtatuunt plumbo aſtri tarditatem ſignificante. Veneris ſecundam, cui & ſtanni quùm ſplendorem tum mollitiem comparant: tertiam Iouis, vt æreis gradibus ſolidiſsimam: mercurij quartam, operum enim omnium & negotiorum tollerantiſsimum, lucraque factitantem, callidum inſuper eloquentem mercurium dicunt: martis quintam ob inæqualem admixtionem & variā: ſextam Lunæ argenteam: Solis ſeptimam quæ aurea ſit. Mithræ denique ſimulachrnm in ipſo antro appoſitum, refe-

rebatur ad Aſtrologiam: etſi varij varie illud delineent. Lutatius ſtatij interpres explicans hos verſus thebaidos.

—— Seu perſei ſub rupibus antri
Indignata ſequi torquẽtem cornua mithram.

Lib. 1. Thebaid.

Torqnentem cornua (inquit) ad illud pertinet quod ſimulachrum eius fingitur reluctantis tauri cornua retentare eſt enim (inquit) in ſpeleo ſol perſico habitu cum thiara & vtriſque manibus bouis cornua comprimens: quæ interpretatio ad lunam dicitur, nam indignata ſequi frontem occurrit illi & lumen ſubtexit, ſol enim lunam minorem potentia ſua & humiliorem

docens taurũ insidens cornibus torquet, quibus dictis lutatius bicornẽ intelligi voluit nõ animalia quibus vehitur. Hæc lutatius statij interpres. Porphyrius tamen loco supra citato ab eo dissentit, & quod ille ad lumen lunæ, ipse ad æquinoxium refert, atque mithræ simulachrum habuisse ad manus gladium, tauro quidem insidens, sed non eius cornua cõprimens, & hunc gladiũ scite applicans ęquinoctio quòd & aries sit martiũ animal, mẽsis Martij signum, & domus æquinoctij, *quapropter* (inquit) *gladium fert Arietis qui martium animal est: inuehiturque tauro venereo, quod scilicet vt taurus sic & mithra generationis de-*

In commentar. antri nymphar.

minus sit. Vtcumque. latebat anguis sub foliis, vt ex dicēdis patebit adhuc multo clarius. Porphyrio tamen meum in hac re calculum libentius darē, cum in re magica magis potior habenda sit fides: at Porphyrium magum fuisse testantur & eius scripta & odium quo in christianos flagrabat, quorum religionem non amplius duraturam quam trecentos & sexaginta annos nequam ille affirmabat. Denique hanc mithræ statuam habuisse ad manus gladium (vt ait Porphyrius) apparet ex primo ritu quo magi initiabātur in his sacris: horum enim candidato dabatur in primis gladius quasi

in ſignum martyrij, vt doctè & luculenter expreſſit Tertuliauns in ſuo de coronis opuſculo, *mithræ miles* (inquit) *dum initiatur in Spelæo in caſtris vere tenebrarum coronam interpoſito gladio ſibi oblatam quaſi munus martyrij ſuſcipit*, ſecundo (quod etiã ſcitu dignum) initiari volens poſt acceptũ gladium variè cruciabatur: vt refert ſuidas in hęc verba, *Mithram* (inquit) *exiſtimant Perſæ ſolem eſſe cui & multas conſecrant hoſtias neque quiſquã eius ſacris initiari poteſt niſi pet quoſdam gradus conuitij quibus oſtendat ſe & ſanctum nec perturbationibus affici* qui autem fuerint hi gradus conuitij fuſius explicat D. Gregorius Nazianzenus, & ſuidæ

Tres ritus quo initabãtur Mithræ antiſtetcs. Ius.

2. us.

Suidas in fragmentis.

l. 2. in Iulianum.

quasi lucem affert, *Mithra* [inquit] *id est Sol cui celebritates fiunt & in primis à Chaldæis, cui Deo qui volunt initiari duodecim contumeliis afficiuntur per verbera, calorem, frigus & alia huiusmodi.* O quam præclarum pro Christo cõtumeliam pati, cum tot fuerint qui pro Dæmone cruciari gloriati sint. tertio & vltimo [quod magis stupẽdum] initiari volentis fronti stigma inurebatur, qua de re intelligendũ illud Tertuliani supra allatum *initiat Mithræ signat illic & iu fronte milites suos*, Quæ Tertuliani verba etsi quibusdam visa sint nonnihil obscura, ea tamen sic debere intelligi docet Diuus Gregorius Nazianzenus inuectiua prima

Lib. de præscript. hæreticor.

in Iulianum, dum ea mithræ stigmata vocat *inustiones mysticas*.

Dæmonis Mimica.

Dixi (quod magis stupendum) hic enim Dæmonis Mimicam quis non videt? signabantur Dei serui in veteri lege, signantur & hodie baptismi signaculo indelebili. Dei simiolus suos etiam signare voluit. Quæ ars Dæmonis suos seruos signãdi à magia zoroastris ad alias fluxit. Deæ syriæ Astartes seu Astergatis sacerdotes ferro pariter se inurebant in carpo manus aut in ceruice: cuius rei testis lucianus in suo περὶ συρίης θεοῦ dialoguo στίζονται δὲ πάντες οἱ μὲν ἐς καρπούς, οἱ δὲ ἐς αὐχένας. peritiores artis magicæ & chariores suo Dæmoni qua-

dam nota ab ipſo impreſſa Signatos fuiſſe compertum eſt. Epimenidis malefici corpus multis inciſum characteribus poſt eius obitum inuentum fuiſſe prodit Heſychius. Pythagoras Abari familiaris & coætaneus, & magus pariter (vt videbitur) aureum characterem impreſſum gerebat in femore, vt ab Iamblicho, relatum eſt in eius vita. Quod nuperrimè dum legiſſem, exindeq́; cæpi intelligere hæc Laertij verba in vita Pythagoræ, quę antea non intelligebam. *Nudatum aliquando eius femur aureum apparuiſſe fama eſt.* Nam hoc quidem refert Laertius ſed non explicat.

Heſych. περὶ σοφῶν.

Iamblychus vero quia magicæ artis peritus, hanc rem magicam & intellexit & exposuit, etsi tamen sub ambage & verborum circuitione obscura. Magnum enim erat piaculum arcanæ Philosophiæ vulgare mysteria (sic magiam vocabāt) Hic mos Dæmonis suos signandi famulos etiam hodie durat, magis enim & veneficis inter dum notas imprimit, vt aliquando visum in multis.

Laertio lux ex Iamblicho.

Hæc quoad ritus quibus initiabantur mythræ antistites sufficiant in præsentia. Sed sacrificiū quod fiebat in hoc specu adhuc scitu dignius: In hoc enim sacrosanctum Eucharistiæ sacrificium Dæmonem Mi-

mice æmulatum tradunt ſeptimius & Iuſtinus martyr, quod ſane nec crederem nec ſcriberem, ſi tantorum virorum authoritas me ad id tacito non aſtringeret. Sic enim hac de re ſeptimius, vbi poſt illud ſupra allatũ, *ſignat illic in fronte milites ſuos* ſubiungit ſtatim, *celebrat & panis oblationem, & imaginem reſurrectionis inducit* & Iuſtinus martyr multo clarius, nam poſtquam de Auguſtiſſimo Euchariſtiæ pane & poculo fuſe locutus eſt, ſubiungit ſtatim, *Quod quidem etiam in myſteriis atque initiis mithræ fieri docuerunt per imitationem praui Dæmones. Quod namque Panis & poculum aquæ in Sacrificiis ſiue re diuina eius qui initiatur, pona-*

Septim. Tertulianus lib. de præſcript.

Iuſtinus martyr in orat. ad Anton. Pium.

tur verbis quibuſdam additis μετʼ ἀθιλόγων τινῶν, *aut certe ſcitis aut cognoſcere poteſtis.* Idem inculcat in Dialoguo de veritate Chriſtianę religionis, ibique afferens Eſayæ vaticiniũ *Hic habitabit in excelſo ſpecu Petræ fortis panis dabitur ei & aqua eius fidelis* ad æmulationem huius vaticinij ait Dæmonem & voluiſſe coli in ſpecu & ſibi panem offerri, atque ita quæ de Christo ab Eſaya dicuntur æmulatum. Quærunt aliqui vnde tam ſublime myſteriũ Dæmoni potuerit innoteſcere, Deum *innotuiſſe* quidẽ *Dæmonibus quantum voluit*, vt monet Auguſtinus, ſed ſublimiora myſteria tenuiſſe abſtruſa conſtans opinio eſt. Reſpondent Iuſtini marty-

Eſayæ 33.

Auguſt. 11. de ciuit.

ris deffensores, Dæmonem multa ex ijs potuisse intelligere ex sacris paginis, non quidem perfecte sed imperfecte, & tacito. & cum in spelæo tam prædictum vaticinium quam regis Melchisedech oblationē effinxerit, sacrosanctam christianorum Cynaxim tacito æmulatum, quam oblatio Melchisedech præfigurauerit, nam vt ait Hieronimus *recurre ad genesim & Melchisedech regem salem principem inuenies ciuitatis, qui tunc in typo christi panem & vinum obtulit, & mysterium christianum in saluatoris sanguine & corpore dedicauit.* At Dæmon in hisce sacris mithriacis regis Melchisedech sacrificium ita adumbrauerat, vt ex sacro-

Hieronymus ad marcellam.

rũ inſtituto rex ipſe Perſarum offerre deberet poculum, quem morem præſtrinxit Claudianus his verſibus.

Claud.

——— *Rex ipſe micantem*
Infundit dextra pateram, ſecretaque pelli,
Et vaga teſtatur voluentem ſydera mithram.

Quo die ait Duris apud Atheneum licebat regi ad ebrietatem bibere.

Carpet fortaſſe quiſpiam? quæ hic inſero ſed en Tertuliani verba id expreſſe aſſerentia. *Diabolus*, inquit, *cuius ſunt partes interuertendi veritatem ipſas quoque res ſacramentorum diuinorum, in idolorum myſteriis æmulatur*, non poſſum tamen quin hic mirabundus ſubſiſtam? Dæ-

Lib. de ſcript. hæretic.

mon Augustissimum Eucharistiæ sacramentum tot anteannos subodoratus est: & huiusce ætatis hęretici tanti misterij veritatem tòt editis miraculis propagatam pertinaci animo respuunt.

Sed vt vnde diggressus sum redeam. *vt simia semper simia*, Dæmon etiam hodie christianorum sacra miris modis æmulatur. In insula Iaponia quidam humana forma Dæmones qui *quoqui* dicuntur ab incolis, præsto sunt peregrinis in itinere, & ab eis in stateram prius coniectis confessionem peccatorum extorquent. Qua de re fusius infra, vbi hęc fraus & cur magi quibusdam verbis desumptis ex sacris pa-

Maphæ. in epist. indicis.

ginis hodie vtantur, enodabitur. Dixi de doctrina & magia Zoroaſtris, dicendum iam de eius æmulis & diſcipulis.

PRIMORES MAGI exemplo Zoroaſtris manent in ſpeluncis mentiendæ ſanctitatis gratia.

CAP. IX.

VT Zoroaſtres ſua ſacra magica in ſpecu inſtituerat in cuius receſsu degebat, magi qui deinde ſecuti quaſi æmulo eius ſtudio in ſpecubus plerumque vixere. Epimenides inſi-

gnis ille maleficus, cuius corpus magicis vndequaque resperſum maculis poſt eius mortem inuentũ eſt, in ſpelunca cretæ inſulæ multos annos commoratus eſt: & inde nata hęc vulgi fabula, eum, cum miſsus eſset à patre vt ouem rure deduceret, æſtu meridiano diuertiſse in ſpecum, vbi captus ſomno 77. annos dormiuerit. Antrum nympharum, de quo homerus, nihil fuit aliud quam ſubterraneum quoddam maleficarum domicilium. Nymphæ cytheronides, de quibus Pauſanias in bæoticis, erant quædam mulieres ſeu lamiæ quæ in receſsu huius antri ſuam magicem exercebant. Idem recenſet Phrygion

Homer. 13. odyſ. & porphyr. in commentar.

Phryg. in chrocon.

de primis europæ Ariolis.
Nicoſtrata euandri mater quæ multò ante Romulum in Italiam venerat, carmentis dicta quod ſua vaticinia verſu ederet, in ſpecum Auentini montis conceſſit.
Fatua fauna quæ prima in latio mulieribus fata cecinit, & inde fatuæ nomen traxit, vt ſupra dictum eſt, in cuiuſdam ſyluæ ſpelunca ſemper ſtabat, ideo ſcribit Varro eam tantæ pudicitiæ fuiſſe, vt nemo eam quoad vixerit præter virum ſuum mas viderit nec nomẽ eius audierit, ſed Varro communem vulgi ſenſum hic ſequitur, nam profectò ſubtilis illa venefica ex hoc viuendi ritu pudicitiæ famam aucupans, intus baccho &

Veneri indulgebat. Refert enim ſextus Clodius fauni hanc vxorē fuiſſe quæ quia contra morem decuſque regium clam vini ollam ebiberat, & ebria facta fuerat, virgis myrteis à viro vſque ad mortem cæſa, poſt ea vero cum eum facti ſui pæniteret, & deſiderium eius ferre non poſſet, diuinum illi honorem detuliſſe. Idem etiam mox videbitur in Pythagora , Druydis gallorum, multiſque alijs qui ſibi Zoroaſtrem tamquam vitæ exemplar ob oculos poſuere. Hoc autem agebant hi malefici nō tantum obiiciendi horroris & mētiendæ ſanctitatis gratia , ſed vt inſani ea ætate homines eos crederēt in his ſpecubus

Lactantius lib. 1.c.22.

cubus cum Deo habere colloquium. Hoc astu & commento vsus est Minos vt suas leges & firmius stabiliret, & quasi adhibita religione cretensibus commẽdaret. Erat quoddam antrnm in luco insulæ, antrum Iouis vocabant, in illud Minos se recondebat, & ibi diu moratus leges tãquam sibi à Ioue traditas afferebat. Quod & antea in eadẽ cretæ insula fecisse Rhadamantũ testatur strabo *Minos* (inquit) *Cuiusdam antiquissimi Rhadamanti imitator extitit. Is posita in medium decreta ab Ioue ea ferre cõmentabatur. Hunc igitur sectatus Minos nouem per annos, vt aiunt, Iouis antrum conscendebat, ibique diu immoratus descendebat, constructa*

Strabo lib. 10. & 16.

quædam tenens mandata, quæ consulta & sanctiones Iouis esse dssereret. Vnde homerus vbi de hac insula.

——ἔνθά τε μίνως
ἐννέωρος βασίλευε διὸς μεγάλου ὀαριστής,

Odiss. T.

——*Vbi minos*

Nouem regnauit annos magni Iouis confabulator.

Pari deinde commento vsus est Numa Pompilius simulans cum Dea egeria nocturnos se habere congressus, quem alium Zoroastrẽ fuisse & Italiam infecisse (vt ille Persidem) infra exequar.

MAGORVM SECTA a Zoroaſtre Perſico inſtituta, eorum vita, veſtis & ficta integritas.

CAP. X.

HAVD exceſſit è viuis Zoroaſtres ſine hæredibus, ad quos ſua dogmata ſeu portenta quaſi hæreditario iure tranſmiſerit. Hi autem fuere Perſarum magi qui & eorum vates, ſacerdotes & Philoſophi habebantur: qui præfecto Zoroaſtris vitam doctrinam & mores enixiſſime

Laertius li. 1. c. 1.

obſeruarunt.

Zoroaſtres futurorum auſpicium profitebatur. Magi Perſidis eidẽ rei dabãt operã de his enim ſic Laertius, *diuinationem præterea prædictionemque xeercere.*

Zoroaſtres ſuperbo & elato animo diuinus inter homines haberi voluit. *Magi quoque ſibi Deos* (vt ibidem Laertius) *apparere aſſerentes.*

Zoroaſtres ignem coluit, ignem ſuſunro magico ex Aſtris elicuit, & tandem igne combuſtus eſt. Ideo magi Perſidis ignem colebant ignem in templis habebant, eratque eorum decretum, *iniquum arbitrari atque impium igne ſepelire.* Inde non iniucunde Xerxes Perſarum rex cum in græciam tranſijſſet, græcorum ſta-

Laert, ibidem.

tuas & ſimulachra combu-
rens, ignem magorum Deũ
verum eſse Deum eſſeruit,
cum alios Deos deſtrueret.
Sed (proh dolor) Dæmon
ſæuire volens in homines
quam rite orditur : ab hac
ignis latria eò immanita-
tatis proceſſum eſt apud
Perſas & Aſsyrios, vt non
tantum ignem colere ſed &
liberos in igne conſecrare
eſſet religio. Cuius rei teſti-
moniũ nõ aliunde emẽdico
quã ab ipſamet ſacrahiſtoria
Poſtquã Aſsyriorũ rex Sãma
naſar, expũnata armis ſama-
ria cõtra hoſeã regem Iſraël
Aſsyrios collocaſſet in ciui
tatibus Samariæ *qui erant de*
Sepharuaim (Aſsyriorum eſt
regio) *comburebant ſilios ſuos*
igni quare ira.

4. Reg. c. 17.

tus Deus immisit in eos leones qui eos enecarent. Imo eodem cap. 4. regum, inter scelera populi Israël, ob quæ Deus eos afflixerit, illud ponitur, *& consecrarunt filios suos & filias suas per ignem, diuinationibus inseruientes & auguriis.* Tetra hæc lues ab Assyrijs ad Iudæos effluxerat (erat enim inter ambos societas) qua & infectus rex Achas qui ante Hoseā regno potitus est, filios concremarat. *Viginti annorum erat Achaz cum regnare cæpisset: non fecit quod rectum erat in oculis Domini. Is etiam adoleuit incensum in valle hinnam, & concremauit filios suos igne iuxta abominationes gentium* & post Achaz, rex Manasses de quo proditur

2. *Para. lip. cap.* 28.

in eadē historia, *& traduxit filiū suū per ignem.* Ecce quid Zoroastres & ei⁹ discipuli in Assyrios Persasq. inuexerīt. Pergo ad reliqua. Zoroast. astra etiam coluit, ignem ex his elicuit, & sub quibusdā Astrorū typis suam magicē occultauit., Magi Zoroastris discipuli Astra etiam coluere, Solem & Lunam Deos esse dixere, quæ doctrina à Persis & Assyrijs pariter ad Iudæos transierat, nam & eodem capite supra citato libri quarti regum inter scelera populi illud & ponitur, *adorauerūt vniuersā militiā cæli seruieruntque Baal,* & inter Manassis facinora, *adorauit omnem militiam cæli, extruxitque altaria vniuersæ militiæ cæli in duobus atriis tem-*

4. Reg. c. 21.

4. Reg. c. 17.

Ibidem. c. 21.

pli domini & quia hic Astrorum cultus coniunctus erat cum magia, ſtatim ſubiungitur, *Ariolatus eſt, obſeruauit auuguria, inſtituit Pythones.* Hæc fuere Magorum dogmata, ex Zoroaſtris diſciplina. Eorum vero vita ad eiuſdẽ Zoroaſtris æmulationem lepida ſane eſt.

Zoroaſtres aſpere vixit, caſeo plerumque victitans (vt iam dictum eſt) magi Perſidis Zoroaſtris exemplo caſeo pariter veſcebantur, & eo veſci gloriabundi, caſei portiunculas in apice Arundinis circumferebant. Qua de re non iniocunde Laertius, vbi de horum veſtitu & victu. *His autem* (inquit) *veſtis candida, lectus humus, eſca Olus,*

caseus panisque cibarius est, Arundine pro baculo vtuntur, cuius in summitate præfixum caseum ori applicantes mandunt.

Laertius lib.1.c.1.

Erat in votis Zoroastris vt simulata Sanctimonia homines falleret? & quorsum hæc Magorum Persidis, *vestis candida lectus, humus, esca olus*, nisi vt sub Catonis vultu Neronis animum tegerent? & quod ita sit, eorum pectora externo Cultu castitatem Ostentabant, intus vero venere deperibant, habebantque in decretis *iustum matriue filiæ misceri* vt in vigesimo tertio ait sotió.

Laertius ibid.

Incepi a magis Persidis quia nec fuere vetustiores vt saris indicant hæc Laertij verba, *a magis quorum principem fuisse Zoroastrem*

Persem memoriæ proditum est, hermodorus Platoncus usque ad excidinm Troiæ annos quinquies mille computat. (licet in temporis Chronologia allucinetur Laertius & annos quinquies mille computet, vbi vix trecenti supererant) Denique quot a Perside in alias nationes cum magia transierit Philosophia. Itaque a magis ad Chaldæos transeo.

DE CHALDAEIS *Aſſyriorum Philoſophis & Maleficis.*

CAP. XI.

HAVD fuit diſcrimen inter Chaldæos Aſſyriorum & magos Perſidis, hi enim ſi non Zoroaſtris diſcipuli ſaltem fuere æmuli: Denique Aſtra vt magi coluere, vnde nata opinio eos Aſtrologiam inueniſſe. *Chaldæi* (inquit Diodorus) *Babyloniorum antiquiſsimi fuere qui eum locum in ſua republica obtinuerunt, quem Sacerdotes in*

Diodorus ſiculus. l. 3.

Ægypto. Ad cultum enim Dei deputati per omnem vitam suam Philosophantur, peritissimi Astrologiæ habiti. Astrologiam intelligit magicam & fatiloquam, quam primi adinuenere, vt ineptiis & erroribus, hominum mentes inuoluerent? quid enim nisi somnia? humanos casus ex Astris pendere & nos liberos natos syderum seruos esse.

Spirat enim maiora animus, seque altius effert

Prudent. l. 2. adu. Symmac.

Syderibus, transitque vias & nubila fati.

Ob similes cantilenas, & aliquot sacra exinde iussa. Tiberius Chaldæos & Mathematicos vrbe expulit: nã & hac magica Astro-

logia ſæpe vſus eſt Dæmō ad ſæuitiam & ſanguinem, vt teſtatur Tranquillus vbi de hac ſtella crinita, quæ ſub Neronis Imperio per aliquot noctes oriri cæperat. *Nero* (inquit) *anxius eare vt ex babilo Aſtrologo didicit ſolere reges talia oſtenta cæde aliqua illuſtri expiare. Atque a ſemet in capita procerum depellere, nobiliſsimo cuique exitium deſtinauit.* O cœcas hominum mentes ante Chriſti aduentum,. Qui Mathematici & Phi loſophi habebantur, Dæmonis erant famuli? dicet aliquis? noua narras, ſed quod aſſero mox oſtendam, in reliquis veterum gentium Sacerdotibus & Philoſophis, vt videlicet Gymonſophiſtis Indorum,

Tranquill in Nerone. 365

Gallorum Druydis, & Ægyptiorum Hierophãtis, de illis patet nam & Clearchus solensis in libro de disciplina Gymnosophistas a magis fluxisse asserit, & eorum venus in Propatulo ad instar canum satis nota est. De reliquis idem patebit ex mox dicendis.

DE HYEROPHANTIS ÆGyptiorum Philosophis Zoroastris æmulis & maleficis.

CAP XII.

EAdē fuit istorū Philoph. hinc recte Iustinus Ægyptiorum disciplinā magicas dicit fuisse artes, & quod multi de Platonis & Pythagoræ nauigatione ad Ægyptum vt Theologiam addiscerent, Plinius ad magiam refert. *Certe Pythagoras* (Inquit) *empedocles, Democritus, Plato ad hanc discen-*

Iustin. l. 36.

dam nauigauere, exiliis verius quam peregrinationibus susceptis. Hanc reuersi prædicauere, hanc in Arcanis habuere: Quorum fidem confirmant hæc verba Iustini martyris libro responsionũ ad quasdam Christianas quæstiones, *AEgyptiorum* (Inquit) *eo tempore sapientiæ imposturæ tradidit disciplinas.*

Plu.l.30. c. 1.

Quæst. 25.

Itaque tegebatur maleficium sub sapientię nomine.

Cæterum vt Zoroastres sub quibusdam Astrorum typis (vt supra visum est) sic isti sub quibusdam literis hieroglyficis suam magicẽ recõdebant, a quibus Hierogrãmatei & Hierophantæ appellati sunt.

In saxis tantum duris, volucresque feræque

Lucanus.

Scriptaque seruabant magicas animalia linguas.

Quæ cur referrent animalia (vt canit poëta) & quomodo in his Dæmon se sub serpentè designauerit, dicetur infra, vbi de Oraculo serapidis erit sermo. Quamobrem Iustinus martyr libro supra citato questioně mouens de mose eò quod scribatur actorum 7. cum eruditum fuisse omni sapientia Ægyptiorum, distinguit de sapientia, aitque mosem quidem Astronomiam & Geometriam calluisse, (quæ erant Ægyptiorum disciplinæ) nequaquam vero eorum literas hieroglyficas quod ex præscripto Dei institutæ consuetudini repugnarent. Et

Origenes(vbi de cubito Geometrico) asserit non frustra scripturam dixisse quod moses omni sapientia Ægyptiorũ instructus fuerit: qui Geometriam dilexerint.

ad Hebr. 11.

Reliquos mores zoroast. etiã æmulati sunt, manẽbant in specu vt ille, albas etiam vestes ferebant vt Zoroastris discipuli teste herodoto, *Sacerdotes* (Inquit) *linea ferunt vestimenta semper recens abluta: huic rei semper vacantes*, hinc lepide dicti ab Apuleio *linteæ vestis candore puro luminosi*. Sed profecto dum sermo est de Zoroastris æmulis & de his qui sub pallio Philisophiæ homines decepere, Occurrit miser Pythagoras & quam miserè

Strab. li. 16.

Apul. l. vlt. metamorph.

pſi ceſſerit Zoroaſtris do-
ctrinæ ſe inſcripſiſſe.

Pythagoras Zoroaſtris Perſici æmulus, igne (vt ille) vſtulatus eſt. Ecce quam infæliciter cedat prauos & perditos æmulari.

CAP. XIII.

OBſtupeſco & hic magis quàm antea mirabūdus ſubſiſto. Pythagoras, ille Pythagoras eruditione tam egregia, quì

ab omnibus tot encomiis celebratur : insignis tamen maleficus Zoroastrem ita coluit, vt alium non repperiam qui eius vitam & mores maiori contentione æmulatus sit.

E Zoroastris instituto mithræ sacrorum candidati ferro inurebantur, vt quodam velut stigmate Dæmonis famuli signarentur (de quo supra) Pythagoram id stigma habuisse in femore, & eius femur inde aureum appellatum supra visum est. Zoroastres quam superbo & elato fuerit animo ex dictis constat. Pythagoras quanto etiam fastu fuerit prodit Laertius, *adibant illum* (Inquit) *disciplinæ studiorumque causa & lucani &*

Ex Iamblycho in vita Pythagor.

dicentes, mesapi & Romani: ac si qui præsentia illius frui meruissent, scribebant suis tamquam magnum quiddam ac præclarum se adeptos. Dicit autem magnum, quia nulli ad domũ conspectumque ipsius admittebantur, quin prius probarentur, & hunc honorẽ sæpe peterent.

Zoroastris discipulos, eorum vestem & victum sic describit Laertius, *bis autem vestis candida, lectus humus, esca olus.* De Pythagora idem refert idem author. Stola illi candida semper ac munda, stramentaque item candida ex lana. Obsonium illi erat, val elixa olera.

De Zoroastris spelunca, & de magis qui eius exem-

plo in ſpecu manſere fuſe dictum eſt. De Pythagora idem refert hermipp⁹ apud Laertium cumque cum in Italiam veniſſet, ſubteraneam feciſſe domum, matrique mandaſſe, quæ contingerent tabulis inſcriberet, tempuſque adnotaret, deinde illum deſcendiſſe, ac dum rediret id matrem feciſſe: Anno autem exacto aſcendiſſe Pythagoram ex effoſſa domo ſqualidum ac macie confectum, aduocataque concione dixiſſe ex inferis ſe aſcendere, atque vt ſibi fidem facerent, recitaſſe quicquid eueniſſet.

Pytagoræ impoſtura.

Zoroaſtres ſcripſit in ſuis libris ſe ad inferos deſcendiſſe, vt refert Clemens Alexandrinus illam fabu-

Clem. l. 5. Strom.

fabulam Eri Pamphilij effi-
ctam à Platone tacito expli-
cans, nam & hunc alium-
non fuisse à Zoroastre Per-
sico (etsi Quidam distin-
guant) ex multis coniectu-
ris subodoror. De Pytha-
goraidem prodit Laertius.
Ipse quoque)Inquit) *scribens, ait post ducentos & sex annos ex inferis se ad homines venire,* & Paulo post, *Hieronymus vero descendisse ad inferos atque Hesiodi quidem animã columnæ æreæ vinculis adstrictam stridẽtemque vidisse, Homeri autẽ ex arbore pendentem, serpentibusque circumdatam propter ea quæ in Deos finxerant.*

Plato l. 10. de republ.

Zoroastres arcana suæ
disciplinæ ac mysteria quo-
dam quasi velamento ob-
duxit; Idem Pythagoras,

dicebantque eius discipuli non esse omnibus pandenda omnia.

Zoroastres quanto studio Astrologiam coluerit, & solem in suis sacris sub mithræ statua designarit, supra visum est. Pythagoras quam sedulo eidem Astrologiæ incubuerit, & quo affectu etiam fuerit erga solem, patet ex eius vitæ historia. *Vesperum atque luciferum idem sydus apud Græcos primum dixisse. Solem, Lunam, & reliqua sydera Deos esse, quippe in illis superare calorem, qui sit vitæ author.* Atque ex hoc delirio ipsum puto inter sua dogmata posuisse, *Conuerso ad Solem vultu non mingēdum.* Zoroastres scripsit se alias militasse & in bello perisse,

Lartius in eius vita.

Conscripsi

Conſcripſi Zoraaſtres Armenij genere Pomphylius, qui in bello mortuus ad inferos deſcendi, & a Diis hæc addidici. Eius hæc verba ſunt apud Clemetem. Pythagoras quoque aſſeruit ſe alias Euphorbum fuiſſe & a Menelao in bello occiſum. Vnde etiam patet ipſum ſuam, *metẽſichoſim* a Zoroaſtris ſcriptis traxiſſe.

Clem. Alexandrinus l. 6. ſtrom.

Cæterum ut huic tabellæ (in qua hos perditos ſibi obuerſis frontibus pingo) extremam manum imponam, & ex hoc lineamento priorum appareat ſymetria. Similis fuit amborum mors. Zoroaſttes igne ſuccenſus eſt & quidem à Dæmone quem importunius frequẽtabat vt ex Diuo Clemente ſupra retuli Pythagoras

lib. 4. recognitio. *Laertius.*

etiam igne perijt. *Moritur autem Pythagoras hoc modo: consederat in domo Milonis cum socijs: eam vero domum quispiam ex his quos ille admittere noluerat per inuidiam incendit.* Debebat Zoroastris æmulus pari nece occumbere. Et quasi talem vitæ exitum ipse animo præsagiret, diuinatione ea sola vtebatur, quæ fit per auguria & vaticinia, minime vero ea quæ fit per ignem: sed numinis vindictam lento quidem sed firmo gradu incedentē haud potuit effugere.

Dices? cur hos Philosophos tam nigro carbone delineas? nonne ipsi sapientiæ & Philosophiæ aperuere principia, & veritatem quasi in ima detrusam in

lucem edidere? Nuſpiam ſane, nam a veritatis ſacrario alieni non Deo ſed elementis diuina cantica cecinere. Nec mirum: cùm fere omnes magi fuerint, & ita pro Magiſtro habentes patrem mendacij: in quos ideo Dei ſpiritus per Eſaiam *Perdam* (inquit) *ſapientiam ſapientum*: & ſane perdidit cum Chriſtianorum inſtituit diſciplinam quę ſola vera eſt Philoſophia, non barba tenus & pallio, vt illa Græcorum, quam ſcitè carpēs Herodes Atticus apud Agellium, *barbam & pallium videt Philoſophũ non videt*, non in quinquennali ſilentio, non in ſomnijs & ineptijs, ſed in ipſamet veritate, cuius præcipua laus in homi-

Eſai. 29.

num charitate animique moderatione cōsistit.

Hæc de Pythagora & eius studio, sed non tantū in Græcia Zoroastres Persicus æmulos habuit, imo & in ipsa Italia, Numa enim eius vitam & mores æmulatus est, & insignis maleficus Ariolas superstitiones populum Romanum edocuit. Et quia Numa & Pythagoras ambo ex eadem schola & Zoroastris disciplinis sua traxere dogmata: hinc mota est quęstio inter authores vtrum numa præceptore Pythagora vsus fuerit refert: enim Clemens Alexandrinus Numam fuisse Pythagoricum & idem etiam Augustinus: Dionysius vero halicarnasse⁹ Nu-

Clem. Alexand. l. Strom.

mam regem ante Philoſophum Pythagorā quattuor pene ętates vixiſſe quia Numa Rom. Imp. rexit, 16. Olympiade, Pythagoras autem vixit ſexageſima quarta etſi Liuius vnā tantum ætatem ponat, *Inclita* (Inquit) *ea tempeſtate iuſtitia religioque Numæ pompilii erat. Authorem doctrina eius quia non extat alius falſo ſamium Pythagoram edūt, quem ſeruio Tullo regnante Romæ centum amplius poſt annos in vltima Italiæ ora Iuuenum æmulantium ſtudia cætus habuiſſe conſtat*, ſed authores conciliandi ſunt, nec enim putandum tantos viros temporum ſeriem ignoraſſe aut parum exacte perpendiſſe. Itaque numa dicitur Pythagoricus non quod fuerit

Liuius l. 1.

Pythagoræ coætaneus, ſed quod ambo Zoroaſtris vitam ſequuti ſint. De Pythagora & quam male res ipſi ceſſerit iam oſtenſum eſt, de Numa ſupereſt vt oſtendam.

DE NVMA INSIGNI

Malefico, qui Zoroaſtris Perſici etiam fuit æmulus.

CAP. XIIII.

MAGIÆ progreſſus maior ſane eſt quam peſtis quantũuis venenatæ niſi reprimatur. Putabam

eam à Perſide tantum in Græciam tranſiiſſe, ſed ecce eodem tempore quo in Græcia etiam in Italia fæde fuſa eſt. Et quod profecto miror, Numa ille Pompili°, qui vt pietate & iuſtitia inclytus celebratur, alter fuit Zoroaſtres. Ille Perſas decepit, hic Romanos. Ille in antro Perſidis, iſte in antro Italiæ: erat enim quædam ſpelunca peropaca in nemore Arriano, in quam remotis arbitris ſe inferre cõſueuerat, vt mentiri poſſet monitu Deæ coniugis ea ſacra populo Romano ſe tradere.

Antrum Perſidis quod oroaſtres Mithrę dicauerat, erat prope fontes, vnde poſtea manſit religio, vt

vbicumque coleretur, antrum cum fonte eius templi loco adesset. Ab hac speluca quam Numa in nemore Arriano elegerat, riuus perenni fonte manabat.

Zoroastres ignis scintillas ex Astris trahebat (vt supra visum est) Numa pariter ignes & fulgura euocabat eadem arte Dæmonis, & Tullus hostilius qui postea rerũ potitus est, eius exéplo idem moliens fulmine conflagrauit.

Plin. l. 2. cap. 53.

Zoroastres Persicus magorum sectam instituit Numa pariter, vnde Lucilius.

Lucilius.

Terricolas lamias, fauni quas pompilijque
Instituere numæ.

Vnum fuit è decretis magorum Zoroastris signa statuasque reprehendere (vt

ſupra retuli) excepta tamen vnica mithrœ ſtatua, quam ipſi colebant in abdito. Numa pariter (vt notatum eſt a Clmente in ſtromatis) lege conſtituta cauit, necubi Dijs imago vlla tribueretur. Factumque ob id vt per centum & ſexaginta annos ab vrbe condita nulla prorſus Romæ aut depicta aut inſcuplta Deorum imago viſeretur: excepto tamen Iani bicipitis ſimulachro quod ipſe dedicauerat, vt pacis bellique argumento in vrbe coleretur. Mithrę ſimulachrum ſolem deſignabat, quia Zoroaſtres (vt ſupra oſtendi) ſub quibuſdam Aſtrorum typis magicem occultauerat. Iani quoque effigiem pro ſole

Clem. Alexand. l. 1. Strom.

accipiendam esse & pro sole à Numa positam copiose probat Prætextatus apud Macrobium: erat enim hæc Iani effigies digitis ita compositis, vt adnotatione 365. dierum significationem anni & temporis designaret, ambo itaque pari ritu & paribus disciplinis homines decepere. Et sicut Zoroastres arte magica ignem eliciens à Dęmone igne succensus est: Numa etiam talem vitę exitum expauescens lento morbo contabuit, & morti proximus testamento expresse cauit ne Romani suum corpus comburerent.

Plutar. in Num.

Ecce quot habuerit ęmulos & discipulos Zoroastres, & quomodo eius magia sub

Religionis & Philoſophiæ delituerit. Nec præfecto tantum à Perside in gręciam & Italiam craſſata eſt talis lues, nam & Druidas veterū Gallorum Philoſophos ſub eadem Philoſophia idem profeſſos reperio: de gręcis Italiſque iam dictum eſt, de Druydis veteris Gallię ſacerdotibus & Philoſophis iam videndum.

DE DRVYDIS VETErum Gallorum Philoſophis, qui & Zoroaſtris æmuli & inſignes Malefici extitere, in quorum Magia Dæmon duo præcipuè intendebat ſæuitiam & libidinem.

CAP XV.

PVTABAM ſaltem galliam fuiſſe liberam ab hoc contagio, nec virus tam longe Obrepſiſſe. Sed Druydæ veterum gallorum

Philoſophi eadem peſte in-
fecti idem in gallia quod
magi in perſide factitabant.
Hinc Beroſus veterũ gal-
lorum reges ait vt plurimũ
fuiſſe Druydas & ſamothei
filium qui poſt patrem re-
gnauit magum fuiſſe appel-
pellatum ob ſimilem vide-
licet diſciplinam. Et ſane
dum vtriuſque ſectæ mores
confero, vtramque ex ea-
dem ſchola fluxiſſe non am-
bigo.

De Zoroaſtris ſpelunca
& de magis qui eius exem-
plo in antris vixere fuſe di-
ctum eſt. Druydas idem
etiam affectaſſe paſſim legi-
tur. *Docent multa* (inquit
mela de his loquens) *nobi-
liſsimos gentis clam & diu vin-
cenis annis in ſpecu aut in abditis*

Mela. l. 3. cap. 2.

ſaltibus.

Magi Zoroaſtris diſcipuli albis veſtibus vtebantur ad ſpeciem ſanctitatis, *his autem veſtis candida, lectus humus,* vt ſupra retuli ex Laertio. Druydæ pariter vt teſtatur Plinius ritum referens quo viſcum colligebant, *Sacerdos* (inquit) *candida veſte cultus, arborem ſcandit, falce aurea demetit, candido id excipitur ſago, tum demum victimas immolant, precantes vt ſuum donum Deus proſperum faciat.* Vnde factum eſt, vt non tantum Druydæ, vates Ægypti & Perſidis æmulo Zoroaſtris ſtudio albis veſtibus ſe induerint, ſed multi exinde malefici prætextu ſcilicet ſanctitatis: quo reſpexit Statius in his verſibus.

Hinc gemini vates ſanctam canentis oliuæ
Fronde comam & niueis ornati tempora vittis.

Statius l. 3. Theba.

Et Ouidius de puellis in ſacris Iunonis miniſtrantibus.

——Sanctæ velatæ veſtibus albis
Tradita ſuppoſito vertice ſacra ferunt.

3. Amor. Eleg. 12.

Et ſtrabo vbi agit de Ariolis mulieribus quæ Cymbrorum exercitum ſequebantur, & ex humano ſanguine in Craterem fuſo vaticinium edebant. *Quibus* (inquit) *canus capillus erat, alba veſtic, linteæ è carboſo ſubter tunicam fibulis annexa.*

Strabo l. 9. 5. n.

Zoroaſtris magiam ſub quibuſdam typis fuiſſe abditam ſupra viſum eſt. Druydum magice latebat quoque ſub inuolucro, nē-

pe ſub viſco, quo nihil habebant ſacratius nec non arbore in qua gigneretur, ſicuti C. Plinius teſtatur, *hi enim* (inquit) *roborum lucos eligunt: quicquid etiam illis adnaſcitur, è cælo miſſum putant, ſignumque eſſe electæ ab ipſo Deo arboris, eſt autem rarum admodum inuentu & repertum magna religione petitur, & ante omnia ſexta Luna*, & Paulo poſt ibidem narrans, quomodo id ex arbore non demeterent niſi ſolenni quodam ritu, *ſacrificio* (inquit) *epuliſque rite ſub arbore præparatis, duos admouent candidi coloris tauros, ſacerdos candida veſte cultus arborem ſcandit &* ex quibus ritibus tot ſuperſtitionibus inuolutis ſat colligitur eorum magice: fuit

Plinius l. 16.

enim ea ſemper ars Dæmonis, vt per aliquam Creaturam quantumuis humilem coli voluerit, ſic per fluuiũ cultus eſt a Pythagora, & per vlmum ab Apollonio, vt proditur ab Iamblicho & Philoſtrato. Sed vt a figura ad rem tranſeam. Dæmõ in eorum magice, duo potiſſimum intendebat; libidinem & ſæuitiam.

Et ſane quoad libidinem attinet: res horrenda eſt. hi enim Druydæ in his añtris in quorum receſſu ſtabant, cum certo genere Dæmonum qui incubi & ſuccubi appellantur rem habebant: vnde factum eſt vt hi Dæmones a Druydis Druſij appellati ſint: nec enim aliunde vocis etymon

possum trahere, & hæc verba Augustini exponere *Multos experiẽtia magistra didicisse, syluanos & Faunos, quos vulgo incubos vocant, improbos sæpe extitisse mulieribus, & maxime Dæmones quos Galli Drusios nuncupant*: quibus similia affert Isidorus, *Pilosi* (inquit) *qui Græcè paniti latine incubi appellantur, & incubi dicuntur ab incubando, id est stuprando sæpe improbi existunt mulieribus & eorum peragunt concubitum quos Dæmones Galli Drusios nuncupant, quia assidue hanc peragunt immunditiam*, nec refert quod in scriptis vtriusque legatur vulgo *Dusios* non vero *Drusios*, factum enim est successu temporis vt elementum R. ad facilius, pronuntiatum a voce

D. Aug. l. 15. de ciuit. c. 23.

Isidor. l. 8. c. vlt.

demeretur, & ſicut à Druydis *Druydi* poſtmodũ *Druſij* deinde *Duſij* appellati ſint. Hi fuere Druydarum fœdi concubitus cũ Dęmonibus ſuccubis dum in antris nemorũ, iuuentutem inſtituerent ſeu potius hoc prętextu tam tetram libidinẽ Tegerent: ſed alterum quod aduerto in eorum magia non minus tetrum eſt. Viuorum enim hominum ſacrificia peragebant, ad placandos (vt dicebant) Deos; quę ob diram immanitatem Auguſtus prohibuit, Cęſar Claudius penitus aboleuit de quo Tranquillus, *Druydarum religionem* (inquit) *apud Gallos diræ immanitatis & tantum ciuibus ſub Auguſto interdictam penitus aboleuit?* & vnde hęc ſacrificia niſi in-

In Claud. cap. 26.

ſtinctu Dęmonis, cum De⁹ in humanum genus nimis beneuolus ea ſemper & abhoruerit & lata lege inhibuerit. *de ſemine tuo non dabis vt conſecretur Idolo Moloch, nec polluęs nomen Dei tui. Ego Dominus.* Vbi ſanè hęc verba *ego Dominus* quaſi ad amorem & affectum videntur poſita.

Leuit. 8.

Enimuero de ſæuitia Dęmonis plura infra. De veterum gentium ſacerdotibus & Philoſophis ſatis dictũ ſit. Hęc tantum dixi obiter in eorum magiam qui ante Chriſti aduentum ſub pallio Philoſophię homines decepere: vtque etiam quaſi in tranſcurſu menti obrepat, quantæ grates Chriſto Domino ſint agendę, qui

vt nobis veram afferret Philoſophiam, *exultauit ad currendam viam, a ſummo cælo egreſsio eius.* Ita vt hodie etiam miſer ruſticus Catholicæ & Romanæ Eccleſiæ fidem profitens his omnibus antiquis Philoſophis ſit præferendus. Sed quia non tantum primi Philoſophi ſed etiam primi Poëtæ, fuere Dæmonis famuli, a Philoſophis ad Poëtas tranſeo.

Pſal. 18.

NON TANTVM PRImi Philoſophi: ſed etiam primi Poetæ malefici extitere, & quorſum id.

CAP. XVI.

PRIMOS & veteres Philoſophos fuiſſe etiam Dæmonis famulos ſatis fuſè oſtenſum eſt: volebat quippe Dæmon diuinum cultum ſibi & rebus creatis adſciſcere corũ miniſterio: ſed vt eſt nocendi cupidus nouaſque artes & Machinas ſemper moliens primos etiam Poëtas ſuis

afflauit furijs, vt quæ ipse vellet, ipsi canerent. Ideo fere omnes fabulę, quas primi Poetæ scripsere, tractæ sunt à sacris paginis, suggestione videlicet Dæmonis ea quę Dei sunt mimice ęmulantis, & ne quis me id ex meo commentum putet, Tertullianũ legat id expresse asserentẽ. *Omnia* (inquit) *aduersus veritatem de ipsa veritate constructa sunt, operantibus æmulationem istam spiritibus erroris. Ab his adulteria huiusmodi salutaris disciplinæ suborta, ab his etiam quædam fabulæ admissæ: vt similitudine fidem infirmarent veritatis, vel etiam euincerent: vt quis ideo putet Christianis non credendum, quia nec Poetis & Philosophis. Sic & ridemur Deum prædican-*

In Apologetico cap. vlt.

tes iudicaturum. Nam & illi tribunal apud inferos ponunt. Si gehennam comminemur, proinde decachinnamur: ſic enim & pyriphlegeton apud mortuos amnis eſt: ſi paradiſum nominemus locum diuinæ amænitatis: Elyſij campi fidem occuparunt.

Dæmon itaque vſus primis Poetis tamquam Organis, ridicula in Deum cecinit, perditos homines conſecrauit, effinxit Deos varios, & multa varie. In quorum fidem ille Orhpæ° Poetarum antiquiſſimus (a quo reliqui multa traxere) ita fuit magicis artibus eruditus & Dæmoni familiaris, vt eo maiorem maleficum poſt Zoroaſtrem non repperiam, ita vt ſicut ille inter primos. Philoſophos, iſte inter

inter primos Poëtas magicem mire excoluit. Cuius vitam ideo hic inſcribam.

ORPHÆI VITA QVÆ

magiæ ſummam continet, cuius vitam ita perditam mors horrenda ſubſequta eſt.

CAP. XVII.

ORPHAEVM Poetarum antiquiſſimum primas tenuiſſe a Zoroaſtre in magicis nemo ambigit:

nam inter eius hymnos vn°
extat quem Dæmoni cum
suffinento mannæ thuris
concinuit, in quo hæc ver-
ba prima fronte videntur
magica aut saltem quorum-
dam Dæmonum nomina.

Γρύνιε σε σμινθεῦ πυθοκτόνε Δελ-
φικὲ μάντι.

Grynie te sminteu Py-
thoctone Delphice vates.
Et quamuis sint qui id asse-
rant, reor tamen esse tantũ
locorum nomina in quibus
Dæmon sub Apollinis no-
mine celebatur, & a quibus
nomen traxerat: vt videli-
cet *Grynij* a Grynæo Myri-
næorum oppido vbi erat
eius fanum & peruetustum
Oraculum, & sic de reli-
quis (vt infra).

Denique iste Orphæus

quattuor insignes artes a Dæmone assequtus est: videlicet Alectryomantiam, Astrologiam, herbarum peritiam, & Necromantiam. Alectryomantia antiquissima diuinationis species, quam solerter hoc versu comprehendit vergilius.

Et volucrum linguas & præpetis omina pennæ. 3. æneid.

erat, ex auium cantu & earumdem volatu Ariolatio, quæ aliquando, ex auibus aperto cęlo volantibus, aliquãdo vero ex iisdem inclusis fiebat. Hac magica superstitione imbutum fuisse Orphæum, ipsiusmet scripta fidem faciunt, scripsit enim versib⁹ cc. & mille nõ tãtum Astronomia & Amocopia, sed etiam ὠοςυτικὰ seu

ὠοσκοπικὰ hoc eſt, ex ouo auſpicia. Falluntur igitur qui hanc haruſpi cinam ab hetruſcis trahunt, & huius authorem credo Orphæum. Quoad Aſtrologiam, eam ab ipſo adductam fuiſſe in græciam ſimul cum magicis artibus prodit lucianus, Aſtrologiam intelligo fatiloquam & ſtultiloquam, nam vt prudentius.

Lucian. de Aſtr.

Quique putat fato eſſe locum, ſciat omniparentem
Eſſe Deum, nullis vetitum fatalibus aſtris.

Prudent. in harmurtigenia.

Quoad herbarum peritiã attinet, eam Orpheum didiciſſe a Dæmone conſequens etiam eſt, cum huius artis adhuc rudes eſſent homines, & Pharmaciam ignorantes, porro cum

artium experientiæ longæ ſint ac difficiles nequaquã humana tantum induſtria tam ſubito acquiri poſſunt, at de hac Orphæi arte mira produntur, *primus omnium* (inquit Plinius) *quos memoria nouit, Orpheus, de herbis curioſius aliqua prodidit,* & Galenus *de cõpoſitis* (inquit) *dicetur antidotis verum horum apparatus exponere perdifficile mihi videtur, cum plerique horum conſcriptiones aggreſsi ſint, inter quos eſt Orpheus is qui cognominatus eſt Theologus,* Theologi dicebantur huius ætatis malefici (vt iam dictum eſt, ne cui, hoc nomen Theologi aurem vellicet. Hæ tres primæ Orphei artes, ſed horribilior quarta, videlicet Necromã-

Galenus l. 2. de Antidot.

tia cuius illum authorem facile crederem, cum antea fuisse notam nõ repperiam. Quæ quidem ars seu sumatur pro animarum euocatione verbis & incantationibus magicis seu pro quadam ex rebus mortuis diuinatione, notissima fuit Orphæo: primum innuit Agatarchidas cum de thesprotidis loco, (vbi necyomantion fuerat hoc est ad euocandas mortuorum vmbras locus) quem scribit ab ipso incultum vnde & nata fabula ipsum ad Inferos descendisse, & defunctæ animam coniugis in lucem euocasse.

Agatar. l.2. rer. Asiatic.

6. æneid. *Si potuit manes arcessere coniugis Orpheus.*

Threicia fretus cythara fidibusque canoris.

Quam longe postea fusum sit id contagium non tantum in græcia sed & per totam Italiam Nemo ignorat, & sane non sine horrore lego apud Tranquillum de Nerone post matrem occisam, *sæpe confessus exagitari se materna specie, verberibus furiarum, ac tædis ardentibus. Quin & facto per magos sacro euocare manes & exorare tentauit.* Hunc animarum Occursum expertus Libyæ rector Iudæorum insignis carnifex qui testante Iosepho, *terroribus expauescebat & crebro videbat sibi instantes umbras eorum quos peremerat, & clamitabat. Cumque se tenere non posset exiliebat stratis,*

Trãquil. in Nerone. c. 34.

Ioseph. l. & c. vltimo antiquit.

tamquam tormentis sibi & flã-mis adhibitis, & Gallus de quo prodit Marcellinus. *Inter hæc tamẽ per inducias naturæ quiescẽtis, sauciabantur eius sensus circumstridentium terrore laruarum.* Quo respexit misera Dido du suo fugienti Æneæ comminata est.

lib. 14.

Et cum frigida mors anima seduxerit artus
Omnibus umbra locis adero, dabis improbe pænas

4. æneid.

Et puer apud horatium.

Quin ubi perire iussus expirauero nocturnus occuram furor:
Petamque vultus umbra curuis unguibus quæ vis Deorum est manium
Et inquietis assidens præcordijs pauore somnos auferam.

Epod. 6.

Scio tamen quoſdam aſſerere nequaquam Cieri animas ſed Dæmones qui animarum vicem obeant, & dum in regum hiſtoria legimus Samuelis deffuncti animam a Pythoniſſa certis carminibus euocatam, haud fuiſſe animam, ſed Dæmonem. Et quamuis plerique patrum ſtent huic ſententiæ in explanatione hui⁹ loci, libentius tamen illis ſubſcriberem, qui vtrumque poſſe fieri non ambigunt.

1. Reg. c. 28.

De Orphei maleficio hæc ſufficiant. Eius vero inſtitutum & diſciplina nequaquam tacenda: nam nequã ille magorum familiam inſtituit qui per muſicam & ſaltationem a Dæmone afflabantur: varie tamen ab

authoribus appellati: Idæi, Dactyli, Coribantes, Telchines, Cabiri, Satyri, Curetes. &c. Idæi, quod Idæ montis radices primi coluerint, Dactyli quod tantum ab initio quinque fuerint, a quo numero & digiti (aiunt) vocantur δάκτυλοι: Corybantes quod inter saltandum capita iactarent quod κορύπτειν dicitur: Telchines a Telchine antiquo magiæ professore apud Assyrios (de quo suprà) Satyri a Saltibus: Tityri a Tityro monte: Curetes ἀπὸ τῆς κουρᾶς id est a tonsura quod detonsi essent & rasi, vel a monte quodam Curio Pleuroni imminēte vel quia sicuti κόραι hoc est puellę, muliebres longas stolas

Tityrus mons Cydonię ad plagam laconicā.

induerent, vel quod Iouis alēdi (vt nota est fabula) curā gesserint ἀπὸ τῆς Κυροτροφίας hoc est ab alimonia. Cabiri a quodam monte Cabero Bereeyntiæ regionis vel potius (ego reor) a pedum pulsibus, & quasi Cancri agilitate cò ductus quod Κάβειρους Καρκίνους hoc est Cancros hesychius exponat. Qui eos ait in lemno honorificè cultos & Vulcani filios creditos Κάβειροι Καρκίνοι πανύ τιμῶνται οὗτοι ἐν λήμνῳ ὡς θεοὶ λέγονται δὲ εἶναι ἡφαίστου παῖδες quæ verba cum his quæ affert strabo si quis conferat me in faba (vt aiunt) midam repperisse forsan dicet sic autem Strabo, *tibiæ sonitu ac fistula pedumque pulsibus quibus propria quædam reperiunt*

Hesych. in voce Κάβειροι.

Strabo l.

nomina per quæ Ministros, saltatoresque & sacrorum cultores appellabant, Caberos scilicet & Corybantes. Hæc autem verba *Vulcani filios* non ad Cancros referenda sed ad Cabiros, ex eodem colligo, *Accusilaus* (inquit) *argiuus creatum Cabera & Vulcano Camillum refert ex quo quidem tres nati sunt Cabiri, è quibus Nymphæ Caberides, Pherecydes autem tradit ex Cabera Protei filia & Vulcano tres Caberos totidem Nymphas Caberides ortas, vtrisque autem templa esse dicata. In lemno vero præsertim ac imbro Caberos honori habitos. contigisse sed & in Troia per vrbes.*

Strabo ibidem.

Inde & cabirorum mysteria, & numina, quorum iram & indignationem: ho-

mĩnibus implacabilem fuiſ-
ſe ſcribit Pauſanias, & alia
permulta apud authores,
quæ, in medium afferre iam
non eſt opus. Et de varijs
horum nominibus hæc ſuſ-
ficiant. Dixi magos fuiſſe,
Strabone id atteſtante qui
vbi varia de his recenſuit,
Omnes (inquit) *magos ipſos
& incantatores ſuiſſe intelligũt*,
& ibidem de horum afflatu
a Dæmone. *In hoc autem*
(inquit) *vniuerſi tradunt eſſe
quoſdam ſpiritibus afflatos &
bacchicos inque armorum agita-
tione tumultuoſa, & cum ſtre-
pitu ac fragore cymbaliſque ac
tympanis*; mulieres dein-
de viris additæ quæ pariter
ac ipſi & bacchabantur &
furiis agebantur, variè pari-
ter appellatæ, Thyæ, La-

miæ, Mimallones : his prę-
libatis.

In his orgijs ab Orphæo institutis (ſic enim vocabā-tur) ſex potiſſimum reppe-rio ſcitu digna. Initiationis ritum. Bacchantium exta-ſim. Duſium Dæmonem ſeu ſuccubum qui Bacchi nomine in his ſacris coleba-tur. Verba arcana & myſti-ca magiæ ſummam conti-nentia. Alia verba a Bac-chantibus Clamari Solita. Poſtremo Dæmonis Mimi-cam in his orgijs.

Quoad primum ſpectat. Initiari volens, ſacrorum a-dibat comitia (bacchana-lia intelligo) ibique dum conſederat ſerpens aureus (vt refert Arnobius) in eius ſinum iactus per imas

corporis partes retrahebatur: quod ſine contactu pudendorum poſſe fieri lector viderit. Notandum tamen ſymbolum ſerpentis aurei: ſymbola enim magica aurea ſunt, ſic femur aureum Pythagoræ apud Iamblichum pro magico characte, re ipſius femori inciſo: Abaris ſagitta, aurea, virgulæ diuinatoriæ aureę, falces quibus Druydæ ſuum viſcũ demetebant, aureæ, & alluſit Apuleius vbi de Aſino aureo.

Arnob. lib. 5. aduers. gentes.

in lib. de vita Pythagoræ.

Quoad afflatum ſeu extaſim. Erat extaſis rabida: at extaſes ſeruorum Dei placidæ ſunt. Deus Adæ, ſomni, non mentis immiſit extaſim. Fuit & Abraham in extaſi timoris Sine timore & Moſes in extaſim

Gen. 15.

raptus ſana mente loqutus eſt, *Plen° timore ſum & tremẽs.* Fiebat autẽ hęc bacchantiũ extaſis per muſicam & ſaltationem nõ ſine dolo: nam etſi Dęmon mouendo tantũ phãtaſmata, eos afflare & furẽtes poſſet reddere ſine choro & muſica, vtebatur tamen, vt eos ad aliquos ritus aſtringeret, & hoc pacto ſibi tenacius deuinciret, & quia tunc furentes diuinabant, inde emerſit Platonis opinio, diuinationem nil aliud eſſe quam furorẽ: & quia muſica videbatur furorem inferre, & conſequenter diuinationem inde natum commentum Pythagoræ qui muſicam diuinum eſſe aliquid aſſerebat, quod ſatis fvſe explodit Philoſo-

Plato in phædro.

phus in libris de cælo. Assertionem tamen Pythagoræ amplexi sũt præserim Platonici, vt Porphyrius qui asserens aliquos afflari cum audiunt tibias vel cymbala, alios vero cum alias melodias, *Variis* (inquit) *Deorũ ordinibus respondent in mundo variæ motionum species, certæque certis: ex his vero variæ profluunt melodiæ, quæ congruunt similiter per suos quoque motus certis ordine Dijs. Hi cũ vbique sint melodijs sibi præcipuè congruentibus adsunt præcipuè, nostrisque spiritibus per eas affectis se insinuantes occupant hominem, suaque mox essentia & potestate penitus implent. Cuius afflationis causa est non tam passio hominis excitata per musicã quam ipsa ad Deum musica con-*

Iamblic. l. de myst.

gruentia, cui naturaliter Deus adeſt, & cum aliquis vrgere poſſet? vnde hęc muſicę, cum mente hominis ſympathia? ſubiungit, *quæ ad viſum veniunt nimis imaginaria ſunt: quæ ad ſenſum infra auditum, materialia nimis. Quæ ad auditum, media & animæ congruunt.* Cui commento aliud addens magis impium animam, priuſquam infundatur corpori, extitiſſe, & hanc muſicam audiuiſſe cõſtanter aſtruit. *Anima* (inquit) *in mundo intelligibili audiuit harmoniam diuinam, cuius hic reminiſcîtur quãdo audit melodias habentes diuinæ veſtigium, reminiſcens vero ad eam vehementer afficitur, ſi eſt è numero animarum, quæ ipſam harmoniæ idæam præcipuè comtemplatæ ſunt in patria. Eiuſmodi vero*

affectu facta familiaris Deo, iam afflatur singulari quadam præsentia Dei. Ex his video hũc diuinandi modum per furorem ad tibiæ ſonum aut cymbali, non tantum a Dæmone introductum ob rationem ſupra allatam, ſed etiam vt ſui ſequaces contra Dei gloriam varia inde cõmenta elicerent: nam Pythagoras inſignis magus extitit (vt ſupra vidimus) & Plato in multis ſequtus Pythagoram eius tres libros Philolai tempore euulgatos *centum minis ſibi emi per literas orauit.* Nec etiam (vt volunt quidam) magica luce caruit. Dæmon autem quem Dixi, bacchi nomine in his ſacris coli ſolitum: iam ſuccubus iam vero incubus viros & fęminas fæda vene-

Laertius Pythag.

repolluebat, vnde Gregorius Naziensenus Bacchum vocat Deum Androgynũ, & Iulius firmicus in opusculo de errore profanarum religionum citat verba a bacchantibus cani solita dũ eius congressum appeterẽt, nec desunt qui aduertant Dęmonem succubum in his Orgijs sub forma hirci hos concubitus peregisse, eo ducti quod Nonius in Dionysiacis hinc prodat Bacchum se in hircumcommutasse vt a nouercæ insidijs se eriperet: Denique inter voces a bacchantibus fundi solitas præcipua erat *attes attes* quæ vox hircum significat, nam vt ait Arnobius, *hircos Phrygienses Atiıas elocutionibus nuncupant*. Con-

Orat. 2. a. in Iulianum.

Arnob. l. 5. adu. gentes.

firmant quod hircus ſalaciſ-
ſimum animal ſymbolum
ſit libidinis, & quod huius
naturę Dęmones ſæpiſſime
ſub hac forma in ſyluis viſi
ſint.

Sunt oculis Nymphæ ſemica-
perque Deus.

Ouid. 2. faſtor.

Imo Eſaias quò loci va-
ſtationem Babyloniæ præ-
dicit; *Ibi* (inquit) *habita-*
bunt ſtruthiones & piloſi ibi ſal-
tabunt vbi gloſſa, *piloſi ſunt*
ſyluëſtres homines, hiſpidi qui
incubones vel ſatyri, certa ge-
nera Dæmonum. Cauſa au-
tem quare Dæmones ſe in-
cubos faciant (vt hic obiter
dicam) non delectationis
eſt cauſa cum ſpiritus car-
nem & oſſa non habeat, ſed
vt per libidinem vtriusque
hominis naturam lædant,

Eſai. 13.

corporis ſcilicet & animæ, vt ſic ad omnia vitia homines proniores exiſtant: quę ſpurcities non tam crebra eſt poſt Chriſti legem, qua & turpitudo deleta eſt (vt ait Hieronymus) & Dæmonũ repreſſa licentia: cui legi inter innumera beneficia id quoque acceptum referimus: nam profectò quid antea in Italia crebrius his ſatyris in ſyluis laſciuientibus, & illo fauno ficario de quo Lyricus.

Horatius

Faune Nympharum fugientiũ
amator
Per meos fines & amica rura
Lenis incedas.

Et in gallia his Druſijs eiuſdẽ naturæ Dæmonibus, quos a Druidis ſic appellatos ſupra retuli.

Quoad verba arcana & mystica horum ſacrorum ea Clemens Alexandrinus ſic refert.

Clem. Alexand. ἐν προτρεπτικῷ.

Χρησμοὺς ἀῤῥήττους περὶ βακχου ἄνακτος

Ἐκ τυμπάνου ἔφαγον
Ἐκ κυμβάλου ἔπιον
Ἐκερνοφόρησα ὑπὸ τὸν παςὸν

Oracula non loquenda de Baccho rege
Ex tympano edi
Ex cymbalo bibi
Vaſculum in ſacris tuli.

Quæ verba diram immanitatem (quæ in his Orgijs exerceretur) mire continẽt etſi ſub quodam nubilo.

Ex tympano edi: Hoc eſt ex carnibus in aheno coctis, infantium puta quos occidi, vbi continens ponitur pro contento & tympanum

pro aheno: Imo & hodie magas esse infanticidas sæpe visum est, quod & nuper quædam Pyrenęi montis accolę senatusconsulto Cameræ neracensis damnatæ non negarunt.

Anno Domini 1609.

Ex cymbalo bibi. Hoc est ex sãguine siue humore a corpusculis horum tenellorũ infantium eliquato? Cruentę dapes? Crudelis potus? attamen hæc esse magarum conuiuia spranger fidei inquisitor & adinuenit & scripto mandauit. *Tuli vasculum in sacris*. Hoc est vas tuli vnguentis magicis plenum, maleficos enim & maleficas vti solere interdum vnguẽtis magicis certum est. Sic Pamphylia apud Apuleium se oleo inũgit ad volandum

vt amaſium inuiſat & medea vnguento ex allijs confecto.

Ignota tauris illigaturum iuga
Perunxit hoc Iaſonem.

Hora. epod. Od. 3.

Quoad alia verba quæ dixi a bacchantibus cani ſolita, ad hęc quattuor rediguntur *Euæ, ſabæ, attes, hyes* quę etiã Demoſthenes æſchini exprobrat quod cum matre hæc ſacra coleret ſimulque ſaltaret, interim crebro clamitãs Euę, ſabę, attes, hyes. Eorum vero explicatio ex dictis pendet, refetur que ad ritus magicos quos perſtrinximus. *Euæ* ſeu *hawa* Chaldaico idiomate Aſpidem ſeu ſerpentem ſignificat. Non abs re acclamatio? quo enim nomine magis

In Orat. περὶ στεφανȣ.

apposito Dęmon poterat appellari. Denique ſerpens aureus in ſinum Candidati horum ſacrorum iaciebatur & per ima retrahebatur vt ſupra diximus. *Sabe* vero ſeu *Saba* hebraico idiomate ſignificat temulentiam;, non abs re quoque acclamatio, cum hic ad ebrietatē & crapulam compotarent. *Attes* hircũ ſignificare ſupra vidimus, Conſona quoque vox tam ob libidinem cuius ſymbolum eſt hoc animal, quam propter ſuccubos quos hic ſęuire ſolitos hirſuto corpore & Capripedes mox oſtendimus. *Hyes* poſtrema acclamatio ignem ſignificabat, nam ignis Hebręorum lingua *Haesh* dici-

Ex Arn. lib. 5.

tur, qua voce magicos charecteres ſibi inuſtos igne profitebantur, & ne igne ſuccenderentur (qui exitus magos manet) miſeri ſupplicabant.

Reſtat Mimica Dęmonis quam etiam in his Orgijs aduerti. Et de qua luculenter Iuſtinus martyr; probãs Dæmonem veteres fabulas ad æmulationem eorũ quę in ſacris ſunt paginis confixiſſe. *A moſe* (inquit *profetatum eſt, non deficiet princeps ex iuda & Dux è lumbis eius, donec veniat cui repoſitum eſt: & ipſe erit expectatio gentium, ligans ad vitem pullum ſuum, lauans ſtolam ſuã in ſanguine vuæ. His verbis auditis, Dæmones Dionyſium Iouis filium eſſe dixerunt, inuentoremque vitis eſ-*

Iuſtinus mart. or. ad Ante.

Gen. 49.

ſe prodiderunt, & aſinum in myſteriis & arcanis eius ſacris duxerunt, & quia in Moſæ prophetia expreſsis verbis deſignatum non erat vtrum ille filius Dei in terris manſurus, an in cælum aſcenſurus eſſet: atque pulli nomen, & aſini & equi pullum denotare poterat: neſcientes aſini ne an equi pullum dicens, & vtrum Dei an hominis futurus eſſet filius: Bellorophontem quoque ipſum hominem ex homine genitum, in equo pegaſo in cælum perueniſſe promulgarunt. Hæc ille quæ ob authorem tantæ fidei obmittere nolui.

Talia fuere hæc comitia ab Orphęo inſtituta in cultum Dęmonis, inde Orphitum Dęmonis, inde Orphica appellata a nomine inſtitutoris. Etſi poſtea nomen ſabbati ſortita ſunt a voce

ſaba de qua ſupra. Quę etiã hodie durare taleſque exaudiri voces *Har, Sabat, Sabat,* experientia comprobatum eſt: eo tamen diſcrimine, quod eo tempore impune cogerentur, iam vero poſt Chriſtum, qui *in hoc apparuit filius Dei vt diſſolueret opera Diaboli* qui hęc frequentant vt diuinæ maieſtatis rei grauiſſime puniuntur.

1. Ioan. 4

Ex his patet quis fuerit fuerit Orphęus & quo in loco inter Dęmonis famulos ſit ponendus, imo & maſculam venerē prim⁹ dicitur induxiſſe, Phanocle atteſtāte (apud Stobęũ) cuius extant hi verſus de Orphęi amore in pueros thracum, quoſque mutuatus eſſe videtur Ouidius.

Stob. ora. cont. ven.

Primus apud Thracas puerorum inuenit amores
Fæmineo quoniam tactus amore minus.

Et quamuis quidam hoc horendum & flagitiosum inuentum ad alios quosdã referant, vt alij ad Thamyram cum hymenæum calliopes & Magnetis filium deperiret, alij ad Iouem qui ganymedem amauit & rapuit. Moschopulus euripidis iuterpres, suidas & Atheneus ad laium (quem & lainum quidam vocant) qui Chrysippum Pelopis filium perdite amauit, vnde apud Grecos lex laia vt apud Romanos scatinia contra Marium cõcubitores. Vero simillius tamen est ab Orphæo tam

Athæus. lib. 13. dipnosoph

ſpurcum flagitium iuuectũ.

Hæc fuit vita Orphæi, quam vt potui curſim perſtrinxi. Sed vt ſemper, horrendam vitam horrenda mors ſequitur: nequam iſte dum nil minus cogitat, de cælo tangitur, & quamuis ſint qui a Bacchis diſcerptum dicãt quod ſpreto fæmineo ſexu venerem diuertiſſet ad maſculos.

Quarũ vna leues iactato crine per auras
En ait, en hic eſt noſtri contemptor & haſtam
Vatis Appollinei vocalia miſit in ora.

Ouid. lib. 10. Metamorph.

Eum tamen fulmine interijſſe certius eſt, vt conſtat ex hoc epigrammate quod inſculptum in Dio

Macedoniæ multos annos mansisse ad memoriæ monumentum prodit Laertius.

Orphæa candenti traiectum fulmine trhacem
Cum aurata æonides hic posuere lyra.

Denique magorum principes tali morte occumbũt. Zoroastres a Dęmone vstulat⁹ est (vt iã dix im⁹) Pythagoras ei⁹, æmul⁹ igne perijt. Et Amphiarau Pyromãtiæ author fulmine quoque enecatus est. Potuit tamen fieri vt Orphæi corpus fulmine exanimatum & humiiacens ab iratis mulieribus sit discerptum. Nam eius caput in Hebrum proiectũ lesbum appulisse atque ibi consepultum fuisse ab incolis Constans fama est. Quod luculenter expressit Ouidi⁹

his verſibus addito etiam figmento ad rei luctum.

——*Caput Hebre lyramque*
Excipis, & mirum, medio dum labitur amni
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis, reſpondent flebile ripæ.

Ouid. 1. Metamo.

Hæc quæ hactenus de Orphæo, horrenda ſane ſunt, ſed horribiliora quæ poſt eius mortem à Dæmone facta prodigia, & primum quidem ad eius demortui caput. Quod loqutum & in lesbo Oracula reddidiſſe teſtatum reliquit vterque Philoſtratus, vnde eſt illud de Cyro τὰ ἐμὰ ὦ Κύρε σὰ quo reſponſo, illi eamdem, quæ ſibi fuit, ſortem vaticinatur, & rei euentus Oraculo fidē

præbuit, nam cum is Cyrus ad iſtrum contra Maſſegetas profectus eſſet, a fæmina quæ illis populis imperabat, occiſus & truncatus eſt.

Alterum, ad eius ſtatuam, quæ apud libethrios Macedoniæ ex cupreſſo confecta, Alelexandri Macedonis tempore ſudare viſa eſt, quod interpretatum ſcribit Arrianus ab Ariſtandro telmiſſæo bene ac Fauſtè Alexandro portendere, fore vt Poëtæ ſudarent in præclaris ipſius Geſtis deſcribendis. Hæc (inquam) a Dæmone facta ad Orphæi caput & ſtatuam, poſt eius mortem, vt oſtenderet quam ſibi in vita charus & quo in loco inter ſuos magos fuiſſet. Vbi & Mimi-

Giraldus ferrarienſis. l. de Poetis.

cam Dæmonis video, nam
cum reliquiæ seruorum Dei
mira patrent, idque non
possit in suis Dæmon, præsti
gijs adumbrat. A portento
huius capitis quod a cada-
uere excisum, tempore ex-
esum & vix dentibus suis
Munitum, loqutũ tamen
est & in lesbo Oracula red-
didit, fluxit altera necro-
mantiæ species, quam ex-
ercentes è mortuorum se-
pulchris ossa eruũt, ex qui-
bus futura diuinent & alia
nefanda efficiant: vt in Ger-
mania anno 1592. quidam
scholastici qui litteris addi-
scendis parum inepti homi-
nis calua ex quodam cimę-
terio eruta, eademque ver-
bis quibusdam magicis in
musæo clauis affixa, tam

prospere vsi sunt, vt breui & linguarum peritiam, & quas voluerint scientias adepti sint, quos tamen postea temporis à Dęmone interemtos has scientias charè emisse iudicatum est.

POSTQVAM DÆMON Ppoetas efff[lauerit quomodo Deus O. M. conatum Dæmonis repreſſerit.

CAP. XVIII.

ORPHÆVM Poetarum antiquiſſimũ, præſtitiſſe in magicis fuſſe oſtenſum eſt. Reliquos Poëtas eius coætaneos aut poſt eum ſequtos eadem etiam luc magica infectos fuiſſe Conſtans fama eſt: vt videlicet Thamyram, Amphionem, Eumolpum, Palephatum, Eueclum, Melampum. &c. Thamyræ

Theologiam (id est magiã) extitisse ait suidas tribus millibus versuum conscriptam & Plato eius hymnos cum Orphicis celebrat. Amphion vt refert Pausanias vna cum Orpheo artes magicas docuit. Palephatus Atheniensis scripsit quamdam Κοσμοποιΐαν hoc est mundi creationem carminibus quinquies mille tot nugis & impijs refertam fabulis, vt eam afflatam a Dæmone contra veram a Mose scriptam nemo ambigat. Eumolpus Orphæi Discipulus ab eo etiam arte magica eruditus est, scripsit enim Cereris mysteria & sacra tribus versuum millibus, (quæ nihil aliud fuere quam scripta magica vt Ce-

Pausan. in eliacis.

Onomac. in Argonaut.

res insignis fuit venefica.) Melampus qui multis versuum millibus scripsit de luctu eiusdem cereris, ita dictus quod nigris fuerit pedibus: Ariolus etiam fuit: vnde apud Suidam symbolum seu prouerbium *Melampode aut Pollete opus* de his rebus quæ obscuræ dubięuę fuerint. Imo & Hesiodum vaticinandi artem ab Acarnanibus edoctum & de ea carmen scripsisse tradit Pausanias, & ipse Homerus in his quæ de Dijs finxit, Orphæum imitatus est.

Pausan. in bœotic.

Cur autem Dæmon hos primos Poetas sic afflauerit supra dictum est ex septimo *vt similitudine fidem infirmaret veritatis, vt quis putet ideo*

Septim. Tertul. in Apolog. c. vlt.

Christianis non credendum quia nec Poetis &c. Idem confirmat Iustinus martyr in oratione ad Antonium pium *a Poetis* (inquit) *fabulose conficta, ea ipsa ad fraudem & seductionem generis humani dicta esse demonstramus opera & suggestione malorum Dæmonum* & Paulo post, *efficere se posse Dæmones sunt rati, ut homines pro fabulis prodigiosis Poeticisque narrationibus res Christi haberent, quod autem dicta Prophetarum audientes sensum eorũ non recte intellexerint, sed allucinantium more res Christi sint æmulati,* explicabimus & statim promissis stans, *cum autem* (inquit) *accepissent quod est dictum per Esayam è virgine nasciturum, & se ipsum in cælum conscensurum: ut Per-*

ſeus celebraretur inuenerũt atque vbi etiam cognouerunt prædictũ eſſe vt tamquam robuſtus gigas curreret viam: Herculem fortem qui omnem peragrarit terrã, prædicarunt. Vbi vero rurſus intellexerunt, vaticiniis promiſſum, illum omnem morbum curaturum, Æſculapium introduxerunt.

Hæc fuit potiſſima ratio doli Dæmonis exinde ſuſpicantis, vt homines his ineptijs imbuti nullam Diuinitatem crederent, aut ſaltem vultus in cælum erectos humi affigentes, res creatas pro Dijs colerent, & ſane res ipſi ex voto ceſſit, erecta ſunt ſtatim idola, quidam homines & eos quidem ſceleratos, quidam Solem & Lunam, piſces ſy-

rij, aquam Babylonij, Æ-
gyptij porros & herbas con-
ſecrarunt.

Iuuenalis

O ſanctas gentes queis naſce-
bantur in hortis
Numina.

Sed Deus humani gene-
ris miſerens, præter hos va-
tes proprios quos habuit
Hyeroſolimis, etiam inter
gentes alios excitauit, vt
vnum Deum tantum cane-
rent, & dolos Dæmonis
agitarent, Hi autem fuere
Hydaſpes Medorum rex &
Sibylla. Mirabitur forte
aliquis Deum in ipſos Gen-
tiles hæc ſuæ munificentiæ
munera profudiſſe? at ne ex
meo commentum putet,
quemadmodum (inquit Cle-

mens Alexandrinus) *Deus Iudæos ſaluos eſſe volens, Prophetas eis dedit: ſic & apud Græcos ſiue Gentiles, probatiſſimos vernaculæ linguæ eorum Prophetas excitauit, eosque pro eo atque poterant beneficentiam Dei capere, a plebe vulgari ſecreuit. Declarauit hoc in Petri prędicatione Apoſtolus Paulus: Accipite* (inquit) *Gentilium libros, cognoſcite Sybyllam, vt vnum prędicat Deum, & quę futura ſunt præmonſtret & Hydaſpen in manus ſumentes legite & inuenietis euidentius & clarius ſcriptum filium Dei.* Idē inculcat paſſim Iuſtinus martyr in his libris quos pro defenſione Chriſtianæ veritatis conſcripſit. Meminit & Hydaſpis Lactantius vt ſcriptoris Dei vatib⁹ ſuffragantis, & ſua edentis vaticlnia ſub interpretatione pueri. Et ſane Deum.

Clem. Alex. l. 6. Stromat.

Lactant. l. 7. cap. 15.

Iust. mar. in ora. ad Gentes.

M. Hydaſpen & Sibyllam inter Gentiles pro Gentilibus excitaſſe, confirmant quæ ſtatim egit Dæmon: eius enim opera & inſtictu, mortis ſupplicium aduerſus librorum Hydaſpis, aut Sybillæ lectores conſtitutum eſt: & dum hi libri a Græcia Romam tranſlati ſunt, lege cautum eſt ne ab omnibus ſed a certis tantum legerentur, nec omni tempore, niſi vel ingruente bello, craſſante peſte, aut alio malo publico ſæuiente: Timebat pater mendacij, ne ex horum lectione Gentiũ cæcitas patefieret, & ne hi verſus Sibyllini populo vulgarentur.

Quid de principibus ſtatuiſti Grçciæ magnis

Sacrificas ſtatuis, quis te malus impulit error,

Talia quæ faceres, & ſummi ſacra parentis

Deſereres.

Ecce quid primo contra Dæmonem in auxilium humani generis: ſed en fortius telum a manu Dei. Ipſimet Magi Dæmonis inſtincti Dei numine Palinodiam canunt. Orphæus ille tam inſignis Dæmonis famulus (cuius vitam vox perſtrinximus) cum trecentos & ſexaginta Deos introduxiſſet, in libello quem teſtamentorum titulo inſcripſe-

rat, poſtea a Deo afflatus quaſi in pænam Dæmonis, non tantum quæ ſcripſerat, retractauit, ſed luculentos de vno Deo verſus edidit, quos ideo a Græco Idiomate in Latinum ſic verſos hic inſeram.

Solis canto pijs, procul ô procul eſte profani)
Tu muſeæ audi, Luna prognate ſilenti
Perniciosa prius, vitæqu, infeſta futuræ
Ex me cognoſti: ſed nunc te vera docebo
Inſpectans verbum diuinum huic ſolus inhære
Incedens recta, regemque hunc orbis adora
Vnicus eſt per ſe exiſtens qui cu[illegible]acreauit.

Iuſtinus martyr in oratione ad Ant. hos verſus affert.

Dixi a Deo afflatum, non pænitentia ductum (vt volunt quidam) quæ enim pænitentia in eum potuit cadere, qui tam infæliciter perijt. De Pythagora idē dicendum, (quem ſtigma Dæmonis geſſiſſe in femore ſupra vidimus) qui profecto etſi magicæ artis peritus & Dæmonis diſcipulus fuerit, Cum tamen Deum Dixit eſſe vnitatem & ſine hac nihil eſſe genitum: Magiſtro impegit Colaphum. Nec mirum Dei ſpiritum loqui per os eorum qui & perditi & magi ſunt, quoties ipſi ita placet, vt enim per eādem fiſtulam. & aqua fætida & dulcis liquor poteſt fluere: ſic per fauces eiuſdem hominis, Dæmonis voces &

Dei : videre est in sacris paginis : & in illo vate Balaam de quo Augustinus, *Balaam* (inquit) *laudabilis est, cum verbum Domini ponitur in ore eius, cum spiritus Dei fit super eum, cum Iudæis & Gentibus de aduentu Christi mysteria futura prenuntiat, cum pro maledictionibus benedictionem populo largitur, & nomen Israel super visibilem gloriam mysticis excolit eloquiis: alioqui vituperabilis, cum edificat aras & victimas imponit Dæmoniis, & apparatu magico poscit diuina consulta: cum consilium pessimum dat vt populus decipiatur per mulieres Madianitas & cultum idolorum.* Quamobrem & veteres Philosophi si quid veri & pulchri de Deo inter deliria & aniles nugas, id Dei instinctu dixere, nec putandum Platonem & Pythagoram Mosis libros vmquam legisse etsi quidem:

August. de Temp. ser. 103.

Platonem

Platonem Mosem atticum & veteres Phisolophos Mosis librorum fures dixerint. Nam eorum ætate Mosis & aliorum vatum libri ab Hebræo sermone nondum in Græcum versi fuerant, & eos in Ægyptum nauigasse non vt mysticam Hebræorum Theologiam sed vt magicas artes addiscerent, non tantum ex Plinio sed ex Iustino martyre supra ostendimus Sed quia communis fama inualuit eos Mosis libros legisse, & id de Platone quasi mordicus quidã asserunt ne me sine authore loqui quis putet. Ecce Augustini verba idem liquido asserentia. *Ab anno mortis Platonis vsque ad tempus quo Ptolomeus rex Ægypti scriptu-*

vt inter alios Clem. Alex. l. 1 Stromat.

D. Aug. l. 8. de ciuit. c. 11.

pturas Propheticas gentis Hebræorum de Iudæa, popoſcit, & per ſeptuaginta viros Ebræos qui etiam Græcam linguā nouerant, interpretandas habendaſque curauit fermè reperiuntur ſexaginta, Quapropter Plato in peregrinatione ſua AEgyptia Propheticas eas ſcripturas ligere non potuit, quæ nondum fuerant in Græcam linguam tranſlatæ, qua ille pollebat. niſi forte, quia fuit acerrimi iudicij & ſtudij ſicut AEgyptias, ita & iſtas per interpretem didicit.

nec refert quod D. Auguſt. dubie loquens quaſi liberū relinquat lectori calculum, volebat namque vti Platone contra gentiles vt eos quaſi proprijs armis euinceret, & ideo illum exaltat vt acerrimi iudicij virum, cum alioquin eſſet plūbei: nam & ſibi pugnantia paſſim loquitur iam aſſerens materiam Deo æqualem & coæ-

taneam iam vero negans (quo argumeto vtitur Epiphanius contra Platonicos) & plures ſunt in eius Dialogis fabulæ quam rationes Philoſophiæ. Vnde Prudentius veteres ridens Phiſophos ſic lepidè ab illo incipit.

Prudent. in Apotheosi.

Conſule Barbati deliramenta Platonis
Conſule & hircoſus Cynicus quod ſomniat.

Quare: potius concludēdum, de his omnibus (ſi quid veri de Deo & de eius arcanis dixerint) Deum ſuggeſſiſſe, (ſi quid noxij (Dęmonē. Idemque aſſerendū de primis Græcorum Poetis, qui etſi a Dæmone afflati (vt ſupra oſtendi) *de vno tamen vero Deo inter multa va-*

na & falsa (vt ait Augustinus) *cecinerunt colendo.* Cui respondet illud Democriti apud Clementem, *Poeta quæcumque scribit diuino numine & sacro spiritu afflatus pulchra admodum sunt.* Aurea sane verba & ex ore profano non profana: & vaticinatur nil minus cogitans phæmius ille cantor apud Homerum dum ait.

l. 18. de ciuit. c. 14.

Clem. Alex. l. 6. strom.

———Διὸς δὲ μοι ἐν φρεσὶ οἴμας παντοίας ἐνέφυσεν.

Odyss. χ.

——— *Mihi varios in pectora cantus afflauit numen.*

Et latinus Poeta dũ canit.

Est Deus in nobis agitante calescimus illo

Sunt etiam qui nos numen habere putent.

Ouid.

Quod fusius hic exequerer, si luberet per ea, ad quę propero, nam sicut veri prophetæ vnum Deum prædicant vnum loquntur: quippe qui vnius Dei spiritu pleni, falsi pariter qui postquã plures cecinere, vnum canunt, ab eodem coguntur spiritu. Et vnde quæso illud Empedoclis Poetæ & Philosophi.

Infælix quem cæca tenet cultura Deorum. Clem. l. 5. context.

In tanta rerum caligine ante Christi natalem, & alij versus quibus vtitur Iustinus martyr contra gẽtes, nisi a Deo in gratiam humani generis.

Hæc fuere prima iacula quę Deus iecit in Dęmonẽ, sed ecce tertium adhuc for-

tius primis, Ipſemet Dæmon ſibi a Deo quaſi illata vi & preſſis faucibus, coactus eſt ſæpe numero & ſe mendacem confiteri & ſolos Iudæos verum Deum colere. Vt notum eſt ex oraculo quod Græcis vbinã eſſent vere pij & religioſi homines conſulentibus ſic redditum refert Euſebius.

Solis Chaldæis ſapientia contigit atque
Hebræis qui ex ſe genitum regemque Deumque
Pura mente colunt, atque vnũ numen adorant.

Euſeb. l. 3. demõſtrat. Euangel. c. 3.

Cui & ſimile fere eſt illud alterum quod Iuſtinus martyr in oratione ad gentes bis repetit. Notum etiam eſt id Oraculum, quod cũ Amaſis Ægypti rex men-

daciiconuiciſſet, eius templum ſolo adæquans, ſciſcitantibus conſtanter reſpondit ſe nolle Deo mandaci credere.

Itaque ſicut leo & ſimiæ ludum permittit & dum vult, eam diſſecat, ſic Deus *leo de tribu Iuda* etſi Dæmoni multa concedat, iam in pœnam peccati iam vero alta & ſecreta prouidentia (vt loquitur Auguſtinus) ei tamen ad libitum & os claudit & manus vincit, v tiam oſtenſum eſt: Quod ſi hæc omnia quæ Deus pro hominibus egit in Dæmonem ante Chriſti aduentum, cõiuncta naturæ lumini Gentilium damnatorum planctibus ſatisfaciant? quid hodie? poſt tot a Deo bene-

ficia, quibus haud dari poterant cumulatiora, si extent, qui Deum quidem verbis asserant, factis negent: sed de his alibi, & cũ Dæmonem Mimum agentem & mira gesticulatione Dei opera effingentem, hic depingere statuerimus, ne *Manum è tabula* & reliquos eius gestus rudi quãtumuis penicillo imitemur. Delibauimus quædam, de vaticinijs in vniuersum, de Oraculis iam dicendum, & primo de Dei Oraculis, quod ad eorum exemplum Dæmon sua effinxerit.

DE SACROSANCTIS *Dei Oraculis, quæ reddebantur in propitiatorio tabernaculi Moysis.*

CAP. XIX.

DEVS O. M. in Iudæos sui cultores nimis beneuolus, eis vera dare vellēs oracula: imperat Moysi vt arcam compingat, & in ea propitiatorium id est aureā tabulam eiusdem cum arca magnitudinis, ipsique vice operculi superpositam: qua

Exod. 25.

compacta, rursus Moysi præcipit in hæc verba *Duos Cherubinos aureos & productiles facies ex utraque parte oraculi, Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero, utrumque latus propitiatorij tegant, expandentes alas.* Hi autem Cherubini innuebant sola Dei oracula vera esse, quippe ab ipsamet scientia: nam Cherubin omnem scientiã & multam scientiam significat, sic enim Philo, *Operculum artæ* (inquit) *quod vocatur propitiatorium, basis est duarum imaginum volucrium, quæ sermone vernaculo nominãtur Cherubin id est multa scientia.* quamobrem ipse Pontifex dum penetrale ingrederetur ad consulendum oraculum, ferebat in pe-

Exod. 25.

Philo Iudeus l. 3. de vita Mosis.

ctore *Vrim & Thummim* id est doctrinam & veritatem, ex ipsamet Dei lege Mosi sic tradita *pones in rationali Vrim & thumim id est doctrinam & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur cocoram Domino.* Nec refert quod Abulensis & Lyranus nomine Vrim & Thumim fulgorem illum intelligant, qui ex gemmis duodecim rationale exornantibus emicabat, dum prædicta verba exodi sic exponunt, ex Iosepho (vt aiunt) *pones in rationali* id est pones lapides per quorum fulgorem manifestabitur Sacerdoti diuinum beneplacitum: Nec refert (inquam) qui enim asserunt hæc nomina Vrim & Thurim id est doctrinam

Exod. 28

& veritatem, aureis fuiſſe contexra literis in rationali aut ſaltem in metallo inciſis characteribus inſcripta, ex Ioſepho aduertunt, quod proſperi tantum aut aduerſi bellorum exitus ex hoc gēmarum fulgore populo innoteſcerent. Sic enim Ioſephus. Per gemmas duodecim (inquit) quas in pectore Pontifex geſtat in bello victoriam prænuntiare Deus ſolebat: nam priuſquam exercitus ſe moueret tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facile innoteſceret adeſſe Deum, opemque & auxilium ſuum inuocantibus eſſe allaturū. Quapropter Græci quotquot a noſtra religione non abhorrent, cum hoc mira-

Ioſeph. l. 3. antiquit. c. 9.

culum pro compertiſſimo habeant, ita vt negari non poſſit, eſſena vocant λόγιον id eſt oraculum deſierunt autem lapides fulgorem e-mittere annis ducentis antequam hæc commentaremur. Hæc Ioſephus quæ ſane ſcitu digna.

His prælibatis. Quoad ritum ſpectat quo hæc in vniuerſum Dei Oracula reddebantur: non omnes idem ſentiunt. Putant aliqui quod Pontifex Pontificia veſte, ephod & rationali indutus (vt Deum rogaret) Dei ſpiritu afflaretur & ita de futuris oracula ederet: & in eam ſententiam trahunt Ioſephum qui libro ſexto antiquitatum, *Iubet Saul* (inquit) *Pontificem ſumpto*

l.6.cap.7

Sacerdotali habitu de futuris vaticinari confirmant testimonio sacræ paginæ, *siquid agẽdum erit Eleazar Sacerdos consulet Dominum.*

Num. 27

Scribit Rabi Salomõ quod Sacerdoti Deum cõsulenti manifestaretur veritas virtute Augustissimi nominis tetragrammati quod erat positum in rationali sub lapidibus cui sententiæ multi subscribunt, cum illud nomen Augustissimum, in vtraque lege ediderit tot miracula.

Eugubin. & lyr. Exod. 28

Nec defuere qui dixerint intra ipsum rationale duplicatum duas fuisse laminas aureas, in quibus diuina nomina erant exarata: cum igitur à Deo Oraculum petebatur, scripto vt putant

petebatur, quod inter laminas pontifex collocabat, & Paulo post cum Dei responso extrahebat. Et huius sententiæ author creditur Rabi Abraham, quam tamen tamquam somnium & commentum multi explodunt.

Abulensis 1. Reg.c. 23. q. 7.

Communior tamen & plures habens consectaneos affirmat quod responsa a Deo quidem redderentur sad voce angeli. Cui fauent plurima sacræ paginæ testimonia: imo ipsamet Dei verba ad Mosem *præcipiam & loquar ad te de propitiatorio* & statim sequentia, *Cum ingrederetur Moyses tabernaculũ fæderis vt consuleret Oraculum audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio.* Et post Mo-

Numero. 7.

ſem Dauidi etiam voce reddita, legimus primo Regũ. *Dixit Dauid ad Abiathar Sacerdotem applica Ephod, & ait Dauid ſi tradent me viri ceilæ in manus eius? & ſi deſcendet Saul ſicut audiuit ſeruus tuus? Domine Deus Iſrael indica ſeruo tuo, & ait dominus: deſcendet.* Vbi clara voce datum oraculum nemo dubitat. Vt etiam poſtea temporis eidẽ redditum in hæc verba, *& conſuluit Dauid Dominum dicẽs perſequar latrunculos hos & cõprehẽdam eos an non? dixitque ei Dominus? perſequere absque dubio enim comprehendes eos & excuties prædam.*

1. Reg. c. 23.

1. Reg. c. 30.

Certum tamen eſt etiam interdum data a Deo Oracula per ſomnium vt conſtat ex his verbis primi Reg.

1. Reg. c. 28.

Consuit Saul Dominum, & non respondit ei neque per somnia neque per Vrim & Thumin.

Cæterum in hac opinionum congerie quæ verior aut verisimilior sit, non est meæ tenuitatis inquirere. Arridet tamen Genebrardi conceptus, dum hæc Hebreorum Oracula sic distinguit, vt vnum quidem esset mutum videlicet in Vrim & Thumin, alterum vocale è viua Dei vel vatis voce: & sub hac distinctione notat hanc Dæmonis Mimicam, ad quam hic inscribendam me accingo.

Genebra. l.1. Chro.

QVÆ FVERIT DÆmonis Mimica in suis antiquioribus Oraculis, videlicet Dodonæo & Ammonio, postquam vidit diuina Oracula reddi solita in tabernaculo Moysis.

Cap. XX.

HÆc cursim retuli de Sacrosanctis Dei Oraculis, antequã de respõsis Dęmonum loquerer, vt eorũ fraudes clarius viderentur, & falsitas veritati opposita

clarius elucesceret: Denique ratio ordinis id exigebat: non enim putandum templa oraculorum Dęmonis extructa fuisse ante Moysis tabernaculum, vt enim Mimi ab alijs prius facta effingunt: Sic Dæmon vere Simiolus & Pantomimus & vt vidit Deum O. M. Solenni quodam titu sua dantem Oracula in Moysis tabernaculo, sua etiam dare voluit & in templis & Solennibus adhibibitis ceræmonijs. Hinc luculenter Genebrardus postquam de Mose loqutus est, subiungit de Oraculis Dodonæo & Ammonio, vti Deus (inquit) parturiebat hac tempestate Ecclesiam in Abraæ familia, Ita Sata-

Genebra. l. 1. Chr. uol. ad ann. mundi 2670.

nas ſuam Synagogam in gentibus, nam circa hos dies monſtrata videntur a duabus columbis ex Ægypto prouolantibus duo Oracula Hammonis in Libya & Dodonæi in Græcia, quę proinde vetuſtiſſima omniũ eſſe ſcribit Herodotus: vnde & Hammonis vocabulum factum videtur ab Hã ſiue Cham Noæ filio, & Dodanim nomen habetur Geneſis 10. idque vt duob⁹ hebraicorũ Oraculorũ generibus reſponderent, quorũ vnum Vrim & Thumin in Ephod erat mutum perinde ac Hammonium, alterũ æque ac Dodonæum vocale è viua Dei vel vatis voce: Hæc Genebrardus, quæ profecto non ſpernenda, & ſi liceat inuentis addere,

Herodot. lib. 2.

occurrit alia Dæmonis Mimica vt enim in Moyſis tabernaculo ante altare holo cauſtorum ignis ſemper ardebat, ex Dei lege quæ ſic habetur in Leuitico. *Ignis in altari meo ſemper ardebit, quem nutriet Sacerdos* id etiam Dęmon effinxerat in ſuo Hammonis Oraculo, in quo erat lucerna ignis perpetui & inextincti vel Plutarcho teſte in libro de defectu Oraculorum quò reſpexit Maro in hoc verſu.

Leuit. 9.

> *Centum aras poſuit, vigilemque ſacrauerat ignem.*

4. æneid.

Cæterum præter etymologiam huius vocis *Hammō* quam Genebrardus à Chā Noæ filio trahit: variæ af-

feruntur à varijs: Hebraicũ vocabulum significat veracem, vel fortem vt vult Iosephus: Manethus Ægyptius ait hoc nomine arcanũ, occultumque significari, Hecatæus *Ammum* esse vocem AEgyptiorum cum Deum inuocarent. Ali ita dicunt uocatum Oraculum a verbo Græco ἄμμος id est Arena, quod in locis Arenosis Arabię esset positum eò loci quò sepulchrum Mechmetis nunc extat, vt ex multis subodoror: Estque id in votis Dęmonis, vt suos antiquos honores si possit, renouet, Et in iisdem sedibus, in quibus olim cultus est, rursus colatur. Oracula vero hic reddebantur in somnijs, & Io-

Plutarc. l. de Isid.

uis simulachrum specie arietis colebatur. Hinc lepide Agellius respõsum.quod Ammon Iuppiter cuidam edididerat vocat arietinum Oraculum & Claudianus Iouem huius templi, numẽ Cornigerum.

Iamblic. l. de myst.

Agell. l. 3. cap. 3.

Exin Corinigeri veneratus numinis aras
Captiuis onerat Spolijs.

Mitto alia quę satis trita & decantata sunt apud authores.

Quoad Dodonęum attinet, quidã sic dictũ volunt a quadam Dodone Nympha seu lamia, alii a Dodono Iouis & Europę filio : Alii quod a posteris Dodanim institutum fuerit, qui magi

Gene. 10.

fuere, quercus conſecrarunt, & diuinationem ex peluibus inſtituerũt, quàm rem valde aſtruit quod affert Suidas ex Damone, videlicet Iouis Dodonæi Oraculum lebetibus ęreis vndique ſeptum fuiſſe ita coniunctim colligatis, vt vno aliquo lebetum percuſſo viciſſim omnes reſonarent, quò reſpexit Vergilius in hoc verſu.

Suid. in fragmentis.

3. Æneid.

Ingens argentum, Dodonæoſque lebetes

Modus autem quo hic reddebãtur Oracula, horrẽdus eſt, ſiue Dæmon per quercum loqueretur.

13. Metamorph.

Vocalemque ſua terram Dodonide quercu.

Siue

Siue per columbam quæ in fago residens consulentibus humana voce futura prædiceret : Vtrumque enim fieri potuit arte Dæmonis : Sic primis parentibus per serpentem, Pythagoræ per fluuium, & Apollonio per vlmum olim loqutus est, vt Iamblichus & Philostratus referunt. Non audienda igitur hæc verba seruij in nonam eclogam, *in epiro dicitur nemus fuisse in quo responsa dabant columbe, quod ideo fingitur, quia lingua thessala peliades & columbæ & vaticinatrices vocantur*, non audienda (inquam) quia seruius Grammaticorum more (in quorum numero ponitur) acrius verbi etymon quam rei historiam

Ex Philostrato, in vita Apollon.

inquirens, verbo ſtudium affixit, rem alijs indagandam reliquit.

Sed vt eò redeam quò diggreſſus ſum, & reliquos geſt⁹ Dęmonis Mimicos in hac tabella depingã: occurrit tẽplum Delphicũ quod æmulo eius ſtudio extructũ fuiſſe pene ſimile Dei templo quod erat Hieroſolymis multi aduertunt: hoc igitur mox oſtendam ſeriem ſequens hiſtoriæ, nam poſt Oracula Dodonæ & Ammonis anno mundi 2670. quibus Dæmon haud habuit vetuſtiora, floruit ſtatim Delphicum, & poſt Moyſis tabernaculum extructum eſt Dei templum Hieroſolymis in quo & diuina oracula reddeban-

turr. Sagax Dæmon & solers mimus est, quoties aliquid diuini operis Mimice effingere ipsi conceditur. Dicet aliquis me hic tessellas aliquas curiosi' intexere, sed Genebrardum sequor in his quæ ex eò supra attuli, facile enim est inuentis addere: Denique quæ de fraude & arte Dæmonis inquiruntur, fidem excitant, & sine dente inuidiæ a lectore æqui bonique debent consuli.

QVID DÆMON

Mimice egerit vt suum templum Delphicum fuerit simile Dei templo quod erat Hierosolymis.

CAP. XXI.

CVM ante Christi natalem, Deus .O. .M. in Iudæa tantum coleretur, & suum illud celebre templum haberet Hierosolymę Dæmon cuius tunc imperium late patens vnum etiā celebre habuit, idque Del-

phis. Ad Illud vndequaque confluebat populus sa-ficandi & orandi gratia: Ad istud pari concursu ex remotissimis mundi plagis.

Templum Solymorum, erat in medio terræ versus orientem. *Operatus est salutem in medio terræ*, & Dæmonis templum Delphicum in mundi centro & quasi vmbilico constitutum vnde apud Græcos dictum est ὀμφαλὸς I. vmbilicus.

Psal. 73.

——— *O sancte Apollo*
Qui vmbilicum certum terrarum obtines.

Ait vetus Poeta apud Varronem, & Orphæus apud Ouidium canens de hyacintho.

Varrol. 3. de ling. Latina l. 10. Metamorph. fabula 1.

Te meus ante omnes genitor dilexit, & orbe
In medio positi caruerunt præside Delphi.

Et vergilius in miscellaneis.

Pallas cecropias tuetur arces
Delphos Pythius orbis umbilicum.

Qui omnes forsan ex Sophocle

Sophocl. in œdipo.

οὐκέτι τὸν ἄθικτον εἶμι,
γᾶς ἐπ' ὀμφαλὸν σέβων

I. Non amplius iam eo
Ad terræ vmbilicum vt sacrificem.

Et quamuis computatione geographica id non constet, vt multis impugnat

varro irridetque, Græcos tamen id credidisse Plutarchus & Strabo authores sunt: fabulam addentes quam refert Pindarus confingens ab Ioue duas dimissas Aquilas in hoc coisse loco, vnam ab ortu, alteram ab occasu. Quidam autem dixere Coruos: & ait Strabo in templo fuisse vmbilicum pendentibus ornatum vittis, cui duæ, quæ fabulæ argumento, incumberẽt imagines aquilarum: cæterum si non in mundi centro, in medio saltẽ vniuersæ Gręciæ & intra & extra Isthmum, situm fuisse nemo ambigit.

Plutarch. l. de defectu oracul. Str. l. 9. Geograph.

Templum Solymorum erat situm in monte Sion vt colligitur ex primo Macha-

baeorum. *Ascenderunt in montem Sion & viderunt sanctificationem desertam & altare profanatum, & in atrijs virgulta nata* & passim ex Esaya vt capite octauo *a Domino qui habitat in monte Sion.*

l. 1. Machab. cap. 4.

Templum Delphicum situm etiam erat in monte Homero & Plutarcho testibus. Nec id tantum æmulatus est Dæmon in hoc fano, sed passim. Templum Iouis Olympij quo haud fuit Romę celebrius in colle eminebat.

Plutarc. in P. æmilio.

——*Hunc (inquit) frondenti vertice collem*
Quis Deus incertum est, habitat Deus, Arcades ipsum
Testantur se vidisse Iouem.

4. æneid.

Imò nullus fere mons extitit in tota Grecia ante Christi natalem qui facellũ cuiusdam Dæmonis non habuerit. Hinc Hieremias quasi gemens & conquerens, *vere* (inquit) *mendaces erant colles & multitudo montium, vere in Domino Deo nostro salus Israel.* Sed vt eo quo diggressus sum redeam. *Hiere. 3.*

Extra & penes templum Hierosolymæ erat piscina. Et extra Delphicum ingens stagnum.

——*Si stagna petit cyrrhea bicorni*
Interfusa iugo. *Statius l. 1. Thebaid.*

Intra templũ Hierosolymę, erat aquarum copia, & ea quidem ad lauandum

cruorem victimarum, *fecit quoque Salomon mare fusile decem cubitorum a labio vsque ad labium rotundum id circuitu &c.* Et intra Delphicum aquæ fons eidem rei inseruiens, de quo Probus, *Calius* (inquit) *fons est Delphis in Apollinis Oraculo qui abluit ipsam aram Dei, dictus a Castalio Delphici Apollinis filio, vel (vt alij) a Castalio patre thyiæ, vnde thyiades bacchæ Nymphæ vocatæ sunt.*

l.3. Reg. c.7.

Probus Gramm.

Templum Hierosolymæ summè locuples, thesauris scatens, auro, argentoque intermicans: hic decem aurea candelabra calamis imo & emunctorijs aureis, mensæ totidem ex auro solido, centũ aureæ phialæ & mille argenteæ. Aureum altare oraculi & altare thymiama-

2. Paralipom, 4.

tis aureis vestitum laminis: propitiatorium aureũ, duo Cherubin incubantes propitiatorio ex auro etiam solido: Imo & templi tectum aureis horrebat verubus, & etiam *pauimentum domus texit Salomon auro intrinsecus & extrinsecus, & nihil erat in templo quod non auro tegeretur.* Quod aurum erat in cælaturis cedrinis ad maiorem ornatum, nam parietes omnes cedro tegebantur. Stabant etiam in templi atrijs quædam domunculæ thesauris templi asseruandis destinatæ, quæ gazophylacia vel pastophoria (vt septuaginta vertunt) & vulgo exedrę dicebantur. *Dedit Dauid Salomoni filio suo descriptionem porticus & templi & om-*

Esdræ.1. de mille argenteis

3.Reg.8.6.

nium quæ cogitauerat atriorum & exedrarum per circuitum in thesauros domus domini, & in thesauros sanctorum.

1\. Paralipom. c. 28.

Hæc obiter de thesauris qui erant in templo Dei Hierosolymę. Dęmon vt diuinorum operum (sicut diximus) ita etiam & diuinæ glorię ęmulator parem fere habuit gazam in templo Delphico: Hic tripus (ex quo Oracula reddebantur) ex auro solido. Teste Plutarcho & Aristophano in Pluto.

——— τῷδέ λοξίᾳ
1\. Ὃς θεσπιῳδεῖ τρίποδος ἐκ χρυσηλάτου

Scena. 1.

1\. *Et Phœbo*
Qui res diuinas canit de suo aureo tripode.

Hic victarum gentium opima spolia, regum donaria, vrbium Anathemata, vestes aureę, phialę aureę. qualis illa quam, ait Isaaciꝰ, Homeri versibus inscriptã. Illic dicatam fuisse a filijs medi. Hic Gręcię ciuitates thesauros paratos locabant, & ipsimet reges vt Cręsus eiusque Pater Aliates, & Italorum plerique ac siculi. Imo nuspiam fere Gręcorum armis deuicta natio, quin duces locupletiora spolia, aut decimam eorum partem donum Apolloni Delphos miserint. Quem morem a Gręcia Romani transijsse etiam ab ipsis Romę nascentis incunabulis video in decursu historiæ: Nam vix anno 300.

Isacius lycophr. interp.

Strab. l. 9

ab vrbe condita, Camillus in expugnatione veiorum, cum desperata ope humana fata & Deos inuocaret. Obsidionis anno decimo, prædæ decimam Delphis vouet. *Tum Dictator* (verba sunt liuij) *auspicato eggressus cum edixisset vt arma milites caperent. Tuo ductu* (inquit) *Pythice Apollo tuoque numine instinctus pergo ad delendam vrbem veios tibique hinc decimam partem prædæ voueo* quo voto irrito veis captis, incertum an Ducis incuria, aut militum pertinacia, coorta Romæ graui seditione inter plebem & senatum: tunc Camillus cõcionatus est furere ciuitatem eo quod religione se exoluendi curam depone-

Liuius l. 5.

ret. Cumque ea diſceptatio anceps ſenatui viſa delata ad populum eſſet, re ad Pontifices delegata adhito camillo: viſum Collegio quod eius ante conceptum votum veientium fuiſſet, & poſt votum in poteſtatem populi Romani veniſſet, eius partem decimam Apollini ſacram eſſe, Ita in ęſtimationem vrbs agerque venit, pecunia ex ærario prompta, vt aurum ex ea coemeretur negotium datum, cuius cum copia non eſſet: Matronæ aurum & omnia ornamenta ſua ſponte in ærarium contulerunt. Grata res ſenatui: Itaque pondere ab ſingulis auri accepto æſtimatoque vt pecuniæ ſoluerentur, crate-

ram auream fieri placuit quæ Donum Apollini Delphos Mitteretur. Quod idem affirmat Plutarch⁹ his bis ἔδοξε κρατῆρα χρυσοῦν κατασκευάσαντας εἰς Δελφοὺς ἀποστεῖλαι Et quamuis crateræ pōdus pondus non ſcribat liuius, refert tamen Plutarch⁹ fuiſſe ponderis ὀκτὼ ταλάντων id eſt octo talentorum, quæ noſtro calculo ad pretium 4800. aureorum nummoredigi poſſunt. Et aliquo temporis interuallo poſt Marcelli victoriam de gallis relatam idem fecere ῥωμαῖοι τὴν νίκην ἐκείνην καὶ τοῦ πολέμου τὴν κατάλυσιν οὕτως ὑπερηγάπησαν ὥστε καὶ τῷ πυθίῳ χρυσοῦν κρατῆρα ἀπὸ λύτρων εἰς Δελφοὺς ἀποστεῖλαι χαριστήριον. i. Romani hanc victoriam bellique exitum tanti fecere vt craterem au-

Plutach. in Camil.

Plutarch. in Marc.

reum centum pondo gratiæ referendæ causa Apollini pithio Delphos miserint. Et quintus flaminius Roma in Græciam missus vt Græcos a tyrannide liberaret. Bello perfecto & seruitutis iugo à Græcis excusso clypeos argenteos & scutũ quo in pugna contra Philippum regem Macedonum vsus fuerat & coronam auream eidem dedicauit. Ibi etiam gygę & Crœsi & regũ lydiæ pretiosa munera videbantur, offerentium (vt ait Strabo) inscripta nomine. Reges thesauros paratos locabant & pecunias consecrabant. Denique nullus fere illuc tendebat, vt oraculum consuleret, sine donario. Qua de re facete &

Strab. l. 9.

luculenter Lucianus in pſeudomanti. Δελφούς οὕτω πάλαι πλουτῆσαι καὶ ἀοιδίμους γενέ-σται καὶ δῆλον καὶ κλάρον καὶ βραγχίδας τῶν ἀνθρώπων δι' οὓς προεῖπον τυράννους τὴν ἐλπίδα καὶ τὸν φοβον φοιτών των ἐς ἱερα, καὶ προμαθεῖν τὰ μέλλοντα δεομένων, καὶ δι' αὐτὸ ἑκατόμβας θυόντων, καὶ χρυσᾶς πλίνθους ἀναθιθέντων.

Id eſt: hac via Delphos olim fuiſſe ditatos factoſque celebres, nimirum hominibus per hos quos modo dixi tyrannos, nempe ſpem ac metum ad ſacra confluentib⁹, ac futura prædiſcere cupientibus, atque huius rei gratia hecatombas immolantibus, aureoſque dedicantibus lateres. Nec Dæmon ſiue Apollo ſui erat immemor in eiuſmodi oraculis, & in ipſo Romanis reddito ſupra clade veientium hæc erant verba. *Bel-*

lo perfecto donum amplum In mea templa portato. Porro quantæ fuerint gazæ in hoc fano indicat Homerus his verſibus.

> οὐδ᾽ ὅσα λαΐνος οὐδὸς ἀφήτορος ἐντὸς ἐέργει
> Φοίβου ἀπόλλωνος πυθοῖ ἐνὶ πετρηέσσῃ.

Iliad. I.

1 *Nec quod marmoreis pitho petroſa recludit*
Sedibus excelſas habitat quas Phœbus Aphetor.

ælianus l. 6.

Quod verſus nõ tantũ affert Strabo, ſed etiam Ælianus vbi de theſauro a Delphis quæſito in Pithone. In quibus notandum nomen ἀφήτορος quod Apollini Homerus tribuit: dicebatur enim Apollo ἀφήτωρ quaſi emiſſor ab emittendis & edendis oraculis vt Heſychius recte adnotat. Sed

Srab. l. 9. Geograp.

aliam affert Strabo huius nominis etymologiam, eāque torquet ad thesaurum de quo hic loquimur, sunt (inquit) qui Aphetorem thesaurum dici approbent, & Aphetoris limen, defossos in templo thesauros sub terra opesque depositas asserant, conatumque Onomarchum noctu thesauros illos effodere, magnis quidem in terra factis terrę motibus extra templum euolasse, & effossioni finem imposuisse, alijs etiam ne talia tentarent pauorem incussisse: hęc ille, sed vnde Aphetor thesaurus ille diceretur vel dici posset ne gry quidem apud ipsum repperio.

Straboni lux, & benero.

Attamen lucem mihi affert hesychius qui hanc vocu-

lam enucleans, ἀφετοὶ (inquit) *etiam dicuntur Deo dicati* ex quibus verbis, intelligo hunc theſaurum dictum fuiſſe Aphetorem quaſi Deo dicatum & conſecratum: & de vtraque nominis etymologia intelligi etiã poterũt homeri verſus ſup. citati. Denique quantũ fuerit donaria illuc mittẽdi omnium ſtudium liquet ex eo quod Hieron ſyracuſarum tyrannus vndequaque aurum quęſierit vt aureum tripodem Apollini Delphico conſecraret.

Theſaurus templi Hieruſalem intactus Deoque ſacer ſumma cura aſſeruabatur, & Antiochus illius raptor infælici morte mulctatus ſacrilegij pænas luit: licet enim onuſtus templi

spolijs domum redierit, postea tamen musca perijt, quæ per nares ingressa, summo cruciatu depascebatur eius cerebrum, siue vt volunt alij, vermibus toto corpore pullulantibus. Heliodorus quæstor Syrius ad eosdem thesauros compilandos templum ingressus territus est tali spectro: visus est eques armatus prioribus in eum pedibus insilire, iuxta quem bini satellites robusti, & veste insigni splendidi, flagris eum ad terram strauerunt, vt lectica è templo elatus sit semianimis.

Genebra. l.2.Chronol. ex Rabinis.

2. Mach. 3.

Mirum quoque est quam fuerit Dæmon Zelotypus gazæ Delphicæ. Brennus gallorum rex prędæ causa

templum ingreſſus, ſocijs contuſis fulmine, ſua manu ſe interemit.

Torrida ſacrilegum teſtantur limina Brennum
Dum petit intonſi Pythia regna Dei.

Propert. l.2.

Et patrata a Phocenſibus vaſorum templi expilatione, inde phocenſe ſacrum (ita enim vocant) exarſit bellum: Imo quidam apud Strabonem ideo aurum toloſanũ. Q. Cæpioni tam funeſtum fuiſſe exiſtimant, quod prõptum è Delphis, aſportatum illuc fuiſſet. Sed (quod ſtupendum) cum donaria ex templo direpta fuiſſent ea demum a ſacrilegis defoſſa lupus indicauit,

Strabo l. 9.

quï (vt aiunt) intra templũ ingressus, vnum é Sacerdotibus (mordicus vestem eius trahens) ad locum deduxit, vbi thesauri defossi fuerant, ibique pedibus scalpsit, ad cuius rei memoriam, in tẽplo lupi simulachrum ex ære positum ab eo tempore semper stetit. Porro tanta loci reuerentia & tantus honor, vt inde nata fubula de Phlegia ad inferos truso, ob templi incendium.

——— Phelegyasque miserrimus omnes

6. æneid. *Admonet & magna testatur voce per vmbras*

Discite Iustitiam moniti & non temnere diuos.

Sed a thesauris vtriusque templi ad reliqua transeamus.

mus.

Iu templo Hierusalem tria præcipuè, porticus, Arca, & penetrale. Tria pariter in Delphico, vestibulũ, Antrum Dæmonis siue Apollinis & tripus.

Penetrale templi Hierusalem nemini licebat ingredi nisi summo Pontifici, etiam pena mortis proposita (vt scribit Philo). Et in Delphico speluncam Apollinis nulli pariter licebat ingredi nisi Pythiæ, & multi eius adytum penetrare temere ausi a Dæmone siue Apolline strangulati sunt.

Ecce quàm vafer Demõ, quàm mirè pingat & fingat, & loca tenebrarum diuinis adumbret coloribus. Ecce versutus pictor quam

cautè Dei colores suffurans pictura vmbratili homines falleret. Cæterum hæc tẽpla erant toto cælo disparia. de illo verum erat encomiũ *Templum Domini, templum Domini.* De isto vero *templum Dæmonis, templum Dæmonis.* In illo Deus loquebatur vt promiserat Moysi, *præcipiam & loquar ad te de propitiatorio.* In isto Dæmon & horribili quodam ritu vt mox dicam. In illo spiritus veritatis: in isto spiritus erroris iuxta illud Apostoli, *attendentes spiritibus erroris, spiritibus Dæmoniorum.*

Num. 7.

D. Paulus 1. ad Timot. 4.

In illo Dei responsa reddi solita erant luce clariora quia ab ipsamet luce. In isto vero sinuosa, ambagibus obsita, & obscura quip-

pe à Patre tenebrarum. Promiſſis igitur ſtandum, videndumque quo ritu horrifico Dæmon in hoc ſuo fano ſua Oracula ederet.

DE SPECTRIS IGneis Templi Delphici & quæ magiæ species inde effluxerint.

CAP. XXII.

SVB nulla vmquam ſpecie tam crebro apparuiſſe Dæmoné ſuis ſequacibus quam ſub ignea, ſatis teſtatur Iamblichus inſignis Maleficus in ſuo libro de myſterijs & preſertim in

capite quod inſcripſit. *Quã-do alia numina aliter appareant atque agant* vbi poſt varia commenta de igne Angelorum, herorum, & Dæmonum, ſubiungit de Dæmonibus *ſinguli* (inquit) *cum apparent oſtendunt prouincias, ſorteſque, quas ſortiti inhabitant aerij quidem ignem aerium, terreni vero terrenum atque nigrum, cæleſtes autem ignem ſplendidiorem.* Quod ſcribit non ex ſcientia ſed experientia ob ſimiles viſiones quæ ſibi, & ſocijs creberrime apparuerant. Nec eſt abſonum, Deum .O. .M. libentius Dæmoni igneum ſpectrum concedere vt oſtendat maleficis vmbram flammę quæ eos manet.

Dæmon itaque in hoc

fano Delphico (quoſnon habuit celebrius), inter cætera quæ horrifice peragebat. Pythiæ ſedenti in tripode ad reddenda oracula, ſub ignis ſpecie apparebat. *Sibylla in Delphis* (ait Iamblichus) *duobus modis ſuſcipiebat Deum vel per ſpiritũ quemdam tenuem igneumque, qui erumpebat ex ore antri, vel ſedens in adyto ſuper ſedem æneam*, & vt oſtendat hunc afflatum ſæpius per ignem factum quàm aliter, ſubiungit. *Itaque aliquando ignis plurimus ſimul totus ex antro euolans, vndique circumfunditur ei.*

Iáblich. ibid. c. in- ſpiritus vacat.

Hic primus ritus horrendus ſane eſt. Sed non minus horrenda ea magiæ ſpecies, quæ inde effluxit, videlicet pyromantia, hoc eſt

per ignẽ diuinatio, quã Papinius perelegãti Carmine ſic expreſſit in Thebaide.

Vincatur pietas t pone eia altaria virgo
Quæramus ſuperos, facit illa, acieque ſagaci
Sanguineos flammarum apices, geminumque per auras
Ignem, & clara tamen mediæ faſtigia lucis
Orta docet, tunc in ſpeciem ſerpentis inanem
Ancipiti gyro volui, ſrangique rubore
Demonſtrat dubio, patriaſque illuminat vmbras.

Vbi obiter tangit, diſſidium, quod ex gemino flammæ apice iuxta artis præcepta portendabatur. Quæ lues quàm late deinde fuſa ſit, lego apud Tranquil-

lum, vbi agit de Octauio patre Augusti de filij magnitudine & imperio consulente. *Octauio* (iuquit) *postea cum per secreta thracyæ exercitum duceret, in liberi patris luco barbara cærimonia de filio consulenti, idem affirmatum est a sacerdotibus: quod infuso super altaria mero, tantum flammæ emicuisset, vt supergressa fastigium templi ad cælum vsque ferretur: vnique olim omnino magno Alexandro apud easdem aras sacrificanti, simile prouenisset ostentum.* Quæ quidem diuinatio nonnisi circa res magnas exercebatur, vt circa omen imperij, principum clades & bella, prosperos aut improsperos eorum exitus. Nec Dæmõ obmisit quidquam vt eam

In Augusto. c. 93.

superstitionem foueret. Videre est in eodẽ Tranquillo qui agens de Liuia matre Tiberij, dum regnum filij, varijs captaret ominibus, *& ingresso* (inquit de Tiberio) *primam expeditionem ac per Macedoniam ducente exercitum in Syriam, accidit, ut apud Philippos sacratæ olim victricium legionum, sponte subitis collucerent ignibus.* Quod ostentum adhuc clarius antea viderat in filij pueritia, dum *per Sicilam & Achaiam circumductus, digrediens inde itinere nocturno, discrimen vitæ adijt: flamma repente è Syluis undique exorta, adeoque omnem comitatum circumplexa, ut Liuiæ pars vestis & capilli comburentur.* Imo ipse Tiberius ob talia & consi-

In Tiberio cap. 14.

ibid. cap. 6.

milia cò venerat superstitionis, vt ipsi ostenta quęlibet, nisi quæ ex igne & lumine, dirum portenderent, qua de re luculenter idem Tranquillus. *Prælia quamuis minimum fortunæ casibusque permitteret, aliquanto constantius inibat, quoties lucubrante se, subito ac nullo propellente, decideret lumen, & extingueretur, confidens, vt aiebat, ostento, sibi ac maiorib⁹ suis in omni ducatu expertissimo.*

Ibid. cap. 19.

Huc etiam spectabat Capnomantia hoc est per fumum diuinatio, & omnibus tetrior, fulguralis, (id est per fulgur & fulmen olim apud Romanos celeberrima, fulmina enim tam publicè quam priuatim obseruabant, (vnde apud eos

Fulguralis magia.

publica & priuata fulmina) quædam vocabant *peremptalia*, quæ prodigiorum ſignificationes perimerent, quædam *poſtularia*, quod ſpretam vel omiſſam religionem repoſcerent, quædam *peſtifera*, quibus, nempe, interitus aut exilium, vel aliqua clades denunciaretur. Imo ex hetruſca diſciplina Sacerdotes in vrbe habebant qui fulmina ipſa, arte magica procurarẽt ex quo in decemuiralibus legibus.

Sacerdotes cæli fulgura regionibus ratis temperanto
Procurãto fulgura & obſita pianto.

De qua magice euocandorum fulgurum, intelligendum illud Plinij, *extat*

annalium memoria sacris quibusdam precationibus vel cogi fulmina vel impetrari. Vetus fama est, hetruriæ impetratum, Volsinijs & vrbe & agris depopulatis subunte Monstro quod vocauere Voltam. Quam magiã Numa apud eos induxerat, dum Ioui elicio (ab eliciendis fulminibus sic vocato) aram in Auentino dicauit. De quo Liuius, *quæ prodigia* (inquit) *fulminibus aliòue missa susciperẽtur atque curarẽtur ad ea elicienda ex mentibus diuinis Ioui elicio aram in Auentino dicauit.* Et ipse Numa (vt refert Plinius) fulmina ad libitum euocabat, sicut etiam Porsenna rex Hetruriæ, & Tullus hostilius exemplò Numæ idem moli ens fulmine conflagra-

Plin. l. 2. c. 53.

Liu. l. 1.

Plin. l. 2. c. 53.

uit. Nec mirum? Dæmon enim de more habet eos sæpe qui sua sacra non rite obeunt, interimere. Scribit quoque suetonius *A*uũ Galbæ Imperatoris fulgura procurasse. Nec aspernãda, quæ refert contigisse, talia procuranti, Auo eius (inquit) fulgur procuranti, cum exta de manibus Aquiquila rapuisset, & in quercum contulisset, summum sed serum imperium portendi familiæ responsũ est, & ille irridens, *sane* (inquit) *cum mula pepererit*, nihil æque postea Galbam tentantem rex nouas confirmauit quã mulæ partus, cæterisque vt obscænum ostentum abhorrentibus, solus pro lætissimo accepit, memor sa-

In Galba c. 4.

crificij, dictiue aui. Nec aspernanda (inquam) quis enim ex his non videt Dæmoné huic magiæ apud eos fouendæ enixius studuisse, cũ ostenta ostẽtis & prodigia prodigijs confirmaret. Quod quidem & passim lego, nam & vt author est Plinius, in catilinianis prodigijs Pompeiano ex Municipio. M. Herennius Decurio Sereno Die fulmine ictus est, & vt refert Tranquillus, Augusto reuerso ab Apollonia & vrbem ingrediente repente liquido ac puro sereno Iuliæ Cæsaris filię monumentum fulmine ictum est. Nec mirum si miser Augustus ita tonitrua expauesceret, vt semper & vbique pellem

Plin. l. 2. c. 52.

In Augusto cap. 95.

cap. 29.

vituli Marini circumferret pro remedio, atque ad omnem maioris tēpeſtatis ſuſpicionem in abditum & cō-cameratum locum ſe reciperet. Dæmon enim hunc metum fulguris non tantum eius animo indidit, dum tonanti Ioui ædem conſecrauit, ſed ipſi, quandiu fere vixit prodigijs conſimillibus confirmauit, vt enim Polypus ſe piſcium quos venatur, naturæ accommodat, ſic ille hominū genio, quos vult fallere.

Omitto reliqua quæ in hanc rem dici poſſent, de templo Iouis fulguratoris in vrbe celebri, de fulguritis arboribus, & libris Begoes Nymphæ quæ apud thuſcos artem ſcripſerat ful-

guritarum, qui libri ſimul cum Sibyllinis in Capitolio ſumma veneratione aſſeruabantur. Nec Græciam caruiſſe hoc contagio lego apud Strabonem *obſeruabãt* (inquit loquens de Bœotijs) *ad menſes tres ſingulis mẽſibus tres dies, noctesque totidem è Iouis fulguralis foco qui eſt in muro inter Pythium & Olympium.* Et profectò nihil Dæmon aptius eligere poterat ut populos religione ſimul ac metu aſtringeret.

Strab. l. 9.

——— *Cætíque in nubibus ignes*
Terrificant animos.

4. æne. d.

Hanc Pyromantiam in genere, quæ a ſpectris igneis templi Delphici emanauit, merito horrendam

vocaui non tantum propter ritum quàm ob mortem hanc profitentium. Infælici enim morte fere omnes & plerumque igne occumbere plane constat. Idque quasi ex decreto diuino vt igne pereat qui ignem vendidit. Exemplo sit Amphiaraus Pyromantiæ peritissimus, quem prius ictum fulmine cum curru & armis terra absorbuit: sicque infælix infælicis artis magister cuius & author credebatur) vt alter Epeus sua-met arte perijt. Et quamuis sint qui asserant haustum quidem à scissa prope Thebas tellure, sed non de cęlo tactum, eum tamen prius ictum fulmine, (sicut dixi) Strabo innuit, asserens in-

Amphiaraus igni-spicia inuenit. Plinius l. 7. c. 56.

de ortum illud prouerbium *quando per harma fulgurauerit* per arma (inquit) id est per pagum Bæotiæ qui ab Amphiarai curru nomen adeptus est. αρμα enim currum significat; & exinde (vt ait) loci accolæ eo tempore sacrificium Delphos mittebant, cum fulgura cernerent. Tullo hostilio Romanorum regi idem Obtigit dum Magiæ fulgurali incũberet, de cuius morte fere simili sic liuius, *Ipsum regem tradunt voluentem commentarios Numæ, cum ibi quędam occulta sacrificia Ioui Elicio facta inuenisset, operatum his sacris se abdidisse, sed non rite initum aut curatum id sacrum esse: Nec solum nullam ei oblatum cęlestium speciem, sed ira Iouis sollicitati praua religione fulmine ipsum Cum domo conflagrasse* Zoro-

Strab. l. 9

Liuius l. 1.

astrem autem qui primus susurro magico ignem traxit, igne etiam periisse satis fuse supra visum est.

Sed hæc sufficiant de hoc primo ritu spectroque igneo templi Delphici, & de magice quę inde effluxerit? Sed dicet aliquis (cui forte saliuam mouero)? quisnam Dęmon & cuius naturę, qui se ita sub ignis specie Phæbadi sedenti in tripode offerebat? cui sane vt satisfaciam, non morabor.

DE VENTRILOQVO

Spiritu seu Pythonico, qui Pythiam afflabat sedentem in tripode.

CAP. XXIII.

DIXI tristia & horrenda postremo capite, dicam iam lepida & faceta: Dæmonem enim hic describo, non modo mimum sed pantomimum, iam vultu hilari, iam substristi? Quid enim non lusit, & quid non ludet ad postremam orbis periodum vt

homines in fraudem agat? Dixi (inquam) quomodo sub ignis specie ;Pythiæ se offeret, ipsamque circumdaret, sed ecce quomodo omni deinde excusso metu talis spectri, quasi iocans & lasciuiens per pudendas & genitales partes ipsam afflaret, mirabitur forte quispiam, sed, *traditur* (verba sunt Diui Chrysostomi) *hæc Pythia fæmina fuisse quę in tripopode sedens expansa malignum spiritum per inferna emissum & per genitales partes subeuntem excipiens furore repleretur, ipsaque resolutis crinibus debacchare tur ex ore spumas emittens, & sic furoris verba loqueretur.* Vbi Diuus Chrysostomus sequtus est Aristophanem & eius interpretem quem ita habebat ad manus vt eo quasi pulpito vteretur, se-

D. Chrisost. orat. ad Corin. c. 12.

qutus (inquam) quaſi ad verbum: ſic enim ille in Pluto πυθία γυνή ητις ὡς φάσιν ἐπι Καθιμένη τῷ τρίποδι τῦ Απόλλωνος Καὶ διαιροῦσα τῶ σκέλη πονηρὸν Κάτωθεν ἀναδιδόμενον πνεῦμα δια τῶν γεννητικῶν ἐδέχετοῦσα, quo argumento Origenes aduerſus Celſum probat, non fuiſſe hic Deum ſed Dæmonem- nec mulierem numen con, cipere per eas partes, quas conſpicere nefas pudens vir ducat, *de Pythia vero* (inquit) *proditum eſt, vt quæ cæteris vatibus in edēdis Oraculis videatur celebrior, quemadmodum caſtalium os inſidens Apollinea vates, ex inferiorique & muliebri ſinu, ſuſcipiat ſpiritum, quo plena, Oracula reddat.*

Interp. Ariſtoph.

Origen. l. 7. aduerſ. Celſum.

Sed (quod etiam ſcitu dignum) Dæmon non niſi

cum vento acerrimo exiliebat è ſpelunca, cui, tripus imminebat. Mira geſticulatio? cum mox vidimus ſub ignis ſpecie, iam ſub vento cuius impetu non tantum tripus & hoſtiæ ſed ipſamet templi limina & parietes quatiebantur. Quod Maro ſcite expreſſit in hoc carmine.

——*Tremere omnia viſa repente*
Liminaque lauruſque Dei. — *3. æneid.*

Nec minus lepide Claudianus, dum ſtrepitum huius venti mugitum appellauit.

Quidquid fatidico mugit cortina receſſu. — *in epigrã. ad æternal.*

Dicebant autem tunc in templo Sacerdotes & aduenæ *Deum aduentare* & hũc

ventum non ita vehementer flare, nisi *aduentante Deo*, tumque vera reddi oracula, vt eo non flante falsa, ita vt *Deum aduentare*, & *Deo aduentante* essent quasi verba concepta & pontificia.

6. *æneid.*

—*Deus ecce Deus, cui talia fanti*
Ante fores subito non vultus, non color vnus
Non comptæ mansere comæ.

Quò etiam respexit Maro in Proserpinæ vaticinio.

3. *æneid.*

—*visæque canes vlulare per vmbras*
Aduentante Dea.

Et sicut *Deum aduentare* erat verbum conceptum & solenne, sic etiam Pythia sedens in tripode dicebatur Deum excitere dum Oracula redderet.

At

At nondum Phœbi patiens immanis in antro — 6. æneid.
Bacchatur vates, magnum si pectore possit
Excussisse Deum.

Vbi Maro & supra, licet ex persona Sibyllæ, Pythiam tamen furentem & hūc ritum fani Dolphici, (de quo hic loquor) rite descripsit.

Sed quia promisi me dicturum de natura huius Dæmonis genitales partes Sibyllæ adorientis: vt paucis promissa exequar, (hæc enim a plurimis delibata sunt) huius naturæ Dæmones varijs nominibus appellati sunt, primo & vulgatiori vocabulo Pythonici ἀπὸ τοῦ πυνθάνεσθαι id est ab interrogando, deinde magis

proprio ἐγγαστρίμυθοι, siue ἐγγαστριμάντεις id est ventriloqui spiritus, interdum στερνομάντεις, quod aliquando sub pectore infra cutem Dæmõ se ostenderet, & per pectus loqueretur, qualem se vidisse scribit Cælius rhodoginus, dicti etiam *Euryclea* quod Athenis quidam hoc nomine appellatus primus ventre & pectore vaticinatus sit, vt refert hesychius in expositione huius vocis. Hinc facete Aristophanes carpens suorum versuum fures.

Aristophan. in vespis.

μιμησάμενος τὴν εὐρυκλέους μαντείαν
καὶ διάνοιαν
εἰς ἀλλοτρίας γαστέρας ἐνδὺς κωμῳδικὰ πολλά.

Imitans (inquit) *Eriucleæ vaticinium & sententiam*

In alienos ventres comœdias
multas fudi.

Sunt qui asserant infirmi ordinis Dæmones hæc peragere, alij vero omnes hos spiritus obscænis delectari vt hominis naturam polluant.

Sed videndum quale istud antrum fuerit, de quo Dæmon iste Pythonicus Pythiam afflaturus, exibat.

DE ANTRO SIVE *spelunca Oraculi, de tripode, de primis templi vatibus, & quid honoris ab eis Dæmon sibi exposceret.*

CAP. XXIV.

DIxi postremo capite fuisse in hoc tẽplo ſpelũcam, de qua aura mitteretur in ſupernum os antri, cui tripus imminebat, quotieſcumque darentur

Oracula & Dæmonem istũ ventriloqum, id est afflantem Pythiam per vterum, nonnisi, sub flatu huius venti è spelunca exire solitum. Sed quomodo hæc spelunca inuenta fuerit cũ hoc Dæmone qui ab ea sic flaret aflaretque, furentesque faceret & diuinantes, satis fuse relatum est à Diodoro. Cum pastor eo loci gregem pasceret: Capella in hunc specum ingressa, exiijt furens & Phanatica. Miratur Pastor & rei nouitate allectus in specum tendit, quem ingressus furens pariter & vaticinãs inde egreditur. Hinc, passim fama euolat, esse eò loci speluncam & in ea Oraculum: cuius gratia templum ab incolas

Diodor. Siculus. l. 16.

lis ſtatim ſtruitur. Dicet aliquis quomodo Dæmones ſe in loca includant vt in ſpecum, arcam, annulum? Mira res ſed certiſſima vt docet Diuus Auguſtinus. 8. de ciuitate, *Dæmon* (inquit) *arte neſcio qua Statuæ colligatus.*

8. *de ciui.* c. 24.

Cæterum ſi quis vltro quærat: qualis fuerit hæc ſpelunca templi Delphici. Giraldus Ariſtophanis ſcholiaſtes eam deſcribit profundam & oblique ductam (vnde Apollinem λοξίαν id eſt flexiloqum dici poſſe veteres Græci crediderint) Alij tamen à Giraldo diſſentiunt, profundam quidem aſſerentes ſed non obliquam, nec Apollinem λοξίαν appellatum à ſinuoſo

anfractu huius ſpeluncę, ſed ab ambagibus quibus ſua reſponſa obuolueret. Quidquid ſit: Nihil erat in templo quod maiori cultu obſeruaretur Dicebatur locus Oraculorum quia niſi vento ab ea flante nec tripus mouebatur, nec Pythia reſponſa dabat. Dicebatur vocalis ſpelunca, ſiue antrum vocale, quod Dei vox inde effundi crederetur.

> ——— *Stupet omine tanto*
> *Defixus ſenior, diuina Oracula Phœbi*
> *Agnoſcens monituſque datos vocalibus antris*

Statius 1, Theb.

Vnde ipſum templum Delphicum Græci ὀμφὴν appellarunt, quod ὀμφὴ id eſt diuina vox ibi funderetur, vt varro & phurnutus au-

rhores ſunt, ad hanc vocem etiam referentes quæ ſupra diximus de hoc templi nomine ὀμφαλὸς id eſt vmbilicus, à qua & Panomphæus Iuppiter dictus eſt.

Non poſſum tamen quin hic mirer artem Dæmonis, cur enim in hoc templo hæc ſpelunca, & ex hac vẽtus manans: niſi vt quodam metu & horrore ſuam ibi religionem obſtringeret. Inde etiam ſępe in ſuis templis è ſpelunca aut infimo ſolo horrendas emiſit voces vt eumdem religionis metum incuteret. Imo quod magis mirum, ex eodem antro quo data Oracula, emiſſi eius arte peſtilentes vapores in ſignum irati numinis, aut ſpretæ religionis.

Vt olim in Seleucia cõtigiſſe poſtquam à Ducibus veri Cæſaris expugnata eſt, refert Marcellinus. Auulſum (inquit) ſedibus ſimulachrum Comæi Apollinis prolatumque Roman in ęde Apollinis Palatini Deorum antiſtites collocarunt. Fertur autem quod poſt direptum hoc idem figmentum incenſa ciuitate, milites fanum ſcrutantes, inuenere foramen auguſtum, quo reſerato vt pretioſum aliquid inuenirent, ex adyto quodam cõcluſo a Chaldæorum arcanis lues primordialis exilijt, quæ inſanabilium vi concepta morborum eiuſdem ſeueri Marci Antonini temporibus ab pſis Perſarum finibus ad

Amm. Marcellinus. lib. 23.

vſque Rhenum per Gallias cuncta contagijs polluebat & mortibus. Hæc Marcellinus. Vbi ſanè id foramen auguſtum nihil erat aliud quam os antri ad Oracula. In cunctis enim fere templis eiuſmodi, antrum non deerat, vt videbimus. Addit *Concluſo à Chaldæorum arcanis*. Volebat quippe Dæmon vt concluſa in ſuis tẽplis nec temere, nec ſine horrore numinis nec niſi a ſuis vatibus reſerarẽtur. Et horum contẽptores peſte & morte puniebat vt videre eſt apud Capitolinũ de hac arcula aurea, qua in fano Apollonis Babylonij temere a quodam milite fracta, aer peſtilens ex ea fluens non ſolum præſentes interemit,

Iulius Capitoli. in Vero Cæſare.

ſed etiam finitimas regiones contagio infecit.

Sed de antro templi hęc ſufficiant. Sed quia tripus antro iminebat & in eo ſedens Pythia vaticinabatur de eo quoque vt dicamus ordo poſtulat. Deſcribitur à Giraldo Ariſtophanis ſcholiaſte Κρατὴρ μέγας τρεῖς βάσεις δὲ πόδας ἔχων. id eſt, vaſtus crater & velut lebes tribus pedibus ſubnixus. Erat autem ex auro puro & ſolido. Vt ſuprà diximus ex codē Ariſtophane, de Phæbo in hunc modum ſcribente.

Giraldus in Pluto Ariſtoph.

Ὃς θεσπιῳδεῖ τρίποδος ἐκ χρυσηλάτου.

1. *Qui res diuinas canit de ſuo aureo tripode.*

Nec humana manu conflatus ſed in templum diui-

nitus missus Plutarcho & Laertio testibus. Aiunt enim Ionicos adolescentes quosdam, a piscatorib⁹ Milesijs iactum retis emisse: capto deinde & educto tripode, ortam contentionem non ante sedatam esse, quam Delphos a Milesijs missum responsumque sit ab Oraculo.

Laert. in Thalete Milesio.

Huic tripodem addico cui sit sapientia prima.

Datur ergo Thaleti, Thalesque illum alij dat, & rursus alius alij, donec ad solonem ventum est, qui Deum primum esse sapientiam asserens, illum Delphos misit.

Sed quia dictum est de antro & de tripode qui antro imminebat, dicendum

supereſt, quę fuerit prima vates quę ſederit in hoc tripode, Dæmonis edēs Oracula. Quidam Zenocleam, alij Daphem Tireſiæ filiam, ſed melius, qui primam templi vatem aliam non fuiſſe aſſerunt quam Phæmonoem: Quod ſatis innuit Pauſanias dum loquens de vetuſtate Oraculi Dodonæi, ait illas columbas Dodonidas (per quas Dæmonem futura pręedixiſſe ſupra diximus) diu ante Phæmonoem heroicis verſibus Oracula ceciniſſe: quò loci claro ponit Phæmonoem pro prima vate templi Delphici & quod Plinius è contra ſcribit nos carmen heroicum Oraculo Delphico debere, de Phæmonoe vulgo expo-

Pauſan. in phocicis.

Plin. l. 7. c. 56.

nitur, quæ hoc carmine Acrisio prima dedit Oraculum, refert enim Eusebius eam annis quinque & viginti ante Linum & Orphæum Acrisio dedisse Oracula. Hinc Lucanus templi vatem, quam fingit errabundam circa Parnassum post deffectũ Oraculi, vocat Phæmonoem per excellẽtiam, vt qui potiti imperio à primo Cæsare, Cæsares appellati sunt.

Lucanus lib. 5.

Castalios circum latices, nemorumque recessus
Phæmonoem errore vagam, curisque vacantem
Corripuit, cogitque fores irrumpere templi.

Cæterùm. Hæc Phæmonoe insignis fuit venefica & Aruspicinæ peritissi-

ma, cuius authoritatem ideo citat Plinius vbi loquitur de Augurijs *Accipitrum genera (inquit) 16. inuenimus, ex ijs Circon Claudum altero pede prosperrimi augurij nuptialibus negotijs & pecuniariæ rei, triorchem a numero testium, cui principatum in Augurijs Phæmonoe dedit*, & eodem libro decimo capite tertio vbi loquitur de sex generibus Aquilarum, eam citat vt rerum naturalium peritissimam, *tertij generis* (inquit) *Morphnos, Phæmonoe Apollinis dicta filia dentes ei esse prodit.* Nec mirum cum Dæmonem habuerit pro magistro.

Plin.l. 10. cap.8.

Post Phęmonoē Daphne, post Dalphnē Zenoclea, post Zenocleā, aliæ atque aliȩ se-

dere in tripode, & Oracu-
la reddidere, omnes virgi-
nes donec vna earum ab
Echecrate violata, ſtatutũ
eſt vt a vetere muliere in ha-
bitu tamen puellæ redde-
rentur. Nec hic tantum
honorem Caſtitatis ſibi
deferri Dæmon voluit, ſed
paſſim, quò reſpexit Tibul-
lus in his verſibus.

Tibull. l. 2. eleg. 1.

Vos quoque abeſſe procul iu-
beo, diſcedite ab aris
Queis tulit heſterna gaudia
nocte venus.

Et Iouis Heliopolitani
ſtatuam non ferebant niſi
proceres longa caſtimonia
puri vt dicam infra ex Ma-
crobio. Vbi Mimicam Dę-
monis quis non videt, licet
enim plerumque in magi-
cis intendat libidinem vt

hominis naturam polluat (vt dixi & dicam fusius) interdum tamen vt honores Deo debitòs sibi arroget, deflectit ab hac regula, & castos ministros in suis sacris habere appetit, vnde Tertulianus postquam de hac eius Mimica luculenter loqutus est, *habet* (inquit) *& virgines, habet & continentes.*

Tertul. l. de præscription. hæret.

Sed, his prænotatis de antro, de tripode, & de primis vatibus huius templi, ad ritus & nugas transeo, cum enim hic loquar de celebriori Oraculo (quod Dæmon vmquam habuerit) in disquirendis eius fraudibus non reor me oleum perdere, cum potissimum CHRISTI ad-

uentu hæ omnes nugæ defecerint.

DE ALIIS RITIBVS,

Nugis & præstigijs templi Delphici, & cur carmine Oracula redderentur.

CAP. XXV.

FVSIOR sum de industria in hoc tractatu. Tāta enim fuit fama huius Oraculi, vt qui ad illud consulendum mitterentur, ante discessum

& post reditum, publicè cum regibus epularentur, & assupto ipsius Apollinis nomine Pythij vocarentur. *Sunt autem Pythij* (inquit Herodotus) *qui Delphos ad consulendum Oraculum mittuntur, quique publicè cum regibus pascuntur.*

Herodot. l. 6.

Prætetea obseruabatur, vt qui Oraculum consuleret, breui admodum Oratione quod a Deo vellet exposceret, *vt tu ipse nosti* (inquit Philostratus) *qui ab Oraculo aliquid poscit breui admodum oratione quid poscat exponit*, quod si interdum consulens verbosius loqueretur, monebatur à præcone, vt cogitaret se Deo loqui, qui odio haberet loquaculos.

In vita Apollonij l. 6. c. 5.

Quoad Pythiam ſpectat, ipſi non licebat dare oracula niſi certis diebus (quos faſtos vocabant: quare ipſe Alexander cum nefaſtis diebus (quibus fari oraculo non licebat) Delphos veniſſet, repulſam paſſus eſt, cui⁹ tamen importunitati & inſolentiæ vt Pythia ſatisfaceret, *inuictus es* (inquit *fili* quo ille accepto reſponſo lætus abijt. Et ad hos dies nefaſtos alludit vt reor Statius dum ſcribit de exitu Amphiarai.

Plutarch. in Alexandro.

8. Theba.

——— *Mutiſque Diu plorabere Delphis.*

Secundo. Pythia ſedens in tripode non dabat oracula niſi carmine: vnde Propertius.

Pythius in longa carmina ve-
ste sonat.

Et Horatius in arte.

---Et dictæ per carmina sortes.

Imo scribit Plinius nos carmen heroicum Oraculo Delphico debere, quod scilicet Phæmonoe(vt multi interpretantur) prima huius templi Pythia id cōmenta sit. Quod si ita sit, heroici carminis & poeseos Dæmon author est: parcant mihi, Poetę possumus enim inuento Dæmonis bene & male vti. Enimuero ne in verba Plinij me iurasse existiment, id eius dictum vulgo carpitur, aitque Diuus Cyrillus Iulianum Apostatam hoc nobile inuētum Hebræis inuidisse, & Eusebius Mosem Poetis

Plin. l. 7. c. 56.

D. Cyril. l. 7. contra Iulia.

Euseb. l. 11. præpara. c. 3

omnibus præluxiſſe, nam & Iobi Hiſtoriam ſpondaicis ſcripſit verſibus & cantica, ſeorſim vero illud Deuteronomij. 32. elegiaco carmine vt verſus alternatim ſenis & quinis conſtent pedibus, ad quos modos tria extant cantica apud Eſayam, vineæ ſcilicet, vrbis ſion & Eſechiæ : Itaque fuere prius apud Hebræos Poeſis & carmina quam apud Græcos. Reſpondēt tamen Plinij deffenſores Diuum Cyrillum & Euſebium id pie ſcribere, & fuiſſe quidem apud Hebræos quoſdam modulos & imperfectam Poeſim, Gręcos vero habuiſſe perfectam & ſuis numeris abſolutam, quæ ab his ad latinos, à la-

tinis ad alios fluxerit. Potius tamen adhærendum testimonio sacrorum authorum quam profanorum.

Sed vt eò redeam quò diggressus sum, vt in hoc fano Delphico Oracula versibus reddebantur, sic in reliquis ferè omnibus. *Trāsgressi Meandrum* (inquit Liuius de Cumæo) *ad Hieram Comen prruenerunt, fanum ibi Augustum Apollinis & Oraculum, sortes autem versibus haud inconditis dare vates dicūtur.* In Colophonis Oraculo quidā certis è familijs sacerdotes è mileto acciti & plerumque literarum ignari versibus mire admodum concinnatis consulentibus respondebant. Et passim in alijs, Antistites qui his

Pausan. in Acha.

prçerãt. Vnde colligo haud ineptè Philosophari Celsum apud Origenem, dum ait herbas & carmina Dęmonibus placerere: nam & nulla fere fuit magia sine carminibus, quæ vel artis summam continerent, vel pactum Dęmonis. Hinc Maro.

Origen. l. 6. aduers. Celsum.

4. æneid.

Hæc se carminibus promittit soluere mentes
Sistere aquam fluuijs, & vertene sydera retro

Et illa Maga apud Petronium.

Petron. in satyr.

Quid Leuiora loquor, lunæ descendit imago
Carminibus deducta meis.

Quò videtur respexisse Arnobius, dum CHRISTI virtutem extollens illum ait mira patrasse, *sine vlla*

Arnob. l. 1. aduers. gentes.

vi car-

vi carminum ſine herbarum & graminum ſuccis. Imo & hodie nihil crebrius in rebus magicis. Quemdam vidi pronuntiatis noſtræ linguæ certis carminibus homines quoſlibet digito tantum auriculari adhibito è terra ſubleuantem. Notum ſatis, id fieri ex pacto cum Dæmone inito vel tacitè vel expreſſe. Sed cur potius carmina quam ſolutæ orationis verba in rebus magicis crebriora ſint ſuſpicari licet id nō fieri ſine dolo, ſcit enim Dæmon Carmina & iuuare memoriam & memoriæ facile imprimi, quare vt ſua præcepta tenacius hęreant eorum animis, qui hęc tractant, ea tradit carminibus: nec enim putan-

dum, eum quidquam ob-
mittere vt tales homines ſi-
bi vinciat.

Fuſior hic fui quam pu-
tabam, ſed res mereri vide-
batur.

Mitto reliqua, quæ de
hoc fano & Oraculo ſatis
nota ſunt. Ludos Pythios
ibi in honorem Apollinis
tot ritibus, & ſolennibus
fieri ſolitos. Pythaulas ti-
bicines qui eius pæanas &
laudes tam egregie tinnulis
articulis modulabantur.

——— *Qui Pythia cantat*
Tibicen didicit prius, extimuit-
que magiſtrum.

Horat. in arte.

Tria ſolennia in memo-
riam occiſi ſerpentis, & ſi-
millia.

Mitto etiam templi & vr-
bis nomina. Vrbs templi

primo nape, deinde Petroessa. Postea Crissa, deinde Pytho: postremo Delphus a Delpho Apollinis filio appellata est, a quarto, vrbis nomine nempe *Pytho* fluxit nomen Pythij Apollinis, templi Pythij & vatis Pythiæ, tracta voce ἀπο τοῦ πυνθάνεσθαι id est a consultatione oraculorum.

Enimuero vt hunc sermonem concludam re trita quidem sed profecto non obmittenda, in templi limine insculpta erat hęc sententia γνῶθι σ' ἀυτον, *nosce te ipsum*, quæ homines admonebat ne vel prospera fortuna intumescerent vel ita viuerent, vt numquam morituri.

Sed quia non tantum id

Oraculum, ſed pleraque alia erant dicata Apollini, ante quam ad illa pertranſeam, dicendum aliquid de Apolline & quis ille fuerit.

QVIS FVERIT ILLE *Apollo, cuius nomine tot in orbe Oracula ante* CHRISTI *aduentum appellabantur, & quæ fraude eius cultum Dæmon fouerit.*

CAP. XXVI.

QVis fuerit ille Apollo pro Deo cultus & cur tot tépla & Oracula in orbe habuerit, non iniucun-

da est indagatio.

Plures fuere Apollines, præcipue tàmen tres. Primus anno mundi. 2670. Horus nomine, Osiridis filius, regum in Ægypto postremus, & statim pro Deo cultus, nã & eũ Greci Apollinem nominarunt, refertque Diuus Epiphanius eius & Harpocratis sacerdotes capite rasos fuisse & puerile signũ impudenter ferentes.

Herodot. l. 2.

D. Epiph. l. 4. de Hæresib.

Secundus Apollo anno mundi. 1955. floruit, cytharam, medecinam, & herbariam repperit, aut saltem inuentas propagauit, vnde & Dux musarum effingitur è Æsculapij pater.

Tertius circa hæc fere tempora, Saturno coætaneus, vates, Ariolus, & vir

perditus: cui tamen ſtatim poſt obitum conſecrato infinita fere fana dedicata ſunt: vtque tunc cæca mortalitas in deliria ferebatur, eum mala inuehere & depellere ſtatim creditum, vnde Orphæus in hymno quem ipſi concinit.

——ὦ βασιλεῦ Κακὰ πάνων Ἀπόλλων.

O rex Apollo qui mala quiescere facis.

Et Horatius.

——*Hic miſeram famem.*
peſtemque a populo & principe Cæſare
In Perſas atque Britannos lib. 2.
Veſtra motus aget prece. Ode, 21.

Vbi recte Horatius peſtẽ addidit, credebant enim inter mala, eum potiſſimum peſtem inuehere & fugare.

Narrat Pauſanias ex nece cuiuſdam Arioli carni nomine conceptam peſtilentiam ſedari non potuiſſe niſi carnea Apollini inſtituerentur: erant autem carnea quædam ſacra in eius honorem: vnde & carneatæ pueri, qui tenera ætate per ſortem eligebantur ad hæc ſacra miniſtranda. Et Arcades colebant Apollinem Epicurium id eſt auxiliatorem quod in peſtilētia tuliſſet opem. Refert Dion Turulium cum arbores Apollinis Coi incidiſſet ab Auguſto iuſſum necari, quod Clemens Auguſtus non iuſſiſſet, niſi forte peſtem emiſſam iri ab Apolline timuiſſet.

Heſych. in voce carnea.

Dion. l. 1. hiſtor.

Quem vulgi errorem de

Apolline peſtis authore & emiſſore, vt Dæmon confirmaret ſæpe é templis Apollinis peſtem immiſit. Retuli ex Amiano (ſupra) peſtem é quodam antro templi Apollinis euolaſſe. Simile quiddam lego in Capitolino, de hac lue quę veri Cæſaris tempore craſſata eſt in Italia, ab ipſo (vt ille ait) é ſyria redeunte aduecta. *Fuit eius fati* (inquit) *vt in eas prouincias per quas rediit, Romam vſque luem ſecum deferre videretur, & nata fertur peſtilentia in Babylonia: vbi de templo Apollinis ex arcula aurea, quam miles forte inciderat, ſpiritus peſtilens euaſit, atque inde Parthos, orbemque compleuit.* Quæ omnia Dæmonem effeciſſe, vt confir-

Capitoli. in Vero Cæſare.

mata gentium superstitione metum Apollinis magis incuteret, nemo ambigit. Nam nec speluncæ aptæ sunt ad infectos vapores concludendos, cum & meatus habeant, & terra potius purificet quam inficiat: nec etiam arculæ ex auro compactæ, cum lues vestimentis quidem non metallis inhæreat. Dæmon autem cum mira scientia rerũ naturalium polleat, miris & multis modis (quoties a Deo ipsi conceditur) pestẽ potest emittere.

Cæterum hæc superstitio de Apolline malorum authore & depulsore ita in Græcia inualuerat, vt non tantum in peste sed in malis etiam minutusculis depel-

lendis Apollini ſacra facerent. Nec poſſunt legi ſine cachinno quę refert Strabo de Sminthio Apolline & de Pornopio, quorũ ille a muribus, alter a culicib⁹ nomẽ traxerat *apud Æoles* (inquit) *qui in Aſia ſunt, mus quidam* πορνοπίων *vocatur, Bæotij autem hoc modo culices vocant, & ſacrificium fit Apollini pornopio*, additque rem non non minus lepidam de Apolline Erythibio. *Rhodij* (inquit) *Apollonis Erythibij templum habent in agro ſuo, hi rubiginem* ἐρυθίβην *vocant*, quod videlicet rubiginem in eorum fauorem depelleret, vt culices in Bæotia.

Strab. l. 13.

Omitto quæ hic dici poſſent de Apolline proſtaterio, quem etiam ad pellen-

da mala in vestibulo domus colebant, qua de re Deo dante, dicam alibi.

Hæc tamen breuiter prænotaui, tum quia de Oraculis agens, de illo Deo, cui præcipue vaticinium veteres attribuerint, debebam agere: tùm vt Christiano lectori (si hæc perlegat) passim sit ob oculos quòt Dęmonū ludibria & deliria lege CHRISTI euanuerint: vtque oculis corporis hæc perlegens, oculos mētis in transcursu ad cælum eleuet Deo gratias agens, quæ res & me ad scribendū inuitat, & quasi sopito scribendi tędio manum impellit. Scribam igitur de his Oraculis, & eorum nugas in quantum facultas suppetet,

hic inscribam.

QVOT MODIS DÆmon sua daret Oracula ante CHRISTI aduentum, & varia eius Mimica.

CAP. XXVII.

FVSIOR sum in hoc tractatu quàm putabã: Attamen cum hæc Oracula CHRISTI aduentu obmutuerint, & *de tanta* (vt loquitur Augustinus) *& tam maligna Dæmonum potestate nos liberarit singulare sacrifi-*

D. Aug, l.4. de ciuit. c.31.

cium tam sancti sanguinis fusi & donum spiritus impertiti, christiana opera haud indignum reor, si præcipuas horum præstigias hic inscripsero. Sed tam varie hic lusit Dęmon, hominesque elusit, vt profecto dum hic ea in ordinē redigere cupio, eorum multitudo animum obruat. Postquā tamen diu perpendi, quattuor modos repperi, quibus data sint videlicet VOCE, SCRIPTO, SOMNIIS, OSTENTIS, Qui modi erunt mihi veluti fila in hoc Dædalo. Rursus inter Oracula vocalia, quædam reddebantur voce hominis, quædam per statuam. Inter illa præcipuum fuit Delphicum (de quo diximus) post Delphicum

in hoc ordine insigne etiam fuit Delium, de quo igitur dicendum.

DE TEMPLO ET Oraculo Dæmonis Delij.

CAP. XXVIII.

MIHI in calamum sumenti occurrit tritus ille versiculus.

Cui non dictus hylas puer, & latonia Delos.

Sed sane non propterea reuocabor a proposito, tùm ob lepidas huius loci super-

ſtitiones, Dæmonis fraudes, & ludibria, tum quod neminem ſciam qui obſeruanda de hoc Oraculo in ordinem redegerit: vtque auſpicer a ſitu inſulæ in qua templum conſtructum fuerat, *In Ægæo* (inquit Strabo) *Delos imminet, & circumſtantes illi Cyclades.* Cui congruit Vergiliana deſcriptio.

Strabo. l. 10.

Sacra mari colitur medio gratiſsima tellus
Nereidum matri & Neptuno Ægæo.

3. æneid.

Sacram vocat ab Oraculo quo non erat auguſtius poſt Delphicum, & quia quaſdam inſulas in hoc pelago fluctuantes Delumque ex earum numero amens credebat antiquitas

(quod ridet Tertulianus lib. de pallio) ſubiungit Poeta.

Quam prius arcitenens oras & littora circum
Errantem Mycone celſa, Gyaroque reuinxit
Immotamque coli dedit & contemnere ventos.

Et quia eadem inſula primo Aſterie a figura, deinde Ortigye ſiue Ortigya a ſorore Latonæ nuncupata eſt, addit ex perſona Æneæ.

Linquimus Ortigyæ portus, pelagoque volamus.

Cur vero Delos deinde appellata ſit, quidam referunt ad Oracula quæ hic δῆλα id eſt aperta & clara redderentur. Macrobius ad ſolem, qui (vt ait) omnia facit clara. Quidam ad

Delum Paſtorem.

Hæc bræuiter prænotata ſint de inſula & eius nomine, etſi hodie deſerta ſit & & vix nota quaſi in pudorem & pænam Dæmonis.

Quoad templum Oraculi in ea extructum, & tot annis celebre, deſcribitur a Liuio in hunc modum. *Templum eſt Apollonis Delium imminens mari, quinque millia paſſuum à Tanagra abeſt, minus quattuor millium inde in proxima Eubeæ eſt mari traiectus*, a Strabone autem longe aliter *Delos* (inquit) *vrbem habet in plano poſitam, & Apollinis templum atque Latonæ, cynthus autem mons ſublimis & aſper incumbit vrbi.*

Strab. l. 10.

Conſtantinus Phrygion in chronico ſcribit id tem-

plum Delium anno mundi. 2459. ædificatum fuiſſe ab Eryſiſthone. Itaque antiquiſſimum fuit & prius Delphico. Vnde Poeta erudite ex perſona Æneæ.

Templa Dei ſaxo veneramur ſtructa vetuſto. 3. æneid.

Erant autem in templi limine quidam verſus inſcripti, quibus edocerentur homines qua herbarum compoſitione aduerſus omnia venena vterentur: nam ægroti eò potiſſimum confluebant vt conualeſcerent? sed miſeri ad quem medicum?

Intra templum erat effigies Draconis vel quia Draco ſacer ſit Æſculapio, cuius res ibi ageretur in curandis morbis, vel in ſignum

Numinis, cum Dijs fere omnibus dicaretur, vel quod in ſpira cõuolutus Oraculorum ambages innueret.

Oracula vero hic reddebantur non a muliere ſicut Delphis, ſed a viro, vt teſtatur ibidem Maro ex fide hiſtoriæ de Anio rege ſimul & Apollis ſacerdote.

Rex Anius, rex idem hominum Phæbique ſacerdos.

Dionyſ. l. 1. antiqu. Roman.

Ex fide (inquam hiſtoriȩ, nam Dionyſius halicarnaſſeus de Anio rege idem ſcribit. Quis autem fuerit primus Phæbi vates in hoc templo, diu quæſiui: & tãdem hunc Olem fuiſſe ex veteri epigrammate comperi.

Olen, qui fuerat primus phœbique sacerdos
Primus & antiqui versus modulamina fecit.

Habetur inter Græca Epigrāma.

Meque adhuc hærentem & titutubantem confirmarunt hæc herodoti verba de eodem in hunc modum loquentis, *Olen* (inquit) *è lycya profectus vetustos hymnos edidisse fertur qui in Delo cantantur dum cinis qui est supra sepulchrum opis quæ hecaerges nominata est, dispergitur super innumerabilē ægrotantium turbam, qui aræ aßistunt.* Hæc Herodotus & eadem fere Pausanias in Bæotijs, quæ non tantum hæc quæ dixi de Ole confirmant, sed sane lepidam & præcipuam huius templi cæremoniam describunt: Nam Ægroti

qui ex longinquo morbis remedia petituri illuc confluxerant, ex veteri instituto debebant ante aram templi certos hymnos in laudem Apollinis canere, quos dum canerent: sacrificulus sacrificiorum cineres in canentium capita disspergebat. Is erat primus cibus, hæc prima potio quæ arescentibus miserorum ægrorum faucibus propinabatur? & recte sane? quid enim Dæmon dare assolet nisi cineres, vt satis fuse supra vidimus, cùm in nece Zoroastris tùm eorum, qui eius vitam & mores imitati sunt.

Hæc fuit prima & antiquior superstitio, sed non minus lepidæ quæ deinde

introductæ sũt, quarũ prima non licebat intra insulam canes alere; altera vero mortuorum sepultura aut crematio intra Insulæ ambitum vetabatur. Vtramque Plutarchus & Strabo referunt, sed earum causas minime: attamen primæ ratio meo quidem iudicio satis patet, videlicet ne canes suo latratu preces templi interrumperent, erat enim hic ara Apollinis genitoris (vt dicam infra) qua nihil habebatur augustius, in qua nullo sacrificio, sed tantum solenni prece eum venerabantur. Pudore suffundamur. Hi tanto cultu & veneratione Dęmonem precabantur: nos vero Christiani, qui tot a Deo

Plutarch. in proble. Strabo. l. 10.

beneficia cumulate accepimus, habemusque sacrificium (quo haud dari maius poterat) in templis tam irreuerenter Deo loquimur. surgent forte Delij in hac die tremenda quæ instat, & damnationis nostrę sententię citati testes assistent.

Sed vt a superstitionibus ad pręci puum huius loci cultum transeam. Pręter hanc aram (de qua supra) erat in templo ara Apollonis genitoris (sic eam vocabant) qua nihil habebatur augustius in tota insula. Erat autem ex dextris cornibus animaliũ mire compacta, vnde Ouidius de hac loquens.

Miror & innumeris structam de cornibus aram.

Et de qua pariens arbore nixa Dea est.

In epist. Cydippes ad Acontium.

Nec illepido commento Callimachus in hymno Apollonis, ſcribit quadrimū adhuc Apollinem ex cornibus Cynthiadum caprarū, quas ſoror Diana in venatu occiderat aram compegiſſe, fundamenta item & parietem è ſolis ſtruxiſſe cornibus. Plutarchus in Theſeo huius meminit, vbi eam vocat βωμὸν Κεράτωνα id eſt aram corneam. Oraculum petituri ad hanc procumbebant: vnde Macrobius de hac ara Vergilium intellexiſſe exiſtimat, dùm ſcribit ex perſonna Æneæ.

Da Pater augurium.

3. æneid.

In ea nulla hoſtia cædebatur, ſed tantum ſolenni

prece Apollinem inuocabant, eratque in tanto cultu vt nihil aliud Pythagoras adorare voluerit, *aram* (inquit Laertius in eius vita) *Delij tantum Apollinis genitoris adorare, quod frumenta & hordeum & placentas illi absque vsu ignis imponere ex more soleant, cæterum nulla iecinora*, & idem fere Cloatius, *Deli* (inquit) *ara est Apollinis genitoris, in qua nullum animal sacrificatur, quam Pythagoram velut inuiolatam adorasse ferunt*, erat (inquam) in tanto cultu, vt si qui per imprudentiam aut contemptum, illam contingerent, iacerentur ex quodam promontorio in pænam criminis, sic enim intelligo hæc Strabonis verba decimi-

Laert. in Pythagora.

Cloatius l. 2. ordinatorum.

quatti geographiæ *Initium Occidentalis nauigationis Rhodiorum, curium est. Postea est promontorium, vnde iaciuntur qui Apollinis aram contingunt.* Quæ verba licet non careant caligine, cum Strabo hic strictim loquens, quæ hæc ara sit non explicet, inter tot quæ dicatæ essent Apollini, liquet tamen Strabonem de alia non loqui, tùm quod Delo adiiacentes Cyclades, aliasque regiones finitimas eo libro describat, & in eadem pagina Delum nominet, tùm quod non fuerit alia in tota Græcia quæ maiori religionis terrore exculta fuerit. Quare ait tantum Strabo *aram Apollinis* quasi diceret quid explicem rem satis

notam & immanitatem illius Apollinis genitoris seu potius tortoris, nam & hoc nomine alicubi colebatur. Imo & hæc sæuitia quæ apud Cœenses Delo vicinos exercebatur, vt lata lege maiores annis sexaginta nati aconito vitam finirent, sub prętextu ne reliquis cibi deficerent, aliunde sane non fluxerat, quam a quodam responso huius Oraculi. Nam & omnes immanitates quæ ante Christi aduentum in homines exercebantur ab Oraculis emanarant.

Meminit huius leges Menander & Strabo. l. 10.

Sed vt ad Oraculum redeam. Fuit tanta huius fama, vt ob homines vndequaque huc accurrentes non tantum magnis opibus

insula (in qua situm erat) floruerit, sed & emporium habuerit. quo haud erat in orbe celebrius. Vnde Prouerbiũ. *Mercator Delũ nauiga, & expone, iam omnia venundata sunt.* Aitque Strabo quod vna & eadem die multa mancipiorum millia & reciperet & emitteret. Denique mercatores temtempli immunitas arcessebat, & ipsius portus opportunitas inuitabat: etenim ex Italia & è Gręcia in Asiam nauigantibus commodissi'n è iacet.

Strabo. l. 14.

Sed? quæ rerum vicissitudo? tam florens olim insula Dæmonis regia, iam deserta tristis & squallida, quasi trophæum CHRISTI victoriæ manet manebitque

& ſane Chriſtianis, in Ægęo (vbi ſita eſt) nauigantibus videtur lugubriter canere.

2. *æneid.* *Exceſſere adytis omnes, ariſque relictis.*
Dij quibus imperium hoc ſteterat.

Oraculum centum fere annis ante Chriſti natalem obmutuit. Inſula vero ſtatim ſub Chriſto nato deſerta eſt, nam Strabo qui eo fere tempore geographiam ſcripſit, de ea loquens *hodie* (inquit) *in ſumma perdurat inopia.* Quodque etiam miror, etſi eius ſitus rei mercatoriæ ſit aptiſſimus, & hodie ſub ditione turcorum iaceat, ad hoc vſque tempus ab hominibus non incolitur. Pro tam celebris Ora-

Strabo. l. 10.

culi monumento, eo loci vbi templum ſtabat, iacent tantum quidam lapides porphyretici & marmorei & coloſſus quindecim cubitorum ſic inſcriptus ἰατρὸς Ἀπόλλων id eſt, Apollo Medicus, appoſita inſcriptione nam & hoc Oraculum ex eorum erat numero quæ pro morborum medela cōſulerentur. Sicque id Sibyllinum vere accidit.

Anales vuneti in annum. 1470.

Ἔσαι καὶ Σάμος ἄμμος ἔσεται δὲ
Δῆλος ἄδηλος.
Καὶ ῥώμη ῥύμη,

Fiet arena ſamus, Delos deleta latebit.
Roma fiet deſerta,

l. 2. Oracul. Sibyllinor.

Sed quia ſcribit ſeruius ſex tantū mēſibus in hoc tēplo Delio Oracula dari ſolita, reliquo vero ſemeſtri in ly-

Servius in 4. æneid. cio, quale illud fuerit, inquiramus.

DE ORACVLO Apollinis Lycij siue patarai & aliis eiusdem ordinis, quæ passim sparsa erant in Græcia.

CAP. XXVIII.

ID Oraculum etiã inter ea quæ voce reddebantur, refertur: fuitque non ignorabile, *illam nobilem facit* (inquit Mela loquens de Lycia) *delubrum Apollinis quondam opibus & Oraculi fide Delphico simile.* Hic vt dixi, tantum

Pompon. Mela l. 1.

ſex menſibus hyemalibus dabantur reſponſa, ſex vero æſtiuis apud Delum ſicque vnum erat æſtiuum Oraculum alterũ hyemale, hinc Maro ex fide hiſtoriæ lyciã hibernam nominat.

Qualis vbi hibernam lyciam Zanthique
Fluenta.
Deſerit, & Delum Maternam inuiſit Apollo.

4. æneid.

Et horatius Apollinem Delium & Pataræum coniunctim, à Patara ſcilicet lyciæ;, vbi iſtud erat Oraculum.

Qui rore puro Caſtaliæ lauit
Crines ſolutos, qui lyciæ tenet
Dumeta, natalemque ſyluam
Delius & Pataræus Apollo.

Horat. l. 3. Carminum.

Mira Dæmonis Mimica in hiſce Oraculis, ſed en altera non iniucundior. In illo æſtiuo Oraculo Apollo Draconis ſpecie colebatur: in iſto vero hyemali lupi effigie. Cur autem tale Apollinis ſimulachrum, *lycij* in hoc ſuo fano poſuerint, rationem reddit Pauſanias, cum lupi (inquit) eorum greges infeſtarent, Dæmon vbi lignum aridum fuerat prædixit, vt eius ligni cortex cum carne lupis præponeretur, quod vbi feciſſent feræ guſtantes interiere.

Pauſan. in Corinthiacis.

Hæc breuiter & curſim dicta ſint de hoc Oraculo, quod etiam inter vocalia fuit celebre.

Sed profecto dum ad alia eiuſdem ordinis hic inſcri-

benda propero, eorum turba me turbat. Vbique enim *Pauſ. 12.* ſparſa video. Prope Theba- *ibidem.* rum vrbem tria & ea quidẽ clara. Primum Spodij Apollinis, cuius ara ex cineribus ſacrificiorum conſtructa, ſupra lapidem ſophroneſtera nuncupatum, habita pro miraculo, ſumma veneratione colebatur. Dicebatur autem Apollo ſpodius ab his cineribus, ſpodos enim, ſiue ſpodium cineris genus eſt, quod ex fornacibus ærarijs ſurſum euolat, atque inde recidit in pauimentum.

Alterum, Iſmenij Apollinis, ita dictum quod eius templum eſſet ſitum in colle Iſmeno ad dextram portam thebarum, ad cuius in-

gressum lapis quidam δίφρος μαντοῦς id est currus mantus, ita dictus quod Manto Tiresiæ filia in eo sedisse traderetur, pro sacro stabat. At hæc manto insignis Ariola & malefica fuerat: sed cæci ea ætate homines Ariolos pro Dijs habebant. Sacerdos templi vocabatur δαφνήφορος id est laurifer ob laurum quem forma & genere insignem quotannis sacrabat. Scribit Herodotus ad suam ætatatem in templo huius Oraculi fuisse Cræsi regis donaria ex auro solido, & se in eodem vidisse Cadmæas veteres literas in tripodibus quibusdam incisas.

Herodt. l.1.& 5.

Tertium prioribus vicinum fuit Ptoi Apollinis,

quod eius templum situm esset in quibusdam thebabanis montibus, qui a Ptoo Athamantis & themistus filio nomen traxerant.

Pausan. ibid.

Quod si ab hac ora ad alias transierimus intra græciam, inueniem' similia Passim sparsa. *Aba* (ait idem Pausan.) *vrbs dicta ab Abante lyncæi filio, quæ Apollini dicata fuit, erat in ea vetustissimum Apollonis Oraculum*, Imo si Stephano habenda fides, antiquissimum fuit & prius Delphico.

Pausan. in Phocicis.

Stephan. de vrbibus.

In Macedonia erat Oraculum Iouis Olympici, ex quo ciuitas (vt ait strabo) ingentem sibi claritatem vendicauerat.

Strab. l. 8

In Eubæa duo quoque huius ordinis, quorum e-

Strab. l. 10.

Strab. l. 10. tiam ſtrabo meminit, vnum Orobijs, alterum Apollinis ſelinuntij ſed numquã abſoluerẽ, attamen vt ab hoc Dædalo, in quantum potero me expediam, ſi non omnia ſaltem iucundiora referenda ſunt. Inter quæ occurrunt per aquam Oracula, ſic dicta quod videlicet nonniſi hauſta aqua vel vapore ex aqua à templi vatibus redderentur. De quibus igitur dicendum.

DE ORACVLIS PER *aquam & per vinum.*

CAP. XXIX.

INter Oracala vocalia, quędam etiã apud authores repperio, quæ dicta fuerint per aquã Oracula, quod ſacerdos velut haſto ex aqua diuinatorio ſpiritu ea redderet? quis tam moroſus qui hic non rideat.

Inter hæc vero præcipuũ

Brachidæ Branchic. fuit Branchidicum in Ionia, siue Apollinis Didymi & Milesij his enim tribus nominibus appellatum est: Didymi à Dindymorum oppido: Milesij, a mileto vrbe secus stante, *sed infortunatissimæ filiæ miserrimus pater, iræ superum metuens Dei Milesij vetustissimum percunctetur Oraculum.* Cur autem dictum fuerit branchicum, varius sermo est. Lutatius statij interpres explicans illud Thebaidos.

Apulei. l. 4. de Asino aureo.

3. Theba. ——*Patrioque equalis honore Branchus.*

Branchus thessalus (inquit) *dilectus fuit Apollini, quem aceriter interfectum dolens, templo & sepulchro consecrauit* sed hæc ratio fabulosa est, veram innuit Strabo lib. 9.

Geographiæ, *extitisse fertur Branchus delubri in Didymis præsul.*

His præmissis quoad nomen loci. Quo ritu hæc per aquam Oracula redderentur, docet Iamblichus, *fæmina* (inquit) *in Branchis fatidica, vel sedet in axe vel manu tenet virgam ab aliquo Deo datam, vel pedes aut limbum tingit in aquam, vel ex aqua vaporem haurit, & his modis impletur splendore diuino, Deumque nacta vaticinatur.* Hæc mira sunt, sed non minus, quæ Dæmon ab hac vate exigeret. Ipsa enim antequam daret oracula, abstinebat a cibo, lauabatur, & in quodam recessu, orationi & sacrificijs vacans, per aliquot dies stabat: quo argumento Iamblichus ibidem vtitur vt ostendat con-

Iamblyc. l. de myst.

tra Porphyrium non ab arte, aut instrumentis corporeis vaticinium fieri, sed a Deo veniente extrinsecus.

Sed quod sane non obmittendum: vati huius oraculi attribuitur præclarum illud responsum de CHRISTO.

Stonombæus Oracul. Magicis.

Mortalis erat secundum Carnem, sapiens miraculosis operibus
Sed sub Chaldæis iudicibus armis comprehensus
Clauis & cruce amarum tolerauit finem.

Post Branchi oraculum sequitur in eodem ordine Colophonium, à priori tantum discrepans, quòd in illo haurientes vaporem ex aqua prophetarent, in isto vero aqua bibita. Cæterum erant fere similia & quoad fontem & ritus. Erat

in Colophone (ait idem Iamblichus) *ſubterraneus locus, in quo fons erat. Sacerdos igitur ſtatutis noctibus ſacrificabat, poſtea guſtabat aquam, tandem vaticinabatur ibi factus præſentibus inuiſibilis*, adidit deinde *quin etiam ante potum aquæ, diem noctemque cibis abſtinet, & ad ſacra quædam ſe reuocat inacceſſibilia vulgo*. Superbus & nequam ſpiritus honores ſibi indebitos arrogabat. Omitto Iamblichi & Porphirij de hoc fonte diſceptationem. Porphyrius ſpiritum quemdam diuinum tranſire per aquam in ſacerdotem aſſerebat, Iamblichus vero Deum implere aquam virtute quadam ad vaticinium conferente, ſcilicet purgatoria, cuius

Iamblic. ibidem.

potu ſacerdos purificaret luminoſum ſpititum ſibi inſitum : ſed hæc ſomnnia ſunt & nugæ: nam Dæmon etſi poſſet vatem afflare ſine aqua, mouendo tantum phantaſmata & imprimendo imagines ſeu ſpecies in ipſo organo, vtebatur tamen inſtrumentis & organis (vt hic aqua) ob tres cauſas primò vt ſuos vates aſtringeret : ſecundò vt quadã velut delectatione cum ſtupore coniuncta ſui cultum foueret : tertiò, vt homines videntes mira in creaturis, (vt hic in aqua) creaturas in contumeliam creatoris diuinis honoribus colerent. Sed vt à Philoſophia ad hiſtoriam redeã, addit Plinius de hoc fonte

& oraculo magis mirum *Colophone* (inquit) *in Apollinis clarij specu lacuna est, cuius potu mira redduntur Oracula bibentium breuiore vita.* Nollem sane hoc pretio vaticinari. Causam tam tetri potus non reddit, sed tantum fõtem numerat inter naturæ mirabilia, tangit tamen *Iamblichus*, dum ait vatem post potum huius aquę ita agitari solitam, vt neque esset sui iuris, nec conquiesceret, sed furens & pedibus terram quatiens adstãtes terreret: Itaque hæc Dæmonis agitatio eius mortem sine dubio maturabat: Vt videmus in arreptitiis, qui a Dæmone liberati, attritis tamen corporis viribus cito pereunt.

Plin. l. 2. cap. 53.

Hæc mæsta sunt, sed lepida, quæ addit Pausanias de hoc eodem fonte & oraculo, cuius aqua non tantum furentes sed etiam Poetas faceret, ait enim quod hic non vt Delphis sed certis e familiis sacerdotes ex mileto acciti & plerumque literarum ignari versibus tamen mire admodum concinnatis consulentibus responderent.

Pausan. in Achaicis.

Ponitur & in hoc ordine Oraculorum per aquam Oraculum Daphnæi Apollinis quod in suburbio Antiochiæ Seleucus Antiochi pater extruxerat, erat enim in eo fons, ex quo (vt in Colophonio) sacerdos aquam hauriens prophetabat. Cuius rei testem ha-

beo ſozomenum, *affirmatur autem* (inquit) *ab illis qui iſta colunt, fluere illic aquam diuinationis è fonte caſtalio, qui conſimilem energiam & appellationem cum eo ſortitus ſit, qui in Delphis habetur*, ſed profectò illa aqua diuinatoria non potuit reſtinguere templi incendium, id enim arſiſſe Iuliani Cæſaris tẽpore lego apud Marcellinũ? quid ita? Chriſtus iam dudum erat natus, qui *Opera Diaboli deſtruebat*.

Sozomen. l.5.c.19.

Marcell. lib. 22.

1.Ioan.3.

Ex his Oraculis per aquã fluxere diuinationis ſpecies ὑδρομαντία & πηγομαντία id eſt per aquam & fontes & de alijs per aquam Oraculis, quæ ad iſtorum differentiã muta vocabimus infra etiã erit ſermo.

Sed cum aqua ſine vino triſtis ſit potio, fuere & Per Vinum Oracula, nam vt refert Macrobius, in Thracyæ regione apud lygureos adytus fuit libero ſacer, ex quo cum vaticinia & oracula reddi ſolerent eius templi antiſtites vino affatim epoto reſpondebant.

Macrob. l, 1. Saturna. c. 18.

Et in eadem Thracya ſimile quoque fuiſſe oraculum refertur ab Herodoto. Dionyſij Oraculum (inquit) in editiſſimis Thraciæ montibus erat, vates dicebantur Beſſi, antiſtes autem dabat reſponſa quemadmodum & Delphis, nihilo magis varie, addit *varie* quia mero large ſumpto titubans aut ioculariter

Herodot. l. b. 1.

lariter garriens reſponſa dabat.

Putabam me abſoluiſſe primam partem diſtinctionis id eſt Oraculorum vocalium, ſed ecce occurrunt tetriora, quibus magis oblectatus ſit Dæmon, videlicet Oracula per ſanguinẽ, parumque adhuc fuiſſet ſi a ſanguine belluino ad humanum ventum non eſſet.

O

DE ORACVLO per sanguinem, & Diuinatione per sanguinem.

Cap. XXXI.

DÆMONEM non tantum simiam hic depingo, sed leonem. Priora Oracula lepida, hæc tetra sunt, fuit namque in his intentum Dæmonis vt a sanguine belluino ad humanum res procederet. Ad hunc scopum collimarat, eò respexerat. Et sane res ipsi ex

voto cessit? proh dolor.

Inter hæc autem antiquissimum fuit, Apollinis Diradiotæ, quod Pausanias etiam sua tempestate durasse asserit. Cuius vaticinium ita fieret vt a viro mulier secubaret, & singulis mensibus noctu de agno rem sacram faceret, cuius agni sanguine epoto numinis Apollinei instinctu responsa daret.

Pausan. in Corinthiacis.

Simile est quod refert Plinius, eo tamen discrimine quod sacerdos non agni sed tauri sanguinem biberet, & Dæmon venenum (quod in tauri sanguine inest) depelleret. *Sanguis taurinus recens* (inquit) *inter venena est, excepta Ægira, ibi enim sacerdos terræ va-*

Plinius l. 28. c. 9.

ticinatura tauri ſanguinem bibit, priuſquam iu ſpecum deſcendat.

Hæc fuere initia huius ſæuitiæ quam Dæmon in humanum genus texebat. Hinc enim Diuinaculi eius inſtincti furijs putauere, quod cum humanus ſanguis belluino ſit præſtantior, ex eo etiam præſtantiora efluerent vaticinia. Itaque per humanum ſanguinem diuinatio ſtatim vbique inſtituta eſt. Vt apud Galatas & Maſſagetas qui non aliter Deos rite conſuli arbitrabantur quam ingulato homine apud aras: ex cuius caſu tum ex membrorum laniatu & ſanguinis fluxu futura diuinarent. Vt & in luſitania, vbi qui-

dam Aruſpices ex hominũ inteſtinis exta proſpicerẽt, atque inde omina & vaticinia captarent Nec poſſum ſine horrore legere quæ refert Strabo de Cymbrorum vaticinis *huiuſmodi autem* (inquit) *morem fuiſſe ſcriptores commemorant. vt eorum vxoribus in militandi ſocietate coniunctis conſequentes nonnullę diuinationis peritæ ſacerdotes adhęrebant, quibus canus capillus erat, alba veſtis, ahenis incinctæ zonis, pedes nudę. Captiuis per caſtra ſtrictis occurrebant enſibus quos ſternantes humi, ad ęreum perrabeant craterem, viinti Amphorarum. Habebant & pulpitum, quo agiliter aſcenſo tollentes in ſublime captiuum, ſuper lebete iugulabant. Tum profuſo in craterem ſanguine, inde cum ſtillaret, vaticinium edebant.*

Stra. l. 7.

Inde paſſim ex vatum reſponſis Cæſi homines diræ

immanitates exercitæ, nihilque crebrius quam Dæmoni humano ſanguine ſacrum facere. Scribit Pſellus de gnoſticis & necromantijs ſui temporis quod non aliter diuinos characteres ſibi imprimi & infundi exiſtimarent, quam ex infantium ſanguine quos occiderant, eo ritu vt prius ſanguinem diſtillarent, quē poſtmodum crematorum corporum cineribus commiſcentes vt condimentum comederent. Sed ab hoc membro diſtinctïonis, in quo diu ſatiſque moratus ſum, ad alterum tranſeo modo tamen de oraculis per ſtatuam aliquid dixerim.

Pſellus de Dæmonibus.

DE ORACVLIS PER *statuam quæ etiam inter vocalia numerantur.*

CAP. XXXII.

DÆMONVM Oracula etiam voce statuæ reddita non semel lego. Hinc quando arguebantur Idololatræ. Respondebant (inquit Augustinus) se non visibile illud colere sed numen illud quod inuisibili-

D. Aug. in Ps. 113.
Apoc. 12.

ter illic habitaret. Idem memorat Theodoretus libro decimo Græcarnm affectionum, fuse disserens si aliquando responsis suis vera præsagire potuerint, id non scientiæ sed fortunæ opus fuisse. Vbi autem fuerint hæ statuæ passim legitur. Quasdam fuisse in templis Syriæ prodit Lucianus quæ & flerent, sudarent, & oracula redderēt, idē Athenagoras in oratione pro christianis de Protei & Nerylli-ni statuis quarum illa erat in troade hæc in Pario *Nerylli-ni statuæ* (inquit) *aliæ ornamento sunt publico, una vero earum etiam Oracula edere & ægros sanare existimatur. Quapropter & illi rem diuinam faciunt & auro circumlinunt*

Hæc oratio habetur inter opera Iustini martyr.

Troadenses.

Memorat quoque Abdias in Historia Apostolica duo fuisse apud Indos Idola, vnũ nomine astaroth alterũ beireth, quibus Dæmones non tãtum responsa redderent, sed & dicerent se curare lãguentes & cæcos illustrare, a quibus petituri Oraculum peracto de more sacrificio etiam corpus proscinderẽt. quomodo autem Diui Bartholomæi in Indiam aduentu miro incolarum stupore obmutuerint, infra exequar.

Abdias l. 8.

Omitto ostenta varia & prodigia circa statuas facta videlicet arte Dæmonis, vt hunc cultum qui ipsis reddebatur foueret. Statua Iunonis monetæ veiis a

Romano exercitu expugnatis roganti cuidam militi vtrum vellet Romam concedere clara voce respondit *volo volo*. Simulachrum cumani Apollinis cum aduersus Achæos Regemque Aristonicum a Romanis bellaretur quatriduo fleuit. Orphæi statua Alexandri Macedonis tempore sudare visa est.

D. Augus͡t. 3. de ciuit.

Mirum videbitur quomodo praui Dæmones statuis incubent, mirum quidem est sed certissimum, vnde ipse Augustinus *Dæmones* (inquit) *qui coluntur in templis per artem nescio quam imaginibus inditi*, sunt enim in loco Dęmones non circumscriptiue sed definitiue & sphæras actiuitatis ad cer-

Idem. l. 8. de ciuit. 24.

ta loca poſſunt reſtringere. Scio tamen ſtatuarum reſponſa interdum humana arte conficta, & lepido ſane aſtu, erant (vt prodit Theodoretus) ſimulachra æreaintus vacua, parietibus copulata, vbi ſacerdotes quędam foramina relinquebant, vt ingredientes illam concauitatem quæ vellent per eorum ora tamquam diuina Oracula eructarent. Sed id præcipue factitatum eſt poſt CHRISTI mortem, dum Dęmonis ſacerdotes viderent oracula deſijſſe. Sic Maximinus Imperator Chriſtianos perſequens, & Chriſtianam religionem extinguere fruſtra moliens, Iouis ſimulachrum (quod in vrbe An-

Theodore. l. 5. hiſt Eccles. c. 22. l. 9. c. 28.

tiochia celebre fuit) ſic in-ſtrui curauit commentoque callido aptari, vt in edendis oraculis, reſponſum de Chriſtianis promeretur: ne homines CHRISTO dicati degerent in vrbibus, neque vllis etiam locis iuxta vrbes, ſed procul vt noxium genus, atque veneficum fugarenter: ſed præter ſpẽ Maximini res contigit, nam ad Chriſtianorum conſtantiam colliſa eſt eius feritas, & quò maior extitit perſecutio, eò amplior affulſit religio. Sed in hoc primo membro diſtinctionis ſatis ſuperque commoratus, ad aliud tranſeo.

DE SECVNDO MEMBRO DISTINCTIONIS ORACULORUM, ID EST DE ORACULIS QUÆ SCRIPTO REDDEBANTUR.

gro distinctionis Oraculorum, id est de Oraculis quæ scripto reddebantur.

CAP. XXXIII.

INter Oracula quę scripto reddebantur referuntur etiam sybillina: quod sybilla Cumis vaticinãs sua respõsa exararet. vnde symmachus libro quarto epistolarum huius sibyllæ Oracula *literas* vocat scitè & appositè *an nescis* (inquit) *Oracula olim loquta* Epist.33.

desijsse & nullas in Cumano antro literas legi, scribebantur autem hęc Oracula a Sybilla in palmarum folijs vt proditur a varrone, & eleganter tangit Vergilius in hoc Æneæ colloquio.

6. æneid. ——— *Folijs tantum ne carmina manda*
Ipsa canas oro.

Vnde etiam inualuit, vt Sibyllæ folium pro Oraculo vsurpetur,

Iuuenal. *Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.*

Sed quia de his multa passim sunt obuia non dicam plura. Occurrit tamen nec possum quin hic inseram ioci gratia quod ait serapion apud Clementem Alexandrinū, neque mortuam Sibyllam desijsse va-

Clemen. Alex. l. 1. Strom.

ticinari, & ex eius corpore in terram coniecto diuinatoriam herbam fluxisse, & animam eius esse eam faciem quæ in luna apparet. Lunatici cerebri pulchrum commentum.

DE ORACVLIS *Iouis seu Dæmonis Heliopolitani quod scripto reddebatur.*

CAP. XXXIIII.

INter Oracula scripto olim reddi solita haud fuit clarius Iouis Heliopolitani Oraculo (erat autem Heliopolis Ægypti ciuitas,

a sole cui dicaretur sic appellata) scripto (inquam) reddebatur, sic enim Macrobius, vbi loquitur de hoc Dæmone qui huius vrbis statuæ incubaret, *consulebant autem hunc non solum præsentes, sed absentes missis diplomatibus consignatis* statua vero ab eodem sic describitur vbi agit de Traiano Consulente *aureum simulachrum specie imberbi instat dextra eleuata cum flagro in aurigæ modum, læua tenet fulmen & spicas vehebatur simulachrum hoc ferculo veluti deuehuntur in pompa ludorum Circensium Deorum imagines, & subibant plerique prouinciæ proceres raso capite, longi temporis castimonia puri: ferebantque diuino spiritu, non suo arbitrio, sed quo Deus propelleret.*

Macrob. l. 1. Saturnal. c. 24.

Et vt dixi oracula per statuam interdum humana arte conficta, dum Christo nato viderent Dæmonis sacerdotes oracula desinere & deficere: idem factum est de his vt videre est apud lucianum de Alexandro impostore, qui insigni fraude quædã pro oraculo respondebat, sciscitationibus quas in libello funiculis obuincto, ceraque obsignato conscriptas sibi afferri ordinabat, consulto prius (vt aiebat) Apolline & Æsculapio, merce vnicuique responso præstituta drachma vna cum obolis duobus, qua arte nequam ille in annos singulos ad septuaginta aut octoginta nummorum millia

Lucianus in Pseudomati.

erogabat, erat vero huius impoſtoris tanta ſolertia, vt hos libellos licet obuinctos ceraque obſignatos mire aperiret & quaſi intactos redderet. Omitto reliqua quæ de eo ibidem narrat lucianus, quomodo ad ſua reddenda oracula locum elegerit quem incolerent homines craſſi & ſtolidi, vt facilius eos falleret: quomodo furore afflatum ſeſe aſſimilaret ore ſpuma completo. quod ille efficiebat radiculæ (ea eſt herba lauãdis lanis idonea) radice cômanducata: quomodo è linteis confectum Draconis caput, penes ſe haberet, quod ſpeciem quandam humanam præ ſe ferret, colorum fucis mire adſimula-

tum, quodque pilis equinis os aperiret & clauderet: quomodo denique ingentem Draconem ex pellea natione (vbi cicurati nascuntur) secum adductum manibus, tractans contrectansque petentes oraculum stupefaceret.

Eadẽ fraude vsus est Cocconas Alexandri socius, & plerique alij quos breuitatis gratia prætermitto, ad tertiũ distinctionis membrũ pertransiens.

DE TERTIO MEMbro distinctionis, id est de oraculis Dæmonum, quæ ante Christi aduentum ex somniis & insomniis redderentur.

CAP. XXXV.

DEI Arcana sub somniorū nubilo interdū eius famulis reuelata in sacris paginis sæpe legimus, vt in genesi de Iacob sōnio & exiit Iacob à puteo iuramen-

Genes. cap. 28.

ti, & profectus est in charran, & venit ad quemdam locum & somno sopitus est ibi, occiderat eum sol, & accepit de lapidibus loci, & posuit ad caput suum: & obdormiuit in loco illo & somniauit. & ecce scala firmata in terra, cuius caput pertinebat ad cælum: & angeli Dei ascendebant & descendebant in ea, Dominus vero innixus ei stabat. Quod somnium luculenter exponunt Tertulianus libro tertio aduersus Marcionem & D. Augustinus decimosexto de ciuitate capite 38. Eò etiam spectant somnia Pharaonis & Nabuchodonosor: sed quia & naturaliter somniamus & Dæmon etiã in hominis phãtasiam somnia potest immittere: hinc fit vt recepta sit ea somnio-

rum diuiſio, in Diuina, naturalia, & Diabolica priorum pertractatio mei ingenioli vires ſuperat: naturalia non cadunt in propoſitum. Diabolica reſtant in ſcopum, quæ olim oraculi loco in pluribus locis donabantur.

Et in his tam varie luſit Dæmon, vt profectò vnde inchoaturus ſim neſciam, vt tamẽ promiſſis in quantum potero, me exoluam, incipiam à nobilioribus quæ Iamblichus in libro de myſteriis ſic refert. *In æſculapii templo accipiuntur ſomnia, quibus morbi curantur, ipſaque ars medendi ſomniis eſt comparata diuinis. Exercitus Alexandri morbis mox deperiturus euaſit diſcrimen remediis adhibitis in ſomno à Dionyſio Deo. Li-*

lib. de myſter. cap. de ſomniis.

ſander rex Aphutim vrbem obſederat, & in ſomno iuſſus ab Ammone ſoluit obſidionem. Incipit à templo Æſculapii vt clariſſimo ab oraculis huius generis, de eius ſitu ac fama nihil tangit, ſed ſupplebit deffectum ſtrabo, qui non tantum ſitum in Epidauro Macedoniæ ſed & ornatũ fuiſſe certis tabulis in quibus ſanati languores eſſent inſcripti ſcripto prodidit. *hæc autem*, inquit, loquens de Epidauro *non parum inſignis eſt ciuitas præſertim ex æſculapii claritate nobilitata, quem varia morborum genera curaſſe ſomniati ſunt homines. Erat vero templum ægrotantium multitudine vſquequaque refertũ, pendentibuſque tabellis, in quibus ſanati languores erant inſcripti, quemadmodũ & in coa fiebat inſula & trica.* quod autem ait ſtrabo de coa inſula intelligendum eſt de

ſtrabo. lib. 8.

tẽplo hyppocratis coi quod pari fama & ægrorum concursu epidaurico erat simile, dabanturque similia ibi oracula pro morborum medelis: consentaneum enim fuerat vt cum Hyppocrates & Æsculapius insignes fuissent Medici ambo etiã post obitum templo & oraculo donarentur. faceta veterum deliria, quibus tamen Dæmon mire admodum suas fraudes texebat. Sed vt ad Æsculapium redeam. Pausanias addit rem nec illepidam nec obmittendam de luco qui non longe ab eius templo distabat. *Aesculapij lucum*, inquit, *circumquaque montes cingunt, intra cuius ambitum mori nequaquam aut nasci religio est, eodem scilicet ritu qui & in delo seruatur.*

Pausan. in Corinthiac.

Verùm vt à re lepida ad triſtem tranſeam. erat & in Cilicia eiuſdem Æſculapij templum in quo Dæmon noctu apparebat & tetro quodam ritu ægrotos qui hic ſtabant, ſanabat. Cuius meminit ſozomenus in hi-hiſtoria. *[illegible]gis Cilicia* (inquit) *in fano æſculapij ægrotantes priſtinæ valetudini reſtituebantur apparebat autem Dæmon noctu & male habentes ſanabat.* dicet aliquis? Quomodo ſanare poterat? miris modis, eſt eſt enim Dæmon expertiſſimus cum duplici acumine ſcientiæ, vigeat ſubtilitate naturæ & experientia temporum, poterat itaque vel humores depellere, vel re-remedia ſcite apponere: ſed quoties male habebimus,

Sozomen lib. 2. c. 5

absit queso à nobis talis medicus.

Templum alterum quod refert Iamblychus in quo etiam consimilia reddebãtur oracula, illud reor fuisse de quo Pausanias in Phociacis. *Amphycla* (inquit) *in Phocide liberi patris adytum est, narrant Amphyclenses quod ibi in somnis tum ipsi tum finitimi de morborum medelis moneantur, & sacrificulus diuino afflatu instinctus de futuris consulentes certiores faciat.*

Fuere etiam duo similia in ora Italiæ ad Adriaticũ, quorum ita meminit Strabo, *in agro saunio circa tumulum quem Drinon nominant, Basilicæ monstrantur, vna quidem Chalchantis in summo vertice, cui petentes Oracula nigrantem immolant arietem, & strata in*

Strabo. lib. 6.

pelle dormiunt. Altera Podalirii in infima montis radice. Nec minus stupenda quę refert idem Strabo de Plutonis ac Iunonis delubris & de antro Charonio quod luco imminet in via inter Tralles atque Nyssam *Tradunt ægrotos* (inquit) *qui horum Deorum curis vacant, eò proficisci, atque in vico Specui vicino, apud sacrorum peritos immorari, qui pro eis indormientes curas ex insomnijs captant. Hi Deorum remedia inuocantes sæpe illos in antrum ducunt, vbi tamquam in Cauerna manentes multos dies & ieiuni & quieti exudant, nonnumquam ægrotantes propriis insomniis intendunt, ductu & consilio sacerdotum. Locus hic cęteris pestifer est, & inaccessibilis* vbi Dæmonē honorem ieiunij sibi exposcere, & locum pestiferum amænū reddere, quis nō rideat, sed ad quartum membrum

Strabo. lib. 14.

distinctionis pertransco, in quo non minus faceta oracula videbuntur.

DE QVARTO ET VLTIMO

Membro distinctionis, id est de Oraculis Demonum, quę ante CHRISTI *aduentum ex quibusdam signis & ostentis, redderentur.*

CAP. XXXVI.

QVis vmquā venator tot & tam varias habuit pedicas ad feras captandas quam Dæmon varios ritus superstitionum, ad

hominès sibi obstringendos ante CHRISTI aduentum? Id satis superque visum est in oraculis quæ iam retuli, sed en alterius generis, in quibus nõ minus variè lusit, elusitue. Inter quæ occurrit Primo illud Mercurij de quo Pausanias in Achaicis, fuit Pharis (inquit) Achaiæ vrbe in medio foro Mercurij barbati simulachrum, quod fuit à Simulo Messenio, vt inscriptio indicat, dicatum, vocabatur autem Mercurius à foro ἀγοραῖος: iuxta quem fuit oraculum tale. Ante simulachrum focus situs erat ex lapide, cui adhærebant plumbo detentæ æneæ lucernæ, qui autem oraculum petebat, vespere illud adi-

Pausan. in Achai.

bat, & thure suffibat, & lucernæ oleo complebantur, simulacrique ad dexteram chalcum (denarij id nomen) in ara ponebat: tum ad Dei aurem quidquid volebat, insusurrabat, & simul manibus ambabus obturatis auribus discedebat. hinc foro dilapsus, ab auribus manus amouebat, & quamcumque vocem ille audisset, id sibi oraculum fuisse arbitrabatur. Hæc Pausanias quibus similia prodit Lucianus in Dialoguo de Syria Dea, vbi loquitur de his oraculis quæ pari ferme ritu à statua sacræ vrbis syrorum reddebantur. Sed quia non tantum in terra & solo, superstionum ostenta & signa capi poterant,

ſed & in aqua & ex aqua, ideo paſſim, oracula huius generis ex quibuſdam ſignis in aqua capiebantur. Ita Dæmonis ductu in errores tam varios & ridiculos ruebat Cæca mortalitas.

DE MVTIS ORACVlis per aquam, quæ ex ſignis in aqua & de his, quę ex ta'orum iactu Capiebantur.

HÆc per aquam oracula muta hic voco, ad diſtinctionem eorum, quæ ſupra retuli & per aquã

quoque oracula appellaui, ſed vocalia, quod videlicet nonniſi aqua epota ſacerdos reſponſa daret.

Cæterum inter oracula huius generis ſatis notum eſt illud thyrxæi Apollinis cuius meminit Pauſanias in Achaicis, *aqua*, inquit, *habebatur Cyaneis, in cuius fonte ſi quis intueretur, omnia quæcumque vellet præſciebat*, Sed alterum quod refert Pauſanias eodem loci (vbi de Cereris fano quod erat proximum luco Apollinis in ora maritima) ſcitu quoque non indignum eſt, quod vilicet ad morborum tantum euentus vitam aut mortem, conſuleretur. *Pro Cereris æde* (inquit) *fons eſt, qui à tem-*

plo lapideo pariete ſecluditur. Ad eum fontem per exteriorem partem deſcenditur. Ibi oraculum maximè veridicum eſt. Cognoſcuntur ex eo non rerum omnium, ſed morborum dumtaxat euenta. Speculum tenui ſuſpenſum funiculo demittunt, vt in fonte omnino non mergatur, ſed imo ambitu ſummam aquam contingat: Vbi odores adoleuerint, inſpiciunt in ſpeculum: & ex eius imaginibus periturusne an victurus is æger ſit, de quo conſuleuerunt, diuinant.

Pauſan. in Achaicis.

Subtriſtis erat hæc diuinatio, ſed lepida in hoc ordine, quæ ex piſcibus quorumdam fontium Capiebatur, vt in Lyciæ fonte Apollinis de quo Plinius, *in lycia limira fonte Apollinis (quem Dinum appellant) ter fiſtula euocati veniunt ad augurium, diripere eos carnes obiectas lætum eſt conſultantibus, caudis abigere dirum, quam*

Pli 32. c. 2.

rem vt lepidam & scitu dignam Plinius in naturali historia bis scribit, videlicet loco citato, & lib. 31. capite 2. addens portentum ipsius fontis in hæc verba, *fons limiræ transire solet in loca vicina, portendens aliquid, mirum quoque est quod cum piscibus transit, responsa ab his petunt incolæ, cibo, quem rapiunt annuentes, si vero euentum negent, caudis abigunt.* Quamobrem eos pisces sacros credebãt stulti incolæ & in plerisque fontibus Dijs dicatis eos auro & inauribus exornabant, *In Labra* (ait idem Plinius) *Gnidij Iouis fonte anguillæ inaures additas gerunt, similiter in Chio iuxta senum delubrum, in fonte canura de quo diximus. Hieropoli Syriæ in lacu veneris*

æditnorũ vocibus parent vocati, exornati auro veniunt, adulãtes scalpuntur, ora hiantia manibus inserendis præbent.

Nec minor erat religio fontium, cum ab ipsis etiã auguria caperentur, & Dæmon vt hanc supestitionem foueret præstigia sæpe adderet, vt in his fontibus Cantabriæ quorum etiam Plinius meminit. *In Cantabria* (inquit) *fontes tamarici in augurio habentur. Tres sunt octonis pedibus distantes, in vnũ alueum coeunt vasto amne. singulis siccantur duodecies diebus, aliquando vicies citra suspicionem vllam aquæ, cum sit illis vicinus fons sine intermissione largus: dirumque est non profluere eos aspicere volentibus, sicut proxime Lartio licino legato post*

Plin. l. 31. c. 2.

præturā post septem dies accidit. Dixi Dęmonē præstigijs interdum additis hanc superstitionem fouisse, sic enim explico quod ille ait de hoc fonte qui nonis Ianuariis vini sapore fluebat, *In Andro insula* (inquit) *templo liberi patris fontem nonis Ianuarijs semper vini sapore fluere Mutianus ter consul prodit*, cur enim nonis Ianuarijs non februariis, & vnde ille sapor vini in aquam poterat fluere? nisi ab arte Dæmonis hoc sapore (vt est verisimile) fauces bibentium illinentis.

Sed vt à lepidis ad lepida transeamus: fuere & oracula in hoc ordine quæ ex talorum alea capiebantur, (& recte sane? Quid enim

similius talorum iactui, quam magorum responsa in incertum iactata.) Tale fuit illud Achaiæ, cuius meminit Pausanias. *Apud Buram* (inquit) *Achaiæ oppidum non utique magnũ Herculis Buraici signũ. Oraculi sortes capiuntur ex tabula per talos: qui consultum venere precatione ad signum peracta, votisque nuncupatis, talos ex ea, quæ in promptu est copia, iaciunt quatuor super mensam. Inscripti sunt certis notis tali singuli, earum illi notarum interpretationem in tabulis similitudinem sequti requirunt* Tale etiam fuit id oraculum de quo Tranquillus in Tiberio, vbi agit de ominibus eius imperij & *mox*, inquit, *cum Illyricum petens iuxta Patauium adisset Ge-*

Pausan. in Achaicis.

in Tiberio cap. 14.

ryonis oraculũ sorte tracta, qua monebatur, ut de consultationibus in Aponi fontem talos aureos iaceret: euenit, ut summum numerum iacti ab eo ostenderent: hodieque sub aqua visuntur ij tali.

Ecce quàm modis varijs Dæmon olim gentes eluserit, & oracula sua dederit, quæ aduentu CHRISTI Domini cùm defecerint, Christiana opera non indignum putaui eorum ritus & præstigias hic inserere: sed quia inter oracula huius ordinis quæ signis reddebantur, præcipuum fuit illud serapidis in Ægypto celeberrimum, quale id fuerit & quid in eo Dæmon egerit, inquirendum: nam & eum dire hic sæuijsse, &

mirè homines elusisse passim reperio.

DE TEMPLO ET ORAculo serapidis in ægypto. De simulachro quod in eo esset. De varijs eius ritibus & prestigijs, & quomodo sæuitiam & libidinem in eo Dæmon intenderet.

CAP. XXXVII.

Cvm prius de rei nomine quam de re ipsa tractandum sit, de origine huius nominis *serapis* quo tem-

plum & oraculum fuit celebre, duas opiniones reperio. Prima est Diui Augustini qui varronem sequtus vocem trahit à vocabulo græco σορὸς id est, *Sacrophagus* & à quodam Apide Argiuorum rege, qui in Ægypto diem obijt, quòd Ægyptij hũc Apidem apud eos deffunctum pro deo coluerint & in *soro* id est sarcophago positum inde *sorapim* deinde *serapim* dixerint, *Apis* (inquit) *rex Argyuorum transuectus in Aegyptum: cum ibi mortuus esset, factus est serapis omnium maximus Aegyptiorum Deus.* Secunda opinio è diametro primæ opposita Plutarcho attribuitur, qui hunc de σορῷ id est, arca Apidis sermonē dam-

D. Augustin. l. 18. de ciuit.

nans, & cum eo Philarchum, at ego (inquit) cum *Serapis* Ægyptium nomen ſit, lætitiam & hilaritatem ſignificare autumo, inde coniecturam ducens quod τὰ χαρμόσυνα id eſt Hilaria feſta Ægyptij appellant σάιρει.

His breuiter prænotatis de templi nomine & oraculi. Quoad ipſum templum attinet, conſtat fuiſſe celeberrimum, de cuius mole & venuſtate ſic ſcribit Marcellinus, *Inter quę eminet Serapium: quod licet minuatur exilitate verborum, atriis tamen columnarum ampliſſimis, ſpirantibus ſignorum figmentis & reliqua operum multitudine ita eſt exornatum: vt poſt Capitolium, quo ſe venerabilis Roma in æternum attollit: nihil orbis terrarum ambitioſius cernat* fuerat autem à

Marcell. lib.22.

Ptolomæo rege cõstructũ.

Quoad simulachrum spectat in ipso templo tam celebre: Ruffinus libro secundo historiæ ecclesiasticæ refert ita vastum fuisse, vt dextra vnum parietem, alterum leua pertingeret, vbi inter commẽta quibus templi antistites vtebãtur, vt populo suaderent adesse numen in simulachro, istud erat præcipuum, erat (inquit) fenestra quædam perexigua dolis & ea arte cõposita vt radius solis ingrediens os & labra Serapis illuminaret, ita vt spectante populo salutatus osculo Serapis videretur à sole. erat autem simulachrum ex omni genere metallorum lignorumque compositum

Rufinus. l.2.c.23.

modio ipſus capiti ſuper-
poſito, quod alij ad Iouem
referebant vt cum menſura
& modo cuncta indicans
moderari, quidam ad ni-
lum, cuius fæcunditas ægy-
pto frugum largitatem pręe-
beret, alij ad honorem Io-
ſeph formatum perhibebãt
ob dimenſionem frumen-
ti, qua famis tempore ſub-
ueniſſet Ægyptijs, alij vero
nõ Ioſeph ſed cuiuſdã Api-
dïs patris familias & regis
in Memphide Ægypti ciui-
tate, qui cum famis tem-
pore frumenta defeciſſent,
ex proprio affatim ciuibus
alimenta præbuerat.

Sacerdotes autem hu-
ius templi dicebantur
Hierophantæ (vt dictum
ſupra) & licet eſſent Athe-

nis sacerdotes Hierophantæ pariter appellati, qui quo castius in sacris agerēt, sorbitione cicutæ se castrare consueuerant, isti tamen peculiari hoc nomine appellabantur, vt colligitur ex verbis Septimij libro primo aduersus Marcionem, *quos colunt* (inquit) *& Persarum Magi, & Aegyptiorum Hierophantæ, & Indorum Gymnosophistæ*. Tracto scilicet nomine à literis hieroglificis; sub quibus eorum magicem latuisse ostendimus.

Crinitus. l. 9. c. 10. ex D. Hieronim.

In saxis tantum duris volucresque feræque
Scriptaque seruabant magicas animalia linguas.

Lucanus.

Quæ vero fuerint eorum primæ literæ hieroglificæ docet Laertius, cùm post

Laert. lib. 1. c. 1.

eorum dogmata, ſubiungit, *exprimere illos per ſcarabeum & Draconem, accipitrem, aliaque animalia Manetus author eſt* & profectò appoſite? Quorum enim figuris animalium ſe Dæmon in his literis magicis exprimere melius poterat: & quia ſub figuris & literis eorum latebat magice (vt fuſe ſupra oſtenſum eſt) inde factum vt paſſim Magi in Magicis, figuris vſi ſint, inter quos quidã dicti *Circulatores*, nempe à figura Circuli, qua in hac arte nihil crebrius.

Ignoſco fatuis hęc tamen vulgaribus
Quos lana terret diſcolor in ſtipite
quos ſæpe falſus Circulator decipit.

Romanus apud Prudentium.

Hæ autem figuræ cur in magicis ita crebræ ſint ſupra tetigi. vult Dæmon, eos

qui huic arti incumbunt, ad aliquos ritus astringere.

Sed vt ab istorum nomine & magia, ad eorum vestes transeam, nec enim etiam id mittendum, ferebant vestes candidas & calceos papyraceos ad speciem scilicet sanctitatis *sacerdotes* (inquit Herotus) *linea ferunt vestimenta semper recens abluta: huic rei semper vacantes, ijdem calceos papyraceos gestant, aliam vestem aut alios calceos induere eis fas non est: genitalia circumcidunt ritu Iudæorum*, ex quibus, video Dæmonem quosdam ritus synagogæ (quæ tunc erat vera ecclesia) mimice effingentem, videlicet in circumcisione & veste, nam & prima ve-

ſtis ſacerdotum legis Moſaicæ erat linea, vt in Exodo legimus. Eadem ferme quæ Herodotus refert Plinius de horum veſte, fruticem, inquit, gigni in Ægypto: quem alij Goſipon, plures Xilon vocant, inde facta Xilina, ex quibus veſtes ſacerdotibus Ægyptiis gratiſſimæ fiunt. Nec illepide Apuleius de his loquens, *influunt turbæ*, inquit, *ſacris diuinis initiatæ, viri fœminęque omnis dignitatis lineę veſtis candore puro luminoſi*. Ferebant autem ſiſtra ad manus, glabro & raſo capite. Vnde Martialis eorum veſtem ſiſtra, & caluitium hoc verſu rite exprimit & coniungit.

Plin. lib. 19.

Apulei. l. vltim. metamorph.

> *Linigeri veniunt, Calui, ſiſtrataque turba*

Apuleius l. 11. metamorph. Habebant quædam ſacra occulta id eſt magica, quorum candidati decem dies parcebant vino & carnibus. Hic Dæmon (vt paſſim alibi) ſibi indebita arrogabat.

Oracula vero hic reddebantur ex ſignis, oſtentisque (vt dixi) id autem miniſterio cuiuſdam bouis, quem vice numinis colebant, & Apim vocabant ab illo Apide (de quo ſupra) bos in Ægypto (inquit Plinius) vice numinis colitur, Apim vocant: inſigne ei in dextro latere cãdicans macula, nodus ſub lingua, quẽ Cantharum appellant, non eſt fas eum certos vitæ annos excedere, merſumque in ſacerdotum fonte enecant

Plin. l. 8. c. 46.

cant

cant, quæsitiui luctu alium, quem substituant: donec inueniant, mœrent derasis etiam capitibus. Nec tamen diu quæritur, inuentus deducitur à sacerdotibus Memphim. sunt delubra ei gemina, quæ vocant thalamos auguria populorum: Alterum intrasse lætum est: in altero dira portendit. Responsa priuatis dat, è manu consulentium cibum capiendo. Germanici Cęsaris manum auersatus est, haud multo post extincti. Hæc Plinius, vbi refert præcipuum ostentum huius Oraculi, ab hoc tauro si è manu consulentium cibum caperet aut abigeret. erant tamen & alia nam & interdum consulentes ex

ſpectris ſeſe in templo offerentibus monebantur. Vt de Veſpaſiano relatum eſt à tranquillo, qui de firmitate imperii capturus auſpicium, cum ædem Serapidis ſubmotis omnibus ſolus intraſſet: ac propitiato multum Deo, tandem ſe conuertiſſet, verbenas, coronaſque & panificia, Baſilides libertus obtuliſſe ei viſus eſt: Quem neque admiſſum à quoquam & iam pridem propter neruorum valetudinem vix ingredi longeque abeſſe conſtabat. Ægri etiam qui ſanitatis cauſa illuc confluxerāt per quietem monebantur, vnde & templi Deum à multis Æſculapium exiſtimatum, quod ægris corpori-

Tranquil. in Veſpaſiano. c. 7.

bus mederetur, à Tacito adnotatum eſt.

Taciitus. lib.22. hiſtor.

Sed vt præcipuum quod intendo in hoc capite, id eſt, ſæuitiam & libidinem, (quæ hic exercerentur) paucis exequar. Sacerdotes clam infantulos occidebãt, quorũ deſecta capita dum inauraſſent, in templi adyto affigebant, quæ immanitas patefacta eſt, dum ſub imperio Theodozij templum ſubuerſum eſt, nam id adytum ſolis antea ſacerdotibus acceſſibile huiuſmodi capitibus decoratum inuentum eſt. *Quot ibi infantium capita deſecta inauratis labris inuenta ſunt, quot miſerorum cruciabiles mortes depictæ*, inquit, Ruffinus loquens de ſubuer-

Ruffin.l. l.2.hiſtor o.24.

ſione huius templi. hinc Euſebius vbi agit de hoc Serapide eum principem vocat malignorum ſpirituum.

Euſeb. l. 4. præparat.

Hæc crudelitas in hoc fano impulſu Dæmonis talis extitit, quæ ſane tanto dira, & mœſta, quam lepidum id commentum, quo hidem ſacerdotes ad libidinem vterentur & inter eos ſacerdos Saturni. Is enim (vt refert idem Ruffinus, quaſi ex reſponſo numinis, adorantibus in templo nobilibus quibuſque & primarijs viris, quorum ſibi matronæ ad libidinem placuiſſent, dicebat Saturnum præcepiſſe vt vxor ſua pernocteret in templo. Tum is qui audierat gaudens quod

Ruffinus lib. 2. hiſtor. c. 25.

vxor ſua dignatione numinis vocaretur, exornatam comptius & donarijs onuſtam coniugem mittebat ad templum. Tunc in conſpectu omnium incluſa intrinſecus matrona, ſacerdos clauſis ianuis & traditis clauibus diſcedebat. Deinde facto ſilentio per occultos & ſubterraneos adytus, intra ipſum Saturni ſimulachrum patulis irrepebat cauernis (erat autem ſimulachrum illud à tergo exeſum & parieti diligenter annexum (ardentibusque intra ædem luminibus, intentæ ſupplicātique mulieri vocem ſubito per ſimulachrum æris concaui proferebat, ita vt pauore & gaudio infælix mulier tre-

pidaret, quod dignam ſe tanti numinis putaret allo-quio: poſtea vero quæ libi-tum fuerat vel ad conſter-nationem matronæ, vel ad libidinis incitamentū diſ-ſeruiſſet numen impurum, arte quadam linteolis ob-ductis, repente lumina ex-tinguebãtur vniuerſa: Tum deſcendens obſtupefactę & conſternatæ mulierculæ adulterij fucum profanis commentationibus infere-bat. Hæc Ruſſinus, ſed proh dolor non tantum Dęmon in hoc oraculo, ſed hęc paſſim in alijs perage-bat. Hac de re igitur tan-gam aliquid, quò plus enim de arte Dæmonis & ſæuitia ante CHRISTI aduentum inquiritur, tantò magis

Chistianę pietatis & gratię dignitas elucescit.

QVOMODO IN ORAculis ferè omnibus sæuitiam & libidinem Dæmon intenderet.

CAP. XXXVIII.

NON tantum, Dęmon in hoc oraculo (de quo diximus) sed & in alijs fere omnibus ad id videtur collimass-

ſe, vt & luderet & ſæuiret, id eſt, vt hæc duo intenderet, libidinem & ſæuitiam. Et primo de incitamentis libidinis multa paſſim extant exempla. Præceptum fuerat ab oraculo Methymnenſibus vt præputiū Bacchi colerent, & craſſante Athenis peſtilentia, reſponſum, ab eodem, vt pro remedio, Priapos ad feneſtras appenderent. A primo effluxit, vt Bacchus, & χαιρόφαλλος, & ἔνορχης, id eſt nō caſtratus dictus fuerit, & his fœdis nominibus paſſim cultus : à ſecundo vero, vt Græci in Bacchanalibus, Oſcilla, id eſt obſcenæ partis ſimulachra ſuſpenderent de arboribus.

Giraldus in Syntagmate. Heſychius in voce enorchus.

Oscilla ex alta suspendunt mollia quercu.

2. Georg.

Et Romæ in Magia, quæ ad pellendum fascinum vtebãtur, nõ deerat hæc obscœnitas Varrone teste, *quod pueris, inquit, turpiculares in collo quædam suspenditur ne quid obsit bonæ scæuæ causa.* Mitto reliqua ne lędam castas aures, ex his tamen iam intelligo cur dicatur Iob penultimo potestas Dæmonis esse in lumbis & vmbilico, quod scilicet per luxuriam multum dominetur hominibus, hoc enim vitium id habet peculiare vt & corpus & animam polluat.

Varro. li. 4. de ling. latin.

Sed vt transeam ad sæuitiam, quam & in his Oraculis Magicis Dæmon intenderet. Ea præsertim ob-

lectabatur, ad hanc dolos & neruos animi conferebat, nihilque olim dirum extitit. Nec vlla fere in humanum genus immanitas, quin à quodam Oraculo emanarit. Saturni in latio sacrificium, non quidem vt homo ad aram immolaretur, sed vt in Tyberim de ponte Miluio mitteretur, ex responso quodam factitatum Varro author est. Narrat Plutarchus morem fuisse in Græcia quosdam in bello captos ex responso Oraculi Dionysio (cognomento Carniuoro) immolare, id est crudeliter interimere. Dira illa & nefanda Chartaginensium religio, vt infantes qui princi-

Plutarch. in Aristide.

pum filij essent, sorte ductos, regio ornatu Saturno immolarent hostias, a quodam etiam responso Oraculi emanarat. Quod Imilce vxor Annibalis, dum eius esset Mactandus filius Aspar nomine, sic luget apud silium.

Silius Italicus. l. 4.

Quæ porro hæc pietas delubra aspergere tabo?
Heu primæ scelerum causæ mortalibus ægris
Naturam nescire Deum: iusta ite precari
Thure pio, cædisque feros auertite ritus:
Mite & cognatum est homini Deus, hactenus oro
Sit satis ante aras cæcos vidisse iuuencos.
Aut si velle nefas superos, fixumque sedetque.

Meme quæ genui vestris absumite votis
Cur spoliare iuuat lybicas hac indole terras.

Ab istis vero sacris cum desciuissent, postea victi ab Agathocle, Deos propterea subiratos arbitrati: vt numen placarēt cc. nobiliū filios occiderunt, & tantam partem ciuitatis (vt recte Lactantius) quantam fortasse ne Agatocles quidem victor occiderat.

Lactant. l. 1. c. 21.

Quibus omnibus elatus Dæmon, non tantum sua Oracula, vt in homines sæuiat, vbique erigit, sed (quod mirum) in ipsa Iudæa (in qua sola tunc Deus colebatur) per regem Achab Oraculum Baal statuit, quod quidem non

tantum publice conſulebatur, nam rex Ochoſias male habens, *Ite* (inquit nuntijs) *conſulite Baalzebub Deum Accaron, vtrum viuere queam de infirmitate mea hac*, ſed dira immanitate hic a parentibus proprij liberi vrebantur, de qua Dei ſpiritus per Hieremiam quaſi dolens & miſerens, *ædificauerunt excelſa Baal ad comburendos filios ſuos igni in holocauſtum Baal: quæ non præcepi, nec loquutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum.*

4. Regũ. cap. 1.

Hierem. 19.

Ob talia in hiſce oraculis tam horrenda, & Dæmonem ita in homines ſęuientem, Dei famuli, donati vaticinio, tot votis vt VERBVM CARO fieret expe-

tebant, & ipſa rerum vniuerſitas quaſi tacito ſtrepitu & ſuſurro has voces effundebat *Rorate cæli deſuper & nubes pluant iuſtum, aperiatur terra & germinet ſaluatorem*, vt ſcilicet quæ peccatum primi hominis de terra terreni mala inuexerat, ſecundus homo de cælo cæleſtis depelleret.

DEFICIVNT ORACULA CHRISTI aduentu, quædam concionantibus Apostolis obmutescunt. Cineres martyrum eorum tēpla eruunt, tum de scientia Dæmonis aliquid tangitur.

CAP. XXXIX.

PRæceptū quidem à Deo fuerat Mosi & populo *subuertite omnia loca in quibus coluerint gentes quas possessuri estis, dißipate aras eorum & confringite statuas, lucos igne comburite* sed vis huma-

Deutea. 12.

na impar oneri ſuccumbebat. Vitulum Iudæorum Moſes quidem confregit. Rex Ezechias eorum lucos & ſtatuas, nec non ſerpentem æneum quem fecerat moſes: nam ad hæc vſque tempora adolebant ei incenſum filij Iſrael. Rex Ioſias contriuit aras & idola quæ Manaſſes auus eius extruxerat. Sed ad gentium idola & regni Dæmonis fundamenta funditus diruenda, fortiori auxilio res egebat. Defeciſſet humana opera in hoc opere. CHRISTVS naſcitur, qui *in hoc apparuit filius Dei vt diſſolueret opera Diaboli.* Eo naſcente, deficiunt Oracula & eorum præcipua centum fere annos ante, vt te-

4. Reg. c. 18.

4. Reg. c. 23.

1. Ioann. 3.

nebræ etiam ante ortum solis dispereunt. Mirantur veteres hunc deffectum, sed causam ignorant, *Non vides Oracula olim loquuta desijsse & nullas in cumano antro literas legi, nec Dodonã loqui frondibus, & de spiraculis Delphicis nullum carmem edi* ait Symmachus quasi mirãs sed causam negãs. frustra etiã se torquet Plutarchus huius deffectus causas afferens: omnium rerum esse vicissitudinem, Dæmones ipsos Oraculis præpositos senescere & mori, exhausta cælestis spiritus vi: Denique abundare suam ætatem Philosophis & sapientibus, quorum responsa deffectum oraculorum suppleret. Tanti ingenij mirum commen-

Symmac. lib. 4. epistolarum, epist. 33.

Plutarc. l. de defectu oraculor.

tum. Cicero eandem narrat fabulam, dum in libris de diuinatione aït Diuinos Spiritus exhauriri. Lucani gratior genius, vbi de Delphico.

Lucanus, lib. 5.

Sed siluit postquam reges timuere futura
Et superos vetuere loqui

Poetæ veteres etiã hunc deffectum mirantes, de eo passim canũt. Et quasi prophetico spiritu Statius, vbi de exitu Amphiarai.

8. Theba.

Quicquid es, æternus phœbo dolor, & noua clades
Semper eris, Mutisque diu plorabere Delphis
Non Clarias hac luce fores, Didymæaque quisquam
Limina, nec lyciam supplex consultor adibit.

Et Claudianus in latonæ

alloquio ad Proſerpinam, dum raperetur

Lib. 2. de raptu.

Te iuga Taygeti, poſito te Mænala flebunt
Venatu, mæſtaque diu lugebere Cyntho
Delphica quin etiam fratris delubra tacebunt

& Lucanus, vbi de Nerone

Lucanus. lib. 5.

——— Multoſque obducta per annos
Delphica fatidici reſerat penetralia Phœbi

& Satyricus Satyra. 6.

——— Ceſſant oracula Delphis

& luculenter eorum princeps, ſub nubilo Troiani excidij.

2. æneid.

Exceſſere omnes, adytis ariſque relictis
Dij quibus imperium hoc ſteterat.

Qui omnes deffectum quidem canunt, non causam, vt pote nescientes, quam callens Christianus poeta luculẽtius quã hi omnes his versibus sane aureis.

—— *Hominis* DEVS *induit artus*

Delphica damnatis tacuerunt sortibus antra

Non tripodes cortina tegit

Prudentius in Apotheosi.

Sed quis hic posset exprimere luctum Dæmonis ob hunc deffectum? cum & suis oraculis nihil sanctius haberetur, & ex ijs sua sacra obstringeret? quas ille nouas fraudes statim contexuit, iam falsa edens oraculæ, aut ea edendi, suis antistibus astus suggerens (vt ex Theodoreto supra diximus) imo & CHRISTI

miracula præſtigijs effingens, vt in Apollonio Thianæo & Veſpaſiano Auguſto dum in æde Serapidis orbato cuidam luminibus viſum reſtituit: Sic enim intelligendus Tranquillus, dum loquens de Veſpaſiani in Ægyptũ tranſitu poſt illud ſupra allatum. *Hic cum de firmitate imperij capturus auſpicium, ædem Serapidis ſolus inraſſet* ſubiungit *è plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, ſedentem pro Tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudinis, demonſtratam à Serapide per quietem: reſtiturum oculos, ſi inſpuiſſet: confirmaturum crus, ſi dignaretur calce contingere. Cùm vix fides eſſet rem vllo modo ſucceſſuram, ideoque ne experiri qui-*

in Tit. Veſpaſiano. cap. 7.

dem auderet: extremò hortantibus amicis, palàm pro concione vtrumque tentauit, nec euentus defuit.

Sic, nequam & mendax Spiritus vera CHRISTI miracula effingebat, & potissimum in hoc fano Serapidis, de quo postea tam ægrè & quasi lugens egressus est, nam dum post CHRISTI obitum sub imperio Theodozij templum subuersum est horrendę voces exauditæ, suasumque erat gentilibus, quod si humana manus simulachrum cõtigisset, terra dehiscens illico solueretur in chaos, cælumque repente rueret in pręceps: sed nihilominus à Christiano quodam milite fracta hæc

Ruffinus. l. 2. histor. c. 24.

statua & deinde combusta est, magno Christianorum applausu & gaudio. Itaque molestum erat Dæmoni sibi ædem tam charam deserere, & ideo mœstus & furens vera CHRISTI miracula præstigiis effingere nitebatur: eò enim referendum est, quod proditur ab authoribus de Vespasiano visum reddente, & de Appollonio à Philostrato, & quod in tabella marmorea in Æsculapij templo inuenta (quæ Romæ apud Maphæos conseruatur) scriptum est, quomodo Oraculum docuerit Caium & Valerium vtrumque cæcum, modum recuperãdi visum, idque factum esse publice coram omni populo. Hæ

fuere præstigię vafri Dæmonis hunc deffectum suorum Oraculorum lugentis.

Sed, misso luctu Dæmonis, vt ad rem transeam non mittendam. Concionantibus Apostolis etiam idola obmutuisse prodit Theodoretus libro 10. Græcarum affectionum, vt in India idolum Astharot Diui Bartholomæi præsentia, vt luculenter narrat Abdias in historia Apostolica. In Indiam (inquit) veniens Bartholomæus Apostolus ingressus est templum Indiæ, in quo erat idolum Astharoth, & quasi peregrinus ibidem manere cępit: in hoc idolo Dæmõ talis erat, qui diceret se curare languentes, & cæcis, quos ipse

Abdias. lib. 8.

ipse lædebat, visum reddere. Sed Diuo Bartholomęo illic manente nulla poterat responsa Altharot dare, neque vlli ex his, quos læserat subuenire: cumque iam plenum esset languentibus templum, & quotidie sacrificantibus nullum daret Astharot responsum, ij qui ex longinquis regionibus adducti iacebant, cum neque sacrificijs, neque se ipsos de more laniando proficerent, perrexerunt in aliam ciuitatem, vbi aliud Dæmonium colebatur, cui nomen erat Beireth, illic sacrificantes cæperunt inquirere quare Astaroth amplius non daret responsa, quibus respondens Beireth, Deus vester (inquit)

ſic captiuus & religatus tenetur, vt neque anhelare nec loqui audeat, ex illa hora qua hic Bartholomæus ingreſſus eſt: Tum dicunt illi? quis eſt iſte Bartholomæus? reſpōdet Dæmon, amicus eſt Dei omnipotentis, qui ideo huc venit, vt numina quæ colunt Indi euacuet. Tum illi, dic nobis ſigna, vt poſſimus inuenire eum; reſpondet Dæmon, capillo nigro & criſpo, barba prolixa, induitur albo pallio in ſingulis angulis vna gemma purpurea exornato. Viginti ſex anni ſunt, ex quibus nō ſordidantur veſtimēta eius, centies flexis genibus per diem, centies per noctem orat Deum, vox eius quaſi

tuba vehemens est, ambulant cum eo angeli Dei, qui non permittunt eum fatigari, nec esurire: *Rogo autem vos, vt dum eum inueneritis rogetis eum ne huc veniat, vt non faciant mihi angeli, qui cum eo sunt, quod fecerunt collegæ meo Astaroth.* Factum est autem vt quidam plenus Dæmonio in æde Astaroth clamaret & diceret, Apostole Bartholomæe incendunt me orationes tuæ. Tum Apostolus, obmutesce (inquit) & exi ab eo, & statim liberatus est homo ille. Hæc Abdias, quæ sanè scitu digna & Christiana lectione.

Ecce? quid possint Dei serui: Imo & ob cineres martyrum in Dæmonum

Sozomen. l. 5. histor. ecclesiast. c. 19.

fana translatos obmutuisse oracula lego apud Sozomenum, vbi narrat historiam Babylæ martyris & subuersionem templi Apollinis, quod in Daphne Antiochiæ Seleucus Antiochi pater extruxerat. Gallus (inquit) frater Iuliani, Cęsar à Constantio designatus, Antiochiæ ætatem degebat, & quia Christianus, eos qui pro religione Christiana martyrium obierant, colebat: vtque erat pietate in Deum ardens, constituit hunc locum purgare superstitione gentilium; atque cum persuasum haberet se facile hoc perfecturum, si modo ecclesiam ibi in delubri loco extrueret, transtulit in Daphnem loculum

Babylæ martyris, qui ecclesiam Antiochiæ præclare admodum rexerat, martyrioque occubuerat: ex quo tempore Dæmon delubri nullum oraculum vti consueuerat edidit. Stupescunt incolæ & causam prodigij eò referunt, quòd de more sacrificia & libamina non offerrentur, sed gallus Cæsar vt eos erroris conuinceret, delubrum petit, & hic non militum manu, sed fide septus, peractis de more sacrificijs & multo pluribus, rogat Dæmonem vt respondeat, cur siluerit. Tum Dæmō rupto silentio silētij causā aperit, se nimirum propter Babylam martyrem, cuius bustum vicinum erat, oracula dare non

potuisse, vtque ægrè, & coactus fide precibus Galli Cæsaris, responsum promebat, respondit lepide, *locum esse refertum cadaueribus mortuorum, idque obstare quominus Oracula ederet* quod miraculum aliud subsequtum est, dum enim loculus (in quo erant cineres martyris) in delubrũ translatus est, ignis repentè irruens totum tectũ, ipsumque Daphnæi Apollinis simulchrum absumpsit. Hęc Sozomenus, quæ fidem vere credentium augent, accenduntque. Ecce quàm luculentum & verum sit quod ait Diuus Chrysostomus homilia 66. ad populum, *Sanctorum ossa Dæmones sistunt & torquent, & ciniꝰ*

D. Chrysostom. homil. 66.

oſſa, & fauillæ inuiſibiles illas poteſtates dilaniant & tamen nouatores (quibus hodie ſcatet gallia) cineres martyrum flocci faciunt, & nos qui eos magni pendimus, ſuperſtitioſos vocant. Proh dolor? vident miracula habent ad manus & ob oculos, ſed quaſi morbo lethargico cõſopiti nihil ſentiunt. Numquid oſſa & cineres Beatæ Genoueſuæ areſcenti Lutetiæ imbres impetrant. Et ipſi teſtes oculati, quod vident negant.

Oracula igitur deſinunt: quædam ante CHRISTI aduentum, vt tenebræ ante ſolem: quædam ipſo viuente: quædam poſt eius obitum, meritis Martyrum

& sanctorum, vt enim Dux parta victoria, non renuit suos milites triumphi esse participes, sic CHRISSTVS post fusum Dęmoně Crucis baculo, suos sanctos & martyres. Milites dextras & sanguinem vna cum duce ad pugnam conferunt: sed CHRISTVS Dominus in hac pugna solus sanguinem fudit? verum est in duello CHRISTI cum Dæmone pro hominibus, sed quod deinde sancti & martyres pro CHRISTO sanguinem fuderint, vult Deus vt triũphent, edant miracula, & ob eorum ossa & cineres Dæmones obmutescant.

Obiectio nouatorũ.

Deficiunt Oracula? parum quidem prima fronte sed sedulo perpendẽti ma-

gnum, videbitur. Si Dæmon sequi re vellet in homines oraculo opus erat, quia nil sanctius & Augustius, si superstitio imperāda, eodem quoque. Nam & omnes fere ritus sacrorum Dęmonis reperio in hoc oraculo quod Porphyrius in libro responsorum, & Eusebius ascripserunt. Denique vafer Dęmon quo maior esset concursus ad hęc Oracula, ea, in loco qui ex quodā prodigio esset celebris vt plurimū statuebat. In oraculo Dodonęo Iouis fōs cum esset gelidus & immersas faces extingueret, si extinctæ admouerentur, accendebat, in meridie semper deficiens. In Hammonio fons interdiu frigidus,

Euseb. li. 4. præpa-rat. Euāgel.

Plinius l. 32 c. 2.

noctu feruebat. In Delo insula, non longe ab oraculo, Inopus fons eodem quo nilus modo, ac pariter cum eo crescebat & decrescebat. Quæ omnia siue ex occultis rerũ causis effluerent, siue effingerẽtur pręstigijs, hæc tamen loca eligebat pater mendacij, vt homines partim religionẽ & sacris, partim nouitate allecti, vndequaque illuc tenderent, & sic ille plures habens cultores in Deum superbiret. Quibus perpẽsis, præclare Augustinus (vt eius verbis hunc tractatum de oraculorum deffectu concludam) *noluunt aduertere* (inquit) *de quanta & quam maligna Dæmonum potestate nos liberet singulare sacri-*

D. Augustin. l. 4. de ciuit. c. 31.

ficium tam sancti sanguinis fusi & donum spiritus impertiti.

Sed dicet aliquis? vnde quæso? vt toties hæc Oracula vera prædixerint? respondent multi id accidere potuisse, cum Dæmones triplici acumine scientiæ vigeant, subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione supernorum spirituum, vt etiam docet Diuus Augustinus super Genesi ad literam. Diuus Thomas secunda secundæ, quæstione 173. eo præsertim insistit, quod Deus sæpe etiam loquatur per os Arioli & malefici, vt de vate Balaam supra dictum est. Genebrardus libro secundo Chronologię vbi loquitur de his Oraculis, respõsa

Lib. 12. super Genesi.

Genebrardus ad ann. mũdi 3670.

(inquit) partim erant dubia, partim à Prophetis ſumpta, qui multo ante gẽtium & populorum varios caſus & vices prænuntiauerant, vt Aſſyriorum Eſayas, Babyloniorum Ieremias, Macedonum Eſay. 23. & Daniel 8. Romanorum Balaam numerorum 24. & Daniel ſæpius. Nabuchodonoſor Eſay. 14. & Ieremias 23. Cyri Eſay. 45. Alexandri Macedonis & ſucceſſorum Daniel 8. & 10. facile enim erat Dæmonibus ingenio & ſcientia pollentibus iam dicta dicere. Hæc Genebrardus erudite. licet enim Dæmones multa ſciant, quæ tamen ex cauſis pendent liberis ſoli Deo ſunt cognita.

Hæc ſufficiant de antiquis oraculis, eorum ritibus, deffectu & trophæis CHRISTI in Dæmonem ſed tranſeundum ad alteram partem tituli videndumque quid & hodie ludat Dæmon apud populos, qui nondum Chriſtianę religionis radiis illuſtrati degunt in tenebris, vel quid luderet, ante illatum ad eos Euangelium.

Dæmonis Mimica apud Indos Turcas & barbaros.

CAP. XL.

HAVD ſcitu indigna, quæ ludit Dæmon in ora Indiæ. Hic enim diuinorum operum ſimia,

ritus Romanæ Ecclesiæ (quæ sola vera est) mire effingens, illud supra allatum Tertulliani confirmat. *Diabolus, cuius sunt partes interuertendi Veritatem, ipsas quoque res sacramentorum diuinorum in idolorum mysteriis æmulatur.*

Tertull. l. de præscript.

In Iapone, quidam humana forma Dæmones qui goqui dicuntur ab incolis, præsto sunt peregrinis in itinere, & ab eis in stateram prius coniectis confessionem peccatorum extorquent, sed postquam lusere, furunt deinde: appensa enim statera in præalto rupis vertice, si cōfitens confessionem rite non peragat, eum iaciunt de rupe & in frusta comminuunt. In Peruana prouincia fiebatquo-

Mapheus in epistol.

que peccatorum confeſſio, non quidem ritu tam ſęuo ſed lepido. Proceres prouinciæ, quos *Ingats* vocant, confitebantur ſoli, populus vero ſacerdotibus.

Habet & illic Dæmon ſuos Monachos & eremitas, quos Bonxios vocant. Hi nefaria illius gentis procurant ſacra, capite ac mento prorſus abraſo incedunt: exequias ducunt & alternantibus in odæo choris, carmina ſuo more decantant. Conciones habent ad populũ. Honeſto loco nati plerique: nam proceres multitudine liberorum & anguſtia rei familiaris vrgẽte, ex ijs aliquos ad Bõxiorũ inſtituta ac familias aggregant. Omnes concilian-

dæ pecuniæ causa in omne argumentum sanctimoniæ grauitatisque cõpositi. Vnde multa variis habẽt locis Gymnasia, copiosis instructa vectigalibus: Suntque eorũ sectæ plurimę barbaro quodam nomine appellatæ vt *Barraca, Tẽdaui, fotochi, foxequ, Xingon, Denich Iexu, Iõdaxu, Xintam* & similibus. Bonxii sectę Barraca meditationibus quibusdã vacant arbitratu suo confictis, & licet somnia meditentur, erunt tamen inter eos, qui triginta & septuaginta annos integros in meditando consumant. Bonxiorum familia quæ à foxequ nomen duxit, vitam seueriorẽ cæteris omnibus profitetur, quidam in antris habitant,

vt primores magi (de quibus ſupra) quidã carnibus & tritico abſtinent, herbis tantum victitant, arborumque baccis ac pomis. Bõxij vero eius ordinis, quos vocant Iamambuxas, hoc eſt milites conuallium, vbi ſe grauiter punierint & vigilantes cibo parciſsimo vſi fuerint, altero denique vel tertio vbi ſatisfactum eſſe diabolus pronuntiauerit, nonnullis amentiæ ſocijs vna ſecum adhibitis emendicata à popularibus ſtipe, mare petunt, nauiculamque conſcendunt, cuius ſentinam ita perforant, vt accepta paulatim aqua, mergatur. Sic Dęmõ fere ſemper, vbi ſimia ſtatim eſt leo, vt videre eſt in Bonxiis huius familię, & in reliquis fere omnibus, quorum ſuaſu pręgnantes in Iaponia fęminę ſæpe medicamẽtis partum abigunt vel etiam editos in lucem infantes alendi tædio præfocant, perſuaſumque habent alicubi, fæminã ſi pepereunt, ad inferna dã-

nari, quare permotæ fœtum in vtero haud raro interimunt. quę sęuitia nullis legibus coercetur cum à sacra (vt credunt) Bonxiorum doctrina effluxerit. Consueuerat etiam diabolus in quodam monte sese Iaponiis visendum prębere. Qui maiore beatarum sedium desiderio tenebatur, eo se conferebat, eamque visionem expectabat: Denique oblatum sibi visum, eiusdem suasu, in interiores vsque sequebatur recessus ad foueam profundissimam, ad quam Dæmō desiliens, cultorem vna secum ad interitum detrahebat. Patuit autem fraus beneficio cuiusdam filii, qui senem patrem ea superstitione captum sequtus, ad pręcipitium illud peruenit, quo in imo permulta ossa repperit mortuorum, quos Dæmon per eam speciem ante deceperat. Sæuiebat & crudelius in vrbe Temistan, vbi quotannis viginti hominum millia pro sacrificio necabantur.

Sed (quod Christianorum fidem accendit) post illarum hęc in loca Euangelium, deficiunt hæ fraudes Dęmonis & sęuitię & multi ex his barbaris Christiani iam facti experiuntur & canunt, *quam dulce eloquium tuum Domine, supra mel ori meo.* Non potuit Dagon consistere ante arcam Dei, sed fractum concidit, *non est conuẽtio Christi ad Belial* nec ineruenti sacrificii missæ cum sæuitia Dæmonis. Cui Augustissimo sacrificio tantum acceptum beneficium referre debent Indię populi. Ecce Romanę Ecclesiæ (quę sola vera est) sacramenta in oris tanta terrarũ intercapedine Roma disiunctis, quam mire operentur. Possem proferre exempla propemodum infinita, quòt Dæmones hic expulsi, quot edita miracula sacro peracto à sacerdotibus, & dum multi ex his barbaris, sacris Baptismi aquis sunt abluti. Anno salutis 1553. Bungi Iaponię cuius-

Psa.103.
1.reg.c.5.
2.ad Corinth.c.6.

dam Pauli filia cum triginta iam annis male à Dęmone haberetur, nonnisi exorcismo post sacrum peracto liberata est. Priore anno in eadem vrbe Iaponię, quidam Oculorum acie debili, sacris Baptismi aquis ablutus, Dei benignitate vna cum animi lumine oculorum quoque lumen recepit. Huius affinis quidam cum ita à Dæmone torqueretur vt multos dies nihil omnno gustaret, nec iam patrem vel affines cognosceret, simultatque super eum societatis præsbiter sacra illa effatus est verba: *In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti* à nequissimo spiritu liberatus est.

His miraculis & simillibus Catholica Apostolica & Romana ecclesia tam longe fusa est. Et profecto improspere hæreticis res cessisset, si suam propagandi studio eò se contulissent, cum enim nullis miraculis eorum missio claruisset, opera & oleo perditis à Bonxiis & Brachmanis derisi rediissent. Et cũ ritus Romanæ Ec-

clesiæ, vt signum crucis, aquam lustralem & alia id genus ipsi derideant, accidit vt ex ijsdem ritibus (diuina prouidentia ita volente) crebra ibi fiant miracula. In eodem regno multorũ ęgritudines nõ alio medicamento depulsę sunt, quam aqua benedicta, cuius virtus tot experimentis, præsertim vero in oculorum curatione, quibus Iaponij vulgo laborant, comprobata est, vt eius petendæ causa à leucis decem vel duodecim ad Bungense societatis collegium concurratur.

Mapheus lib. 1. selectar. epistol.

Sed ab India ad Asiam, ab Indis ad Turcos trãseo, quorum etiã religio est à Dæmone, quem in ea tã Synagogæ quam Christianę ecclesiæ ritus fingere plane cõstat. Mira Mimica: nam & Turcicæ sanctitatis est genitalia circumcidere, & ipsi pariter ac Iudæi Augustissimæ Trinitatis negant mysterium, quibus & ideo cõuenit, quod à Christo Iudęis dictũ est, *nemo cognouit patrẽ nisi filius, neque filiũ nisi pater, & quibus reuelauerit filius*. Suis aris discal-

Luc. 10.

ceati aſſiſtunt. huuc, Dęmon pater ſuperbiæ ſibi ab eis cultũ poſtulat. vbi etiã quoſdã (vt dixi) effingit ritus Chriſtianę eccleſiæ, vt ea quæ Dei ſunt ad ſe transferat. Habent enim quadrageſimam quam vocãt *Romadã*, eãque quotannis ieiunãt, ſunt etiã apud eos quidã monachi, qui cęlibem vitã profeſſi ſtipẽ erogant, corpus dilacerant (quod illi quadã herba efficiũt ad id propria) vt deinde carnes cruentas & laceras populo exhibẽtes pecunię plus emendicẽt. Ecce quomodo nequã ſpiritus dum errores & religiones prauas inuehit, aliquid trahat mimice tum ex Synagoga, quæ deſiit, tum ex vera & Chriſtiana Eccleſia, vt recta prauis, vera falſis immiſceat. Sed & paſſim in Europa ſic ludit. Imo & inter Chriſtianos quoſdam qui à Romana Eccleſia deſciuere, Chriſtianos quidem ſe profitentes, ſed quod Chriſtus dixit non credentes.

Dæmonis Mimica apud nouatores. CAP. XLII.

NOVVM errorem effinxit Dæmon inter istos. suam mimicam traxit ex Iudæorum lege, quæ desiit. Habebant illi vmbras tantũ & figuras. Isti figuram tantũ vmbratilem tanti arcani & sacrificii (quo haud maius dari poterat) Eos itaque pascit Dæmon (vt suæ aulæ famelicos Heliogabalus) pictis dapibus. qnid enim dare assolet nisi vmbras pro corporibus vitra pro adamantibus, Effinxit inquam. Sic hæresis & magia germanæ sunt nam vt Terrullianus erudite & luculenter, *neque à Diabolo immissa esse spiritualia nequitiæ, ex quibus etiam hæreses veniunt dubitare quis debeat: neque ab idololatria distare hæreses cum & authoris & operis eiusdem sint cuius & idololatria.* Id tamen est discriminis inter magos & hæreticos, quod hi scientes colant Dæmonẽ isti vero per imprudentiam. Cęterũ similes.

Tertul. li. de præscript. hæreticor.

Inter magorum vitia animi elatio primas tenet, quę etſi interdũ cõtegatur intus tamẽ ſemper æſtuat. Hęretici eodẽ morbo affecti ſunt: delirat (dicũt) tota Eccleſia: ipſi ſacras paginas ſoli intelligunt, & ſi quid obſcuri ſubincidat, ſibi datũ lumẽ diuinitus inſolẽter aſſerunt, ſe à Deo miſſos deprædicãt, cuius tamen miſſionis nulla extãt miracula multa portenta. Flagrant magi libidine: Hæretici quoque & caſtitatis florẽ flocci pendentes, ſuperſtitioſum inuentum vocant, Aetium tacito æmulantes qui ſtuprum nihil eſſe cenſebat quã corporis neceſſitatem & miniſterium Præcauendum à libris magicis. Cauendũ pariter à libris hæreticorũ.

D. Epiphanius cõtra Aetium.

Ex his omnibus quę in hac opella inſerui, quis non videt dignitatẽ Apoſtolicæ & Romanę eccleſię quę Dęmones ſola abigit, eorum ridet præſtigias, imo & ipſos dilaniat. Vicinus morti Socrates Deo gratias egit quod gręcus natus eſſet nõ barbarus, quãto magis nos quòd nati alumni veræ eccleſiæ.